

**Uchwała Nr2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 roku**

w sprawie: zmiany Statutu Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze

Na podstawie art. 18 ust.1 , art. 40 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje;**

§ 1.

W Statucie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze przyjętego uchwałą Nr XXXIV/221/05 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 30 czerwca 2005 roku ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Nr XXXII/223/09 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 26 czerwca 2009 roku wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 3 uchwały dodaje się pkt 6 i pkt 7 w brzmieniu:

„6) ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.) i aktów prawnych wydanych na jej podstawie,

7) ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 ze zm.) i aktów prawnych wydanych na jej podstawie.”

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

UZASADNIENIE

Konieczność dokonania zmian w Statucie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika z przekazania Ośrodkowi nowych zadań wynikających ze zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz wejścia w życie nowej ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W tym stanie rzeczy podjęcie uchwały jest w pełni uzasadnione.

**Uchwała Nr2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 roku**

w sprawie : **uchwalenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym / tj. z 2001 roku Dz. U/ Nr 142, poz.1591 z późniejszymi zmianami /, art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2009r. Nr 175 , poz.1362 z późniejszymi zmianami) **Rada Miejska w Twardogórze uchwala co następuje:**

§ 1.

Uchwala się Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 , która stanowi załącznik do niniejszej uchwały .

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra .

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA MIEJSKA

mgr Urszula Jaszczyk

Strategia
Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta i Gminy Twardogóra
na lata 2012-2020

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	4
1. STRUKTURA STRATEGII	4
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII	6
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	19
1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY	19
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	19
3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT	21
4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	22
5. SYTUACJA GOSPODARCZA.....	23
6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY	25
7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	29
8. BEZDOMNOŚĆ	30
9. EDUKACJA	31
10. KULTURA	32
11. SPORT I REKREACJA.....	34
12. TURYSTYKA	36
13. SYTUACJA DZIECKA.....	39
14. OCHRONA ZDROWIA	44
15. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	47
16. POMOC SPOŁECZNA	48
17. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	58
18. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE.....	60
19. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	66
20. SEKTOR POZARZĄDOWY	74
21. ANALIZA SWOT	76
22. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	83
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	85
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	85
2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	102
3. PROGRAMY I PROJEKTY	103
IV. UWAGI KOŃCOWE	104
SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW	105

WSTĘP

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego), w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

Niniejsza strategia została opracowana w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Twardogórze przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańcy gminy oraz eksperci.

Dokument ma charakter kilkuletni; został przygotowany na lata 2012-2020. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. STRUKTURA STRATEGII

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet, skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy). Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach:

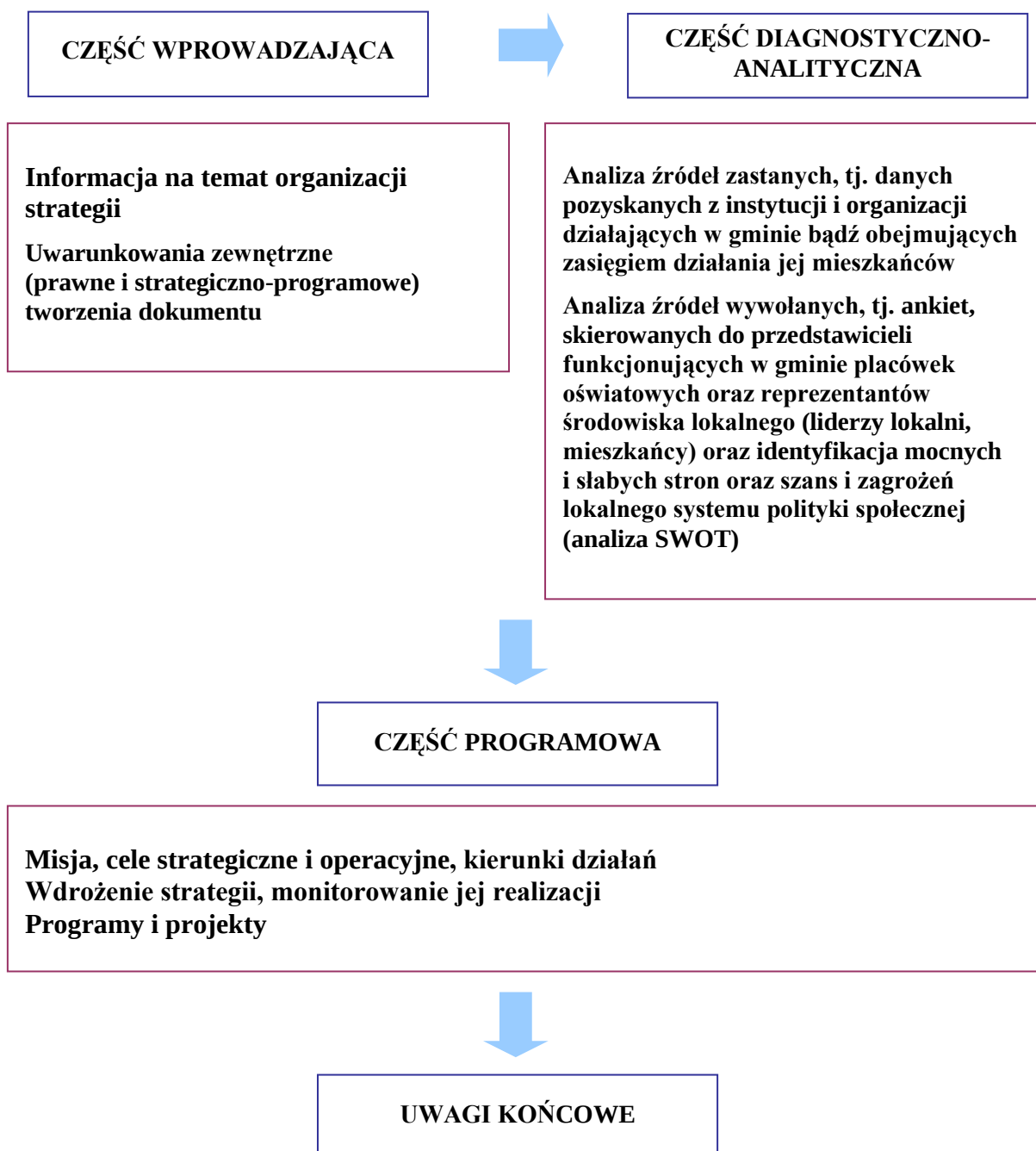
- Infrastruktura techniczna;
- Komunikacja i transport;
- Demografia;
- Gospodarka;
- Rynek pracy;
- Zasoby i warunki mieszkaniowe;
- Bezdomność;
- Edukacja;
- Kultura;
- Sport i rekreacja;
- Turystyka;
- Sytuacja dziecka;
- Ochrona zdrowia;
- Bezpieczeństwo publiczne;
- Pomoc społeczna;
- Sytuacja osób niepełnosprawnych;
- Problemy uzależnień i przemocy w rodzinie;
- Działalność organizacji pozarządowych.

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Ponadto przedstawiona jest prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu oraz prowadzenia monitoringu jego

realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra.

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Gminna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zmianami), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zmianami),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zmianami),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485 ze zmianami),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 ze zmianami),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 ze zmianami),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 214, poz. 1407 ze zmianami),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734 ze zmianami),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zmianami).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dokument zawiera również kilka nadrzędnych celów Unii Europejskiej do 2020 roku:

- zwiększenie stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata z obecnych 69% do co najmniej 75%,

- osiągnięcie poziomu inwestycji w działalności badawczo-rozwojowej równego 3% PKB, przede wszystkim poprzez poprawę warunków inwestowania w B+R przez sektor prywatny i opracowanie nowego wskaźnika umożliwiającego śledzenie procesów innowacji,
- ograniczenie emisji dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, o 30%,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
- ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „**Unia innowacji**” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „**Młodzież w drodze**” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „**Europejska agenda cyfrowa**” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „**Europa efektywnie korzystająca z zasobów**” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „**Polityka przemysłowa w erze globalizacji**” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu „**Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia**” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „**Europejski program walki z ubóstwem**” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby

ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,

- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013)

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013) służą realizacji priorytetów polityki spójności Unii Europejskiej, integrując je z priorytetami polskimi i uwzględniając zapisy odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej Krajowego Programu Reform. Dokument stanowi podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Cel ten będzie osiągany poprzez realizację następujących horyzontalnych celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.

5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
6. Wyrównywanie szans rozwojowych.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- 1.2. Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej,
- 1.3. Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej,
- 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji,
- 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej,
- 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005-2013

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005-2013 jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki działań samorządu wojewódzkiego w obszarze polityki społecznej, służące poprawie jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska. Strategia zawiera m.in. analizę sytuacji ludności w wybranych obszarach życia społecznego oraz wyznacza poniżej przedstawione priorytety i działania strategiczne.

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
 - Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
 - Redukowanie zjawiska ubóstwa.
 - Wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.
 - Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.
 - Wsparcie dzieci i młodzieży dotkniętych sieroctwem
 - Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej powodowanej uzależnieniami.
 - Przeciwdziałanie bezdomności.
2. Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia.
 - Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.
 - Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną.
 - Aktywizacja społeczna osób starszych.
 - Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn.
3. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego.
 - Wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa.
 - Aktywizacja społeczności lokalnych, w szczególności z terenów wiejskich.
 - Umacnianie i rozwój współpracy administracji publicznej z organizacjami sektora pozarządowego.
 - Kreowanie opinii społecznej eliminującej negatywne stereotypy w odniesieniu do osób dotkniętych marginalizacją społeczną.
4. Podnoszenie jakości usług społecznych.
 - Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej.

- Współpraca z partnerami zagranicznymi i opracowywanie nowych oraz wspólnych rozwiązań z zakresu polityki społecznej.
- Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej.
- Doskonalenie współpracy z administracją rządową oraz samorządową wszystkich szczebli.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 jest jednym z 16 programów regionalnych służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (Narodowej Strategii Spójności), jednocześnie będąc odzwierciedleniem polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd województwa.

Dokument jest instrumentem polityki regionalnej województwa, realizującym działania w oparciu o środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i środki krajowe. Zakres interwencji Programu wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku, a jego celem głównym jest podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Uznano, iż cel główny będzie realizowany poprzez cele szczegółowe, do których zaliczono: 1. Wzrost aktywności gospodarczej opartej o wiedzę i innowacyjność, 2. Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej, 3. Poprawę bytu mieszkańców i wzrost konkurencyjności regionu poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury społecznej. Osiągnięcie celów szczegółowych uzależniono od realizacji dziesięciu priorytetów. Trzy z nich wyznaczono w ramach odnoszącego się bezpośrednio do sfery społecznej celu szczegółowego 3.:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku („Edukacja”).
2. Modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia na Dolnym Śląsku („Zdrowie”).
3. Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”).

Powiatowa Strategia Zintegrowanych Działań Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Rozwiązywania Problemów Osób Niepełnosprawnych Powiatu Oleśnickiego w latach 2011-2017

Powiatowa Strategia Zintegrowanych Działań Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Rozwiązywania Problemów Osób Niepełnosprawnych Powiatu Oleśnickiego w latach 2011-2017 jest dokumentem, który wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców powiatu i służy rozwiązywaniu (po uprzednim zdiagnozowaniu) problemów społecznych w takich obszarach, jak: sprawy socjalno-bytowe, opieka rodzinna, funkcjonowanie rodziny oraz przeciwdziałanie sytuacjom patologicznym.

W strategii wyznaczono poniżej przedstawione kierunki, które określają przypisane zespołom funkcjonującym w poszczególnych obszarach zadania szczegółowe.

Kierunek A: kompleksowy system wspierania rodziny.

Cel: objęcie kompleksową opieką socjalno-terapeutyczną rodzin wymagających wsparcia w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, dotkniętym długotrwałym bezrobociem członków rodziny.

Kierunek B: terapia dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologiami.

Cel: objęcie systematyczną terapią jak największej ilości dzieci z terenu powiatu oleśnickiego ze środowisk zagrożonych uzależnieniami.

Kierunek C: system wspierania ofiar przemocy w rodzinie.

Cele:

- zapobieganie negatywnym skutkom psychologiczno-społecznym przemocy w rodzinie,
- szkolenie pracowników programu na temat rozpoznawania i identyfikowania stosowania przemocy w rodzinie i w grupach rówieśniczych,
- zajęcia terapeutyczne dla ofiar przemocy – nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach stosowania agresji,
- stworzenie bazy o środowiskach, w których przemoc stosowana jest najczęściej.

Kierunek D: stacjonarny system opieki nad dzieckiem i rodziną, rodzinna opieka zastępcza.

Cele:

- tworzenie zawodowych rodzin zastępczych,
- tworzenie rodzinnych placówek interwencyjnych,
- zapewnienie warunków dla opieki rodzinnej dla małych dzieci,
- rozszerzanie działalności merytorycznej placówek stacjonarnych o wsparcie środowiskowe dla rodziców biologicznych i umożliwianie udziału w zajęciach terapeutycznych,
- szkolenie kandydatów do pełnienia roli rodziców zastępczych,

- wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach zmierzających do tworzenia instytucjonalnej pomocy dla rodzin.

Kierunek E: tworzenie rówieśniczych grup samopomocowych, kreowanie liderów.

Cel: tworzenie rówieśniczych grup samopomocowych ze szczególnym uwzględnieniem placówek oświatowych.

Kierunek F: opieka nad osobami starszymi, opieka paliatywna, domy pomocy społecznej.

Cele:

- sprawowane opieki w miejscu zamieszkania,
- umieszczanie osób tego wymagających w domach pomocy społecznej, hospicjach i oddziałach opiekuńczo-leczniczych,
- systematyczna rozbudowa bazy opieki stacjonarnej i ciągle podnoszenie standardów tej opieki.

Kierunek G: szkolenie kadr pomocy społecznej i wolontariuszy.

Cele:

- szkolenia dotyczące sposobów prowadzenia terapii, analizowania sytuacji, umiejętności doboru działań adekwatnych do sytuacji wymagającej podjęcia działań oraz aktualizowania wiedzy na temat obowiązującego prawa.

Kierunek I: pozyskiwanie środków zewnętrznych z Unii Europejskiej i programów celowych na realizację działań w zakresie aktywizacji zawodowej oraz społecznej wychowanków rodzin zastępczych, placówek oraz osób niepełnosprawnych.

Cele:

- pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na realizację projektów i programów własnych dotyczących wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczych, rodziców, pedagogów szkolnych, nauczycieli, pracowników socjalnych, funkcjonariuszy Policji oraz osób niepełnosprawnych,
- kursy i szkolenia zawodowe, szkolenia specjalistyczne w zakresie profilaktyki i eliminowania zagrożeń społecznych,
- pomoc psychologiczna i prawna dla adresatów,
- organizowanie imprez integracyjnych oraz akcji promujących rodzicielstwo zastępcze, zdrowy styl życia i zapobieganie powstawaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Elementami składowymi strategii są: Powiatowy Program Zintegrowanych Działań Profilaktyczno-Edukacyjnych „Zapobieganie skutkom błędów wychowawczych oraz przemocy w rodzinie – tworzenie środowiskowych form pomocy”, który zakłada utworzenie Centralnego Ośrodka Profilaktyki i Edukacji, oraz Program „Pomocna dłoń”, którego celem

jest stworzenie warunków równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnych na terenie poszczególnych gmin powiatu oleśnickiego. W tym ostatnim Programie wyznaczono następujące zadania:

- likwidacja barier architektonicznych,
- profilaktyka zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności,
- tworzenie warunków do rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych – nowe miejsca pracy, szkolenia,
- likwidacja barier komunikacyjnych i w komunikowaniu się,
- umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji i zmiany kwalifikacji zawodowych,
- tworzenie warunków do rehabilitacji leczniczej osobom niepełnosprawnym,
- dostosowanie placówek stacjonarnej opieki nad osobami niepełnosprawnymi do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej,
- tworzenie warunków do czynnego uprawiania sportu i rekreacji przez osoby niepełnosprawne,
- udział powiatu oleśnickiego w programach celowych ogłaszanych przez Zarząd PFRON-u, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych oraz w programach finansowanych przez Unię Europejską dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Twardogóra

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Twardogóra stanowi podstawę polityki rozwoju samorządu gminy. Dokument zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie oraz wyznacza cele strategiczne, operacyjne i zadania strategiczne.

Zadania odnoszące się do problematyki społecznej ujęto w ramach wszystkich pięciu wyznaczonych w dokumencie celów strategicznych, tj.: 1. „Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej opartej na MŚP, zgodny z zasadami ekologii”, 2. „Zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych świadczonych mieszkańcom miasta i gminy Twardogóra”, 3. „Rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej” i 4. „Rozwój turystyki i rekreacji”.

Cel strategiczny 1. Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej opartej na MŚP, zgodny z zasadami ekologii.

Cel operacyjny 1. Rozwój infrastruktury przedsiębiorczości.

- system preferencji dla przedsiębiorców,

- stowarzyszenie inicjatyw lokalnych,
- strefa aktywności gospodarczej,
- opracowanie i wdrożenie zasad polityki przestrzennej miasta i gminy Twardogóra,
- powołanie gminnego centrum informacji i promocji,
- twardogórska marka (logo),
- internetowy informator gospodarczy.

Cel strategiczny 2. Zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych świadczonych mieszkańcom miasta i gminy Twardogóra.

Cel operacyjny 2. Aktywizacja społeczna i kulturalna wspólnoty lokalnej.

- budowa sali widowiskowo-sportowej z odpowiednim zapleczem,
- nawiązanie współpracy gmin partnerskich,
- powołanie Gminnego Centrum Kultury,
- stworzenie sieci Domów Ludowych,
- utworzenie Funduszu Małych Grantów,
- podjęcie działań aktywizujących rady sołeckie.

Cel strategiczny 3. Rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej.

Cel operacyjny 3. Intensyfikacja działań na rzecz estetyki i warunków bytowych mieszkańców gminy.

- nadanie Centrum miasta Twardogóra funkcji usługowo-handlowej,
- opracowanie i realizacja branżowej strategii zasobów komunalnych mieszkalnych i użytkowych,
- rozbudowa i modernizacja terenów zieleni publicznej.

Cel strategiczny 4. Rozwój turystyki i rekreacji.

Cel operacyjny 1. Budowa oraz rozwój infrastruktury turystyki i rekreacji.

- budowa ośrodka sportowo-rekreacyjnego w Twardogórze (kąpieliska otwartego wraz z lodowiskiem).
- utrzymanie i rozwijanie ciekawych szlaków turystycznych.
- przygotowanie zaplecza dla turystyki rowerowej (wypożyczalnia, punkty napraw),
- stworzenie warunków do powstania na terenie gminy obiektów hotelarsko-noclegowych (Moszyce, Szkoła Chełstów),
- budowa wieży widokowej.

Cel operacyjny 2. Generowanie i promocja lokalnych produktów i atrakcji turystycznych.

- aktualizacja i dystrybucja przewodnika turystycznego po gminie,

- utrzymanie w dobrym stanie atrakcyjnych obiektów na terenie gminy,
- wykorzystanie lokalnych bogactw naturalnych poprzez rozwój rękodzielnictwa,
- utworzenie interaktywnego Muzeum Twardogórskiego pełniącego funkcję Muzeum Regionalnego,
- wzbogacanie i propagowanie programu imprez turystyczno-rekreacyjnych,
- zaangażowanie do działań społeczno-kulturalnych podejmowanych w Twardogórze osobistości świata kultury mieszkających w gminie bądź się z nią identyfikujących,
- podjęcie działań promujących Bazylikę Mniejszą na bazie ruchu pielgrzymkowego.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY

Twardogóra jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie dolnośląskim (ok. 50 km od Wrocławia), w północnej części powiatu oleśnickiego. Obszar gminy rozpościera się wśród Wzgórz Twardogórskich, tzw. Gór Kocich, należących do makroregionu Wału Trzebnickiego. Twardogóra leży w dorzeczu Odry i jest elementem zlewni rzek: Baryczy i Widawy. Północna część gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Powierzchnia gminy wynosi 16.766 ha, z czego miasto zajmuje 829 ha. Większość miejscowości gminy posiada nazwy pochodzące od drzew lub związane z lasem (np. Olszówka, Dąbrowa, Bukowinka, Grabowno).

Administracyjnie od strony północno-wschodniej gmina Twardogóra graniczy z gminą Sośnie (woj. wielkopolskie) oraz z czterema gminami powiatu oleśnickiego: od wschodu z gminą Międzybórz, od południowego wschodu z gminą Syców, od południa z gminą Oleśnica, od południowego zachodu z gminą Dobroszyce, a od północnego zachodu, na odcinku o długości ok. 25,2 km, z gminą Krośnice (powiat milicki).

Gminę tworzą miasto Twardogóra (otrzymało prawa miejskie 1 sierpnia 1293 r.) oraz 18 sołectw: Bukowinka, Chełstów, Chełstówek, Dąbrowa, Domasławie, Drągów, Drożdżęcín, Drogoszowie, Gola Wielka, Goszcz, Grabowno Małe, Grabowno Wielkie, Łazisko, Moszyce, Nowa Wieś Goszczańska, Olszówka, Sądrożyce i Sosnówka.

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Gmina Twardogóra posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną i uzbrojone tereny pod budownictwo mieszkaniowe oraz inwestycyjne. Obszar gminy jest w całości zwodociągowany oraz częściowo zgazyfikowany. Od wielu lat z powodzeniem funkcjonuje system segregacji odpadów. Dane szczegółowe na temat sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i drogowej oraz gospodarki odpadami w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Infrastruktura techniczna w gminie w 2010 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	179,1
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	13.018

sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	54,1
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	7.873
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w m)	73.800
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie ogółem (w km)	192,03
w tym długość dróg gminnych (w km)	99,08
gospodarka odpadami	
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	7.873
liczba oczyszczalni ścieków	1

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Oczyszczaniem miasta i obszaru wiejskiego gminy zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze (ZGKiM). W ramach istniejącego od 2001 r. systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, na jej terenie istnieje 31 punktów, gdzie wyrzucane są posegregowane śmieci.

Na obszarze wiejskim gminy prowadzona jest selektywna zbiórka śmieci oparta o tzw. system workowy. Systemem selektywnej zbiórki objęte są wszystkie wioski należące do gminy. Zebrane odpady komunalne są wywożone na wysypisko znajdujące się w Grabownie Wielkim i tam poddawane są segregacji (w sposób ręczny).

Twardogóra nie posiada rozwiniętego systemu zaopatrującego w ciepło służące ogrzewaniu mieszkań i dostarczającego ciepłą wodę. Mieszkania wyposażone w sieć c.o. to przede wszystkim te, które znajdują się w zarządzie Twardogórskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Większość mieszkań zasilana jest w oparciu o indywidualne systemy grzewcze, pod postacią pieców opalanych węglem, koksem lub przy wykorzystaniu innych nośników energii. Zakłady produkcyjne funkcjonujące na terenie gminy posiadają własne źródła zaopatrzenia energetycznego.

Gazyfikację gminy rozpoczęto w 2002 roku – obecnie siecią gazową na terenie Twardogóry zarządza Gazowe Pogotowie Techniczne PETRICO S.A. Obszar Twardogóra.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano w gminie w latach 2008-2010. Inwestycje te, poza sferą techniczną, przeprowadzono m.in. w obszarach edukacji, sportu i rekreacji. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2008-2010

inwestycje
• rewitalizacja zbiornika wodnego w Chełstowie z zagospodarowaniem przyległego terenu • budowa zespołu boisk w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” przy ulicy Sportowej w Twardogórze • przystosowanie budynku przy ul. Wielkopolskiej 11 w Twardogórze do potrzeb prowadzenia działalności w zakresie rehabilitacji • przebudowa budynku biurowego w Moszycach na świetlicę wielofunkcyjną • budowa kąpieliska otwartego z lodowiskiem • remont poewangelickiego kościoła w Twardogórze • budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla wsi Chełstówek, Chełstów, Sądrożyce i Drogoszowie • zagospodarowanie terenu wzdłuż rzeki Skoryni • przebudowa budynku byłej szkoły w Chełstowie na świetlicę środowiskową – Centrum Inicjatyw Wiejskich w Chełstowie • przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 448 ul. Wielkopolska –ul. Ratuszowa z drogą powiatową nr 1480 D – ul. Wrocławska w rondo typu małego wraz z infrastrukturą techniczną • budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Twardogórze • przebudowa ul. Sportowej, ul. Aleje i ul. Poznańskiej w Twardogórze oraz drogi gminnej relacji Gola Wielka – Chełstów • remonty dróg gruntowych i asfaltowych

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Dobre połączenia komunikacyjne w gminie mają mieszkańcy miejscowości: Gola Wielka, Chełstów, Chełstówek, Domaśławice, Goszcz, Moszyce, Drogoszowice i Sosnówka, z trudnościami komunikacyjnymi zmagają się natomiast mieszkańcy Bukowinki, Grabowna Małego i Grabowna Wielkiego.

Gmina leży na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych kraju. Sieć 15 dróg powiatowych oraz dróg gminnych oparto o jedną drogę wojewódzką (nr 448) z Sycowa do Milicza. Teren gminy przecina linia kolejowa o znaczeniu krajowym relacji Wrocław – Warszawa z odgałęzieniem lokalnym w Grabownie Wielkim w kierunku Poznania. Gmina posiada bezpośrednie połączenie kolejowe z Oleśnicą i Ostrowem Wielkopolskim.

Drogi powiatowe w gminie znajdują się pod administracją Zarządu Dróg Powiatowych w Oleśnicy. W większości są to drogi o nawierzchni bitumicznej. Prowadzą w kierunkach na Oleśnicę i Trzebnicę. Biegają również przez obszar miasta, np. ul. Wrocławska, Lipowa, Trzebnicka i inne. Z kolei drogi gminne liczące 99,08 km są w większości drogami gruntowymi.

Transport zbiorowy zapewniają autobusy POLBUS – PKS Spółka z o.o. (ul. Sucha 1-11, 50-086 Wrocław), PKS w Ostrowie Wielkopolskim Spółka z o.o. (ul. Batorego 5,

63-400 Ostrów Wielkopolski) oraz inne obsługujące linie dalekobieżne. Z Twardogóry najlepiej dostać się do Sycowa i do Oleśnicy.

4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Na koniec 2010 roku gmina Twardogóra liczyła 13.017 mieszkańców, w tym 6.560 kobiet, które stanowiły 50,4% ogółu ludności (na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet). Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 78 osób na km².

W latach 2008-2010 nieznacznie zwiększała się liczba mieszkańców gminy; wzrost dotyczył przede wszystkim liczby osób starszych i w wieku produkcyjnym, malała zaś liczba dzieci i młodzieży. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	2.800	2.601	2.567
liczba osób w wieku produkcyjnym	8.758	8.804	8.809
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1.444	1.604	1.641
ogółem	13.002	13.009	13.017

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba urodzeń żywych	137	136	128
liczba zgonów	119	119	130
przyrost naturalny	18	17	-2

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	180	182	262
saldo migracji w ruchu zagranicznym	28	26	26
saldo migracji ogółem	208	208	288

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Spadek liczby dzieci i młodzieży w gminie był m.in. efektem malejącej dzietności rodzin, o czym świadczy zmniejszająca się w latach 2008-2010 liczba urodzeń żywych – ze 137 w 2008 roku do 128 w 2010 roku. Jednoczesny wzrost liczby zgonów wpłynął na niekorzystny w 2010 roku przyrost naturalny (-2).

Niewielki wzrost liczby mieszkańców w gminie był głównie efektem ruchu migracyjnego, którego saldo w 2010 r. było korzystniejsze niż w latach 2008-2009 (288 w stosunku do 208 w latach 2008 i 2009). Migracja mieszkańców do i z miasta odbywała się przede wszystkim w ruchu wewnętrznym.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy ludności miasta na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie niekorzystne, wcześniej odnotowane, kwestie. Pierwsza z nich dotyczy spadku w latach 2008-2010 liczby dzieci i młodzieży. Druga natomiast odnosi się do systematycznego zwiększania się liczby osób starszych i w wieku produkcyjnym.

Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dopasowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak przede wszystkim seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie zapewnienie im odpowiedniego dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

5. SYTUACJA GOSPODARCZA

Charakterystyczną cechą struktury gospodarki lokalnej Twardogóry jest to, że większość podmiotów stanowią małe zakłady produkcyjne zatrudniające od 5 do 10 osób. Miasto posiada uzbrojone tereny pod budownictwo mieszkaniowe oraz inwestycyjne. Jest jednym z największych w okolicy ośrodkiem branży stolarsko-meblarskiej i tapicerskiej. Meble są głównym i rozpoznawalnym produktem Twardogóry. Prężnie rozwija się również sektor przemysłu elektromaszynowego i AGD. Gmina stwarza korzystne warunki do

inwestowania w podstrefie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej INVEST – PARK w Chelstówku o powierzchni 4,39 ha. Ważną rolę w strukturze gospodarki przypisuje się produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych.

Specyfiką gminy jest duże zalesienie. Przeważają lasy sosnowe, choć liczne są również dęby, olchy, brzozy, buki i świerki. Rolnicza wartość gruntów na terenie gminy jest niska. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, co potwierdzają dane przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki w gminie

powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		8.033
w tym:	grunty orne (w ha)	5.104
	sady (w ha)	19
	łąki i pastwiska (w ha)	2.069
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		7.922
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		811

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W 2010 roku liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie wzrosła w stosunku do lat poprzednich (925 w stosunku do odpowiednio 900 i 901 w latach 2008-2009). W analizowanym okresie dominowały podmioty sektora prywatnego. Działalność gospodarczą prowadzono głównie w takich sekcjach, jak: przetwórstwo przemysłowe (257 podmiotów), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (220), budownictwo (85), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (66), działalność usługowa (57), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (49) oraz rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo (32). Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych w gminie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba podmiotów w sektorze publicznym	63	63	64
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	837	838	861
liczba podmiotów ogółem	900	901	925

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na koniec 2010 roku

sekcja	liczba podmiotów
rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	32
przetwórstwo przemysłowe	257
budownictwo	85
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	220
transport i gospodarka magazynowa	23
działalność związana z zakwaterowaniem	20
administracja publiczna i obrona narodowa	11
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	25
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	66
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	49
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	14
edukacja	26
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	18
pozostała działalność usługowa	57

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Do najważniejszych i największych zakładów przemysłowych na terenie Twardogóry należą: Fabryka Mebli BODZIO – Goszcz (produkcja mebli), Ilpea (produkcja uszczelek do chłodziarek), Spółdzielnia SPAMEL (branża elektryczna). Znaczącymi dla gospodarki lokalnej są także: Zakład Produkcyjny TAPPOL (produkcja tworzyw sztucznych), Zakład Tworzyw Sztucznych DREWPLAST, Zakład Produkcyjny GIERUS MEBLE (produkcja mebli), Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe DORTEX (branża tapicerska) oraz Stolarstwo Meblowe s.c. GAŁA (PRODUKCJA MEBLI).

6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2008-2010 liczba osób bezrobotnych w gminie Twardogóra zwiększała się z roku na rok (z 573 osób w 2008 r. do

890 na koniec 2010 roku). Wśród pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety, których liczba na koniec kolejnych lat wyniosła: 337, 415 i 506. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Bezrobotni w gminie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba bezrobotnych w gminie	573	754	890
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,6%	8,7%	10,1%
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	337	415	506
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	58,8%	55%	56,9%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2008-2010 w powiecie oleśnickim, w województwie dolnośląskim i w kraju.

Tabela 10. Stopa bezrobocia w powiecie, w województwie i w kraju w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
stopa bezrobocia w powiecie oleśnickim	11,4%	14,8%	16,3%
stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim	10%	12,8%	13%
stopa bezrobocia w kraju	9,5%	12,1%	12,3%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2008-2010 powiat oleśnicki charakteryzował się wyższą, w stosunku do województwa dolnośląskiego i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju w 2010 roku odnotowano jej wzrost w porównaniu z latami poprzednimi.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia, a także rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy. Z uwagi na brak danych dotyczących wyłącznie gminy Twardogóra, w poniższych tabelach przedstawiono wartości dla całego powiatu oleśnickiego. Na koniec czwartego kwartału 2010 roku, w Powiatowym Urzędzie Pracy w Oleśnicy zarejestrowanych było 6.109 osób, w tym 3.390 kobiet. Bezrobotni z gminy Twardogóra stanowili 14,6% wszystkich osób pozostających bez pracy w powiecie.

Tabela 11. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

		liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)			liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
		ogółem	kobiet				ogółem	kobiet	
wiek	18-24 lata	1.471	961	65,3	staż pracy	bez stażu	1.196	848	70,9
	25-34 lata	1.589	1.005	63,2		do 1 roku	632	413	65,3
	35-44 lata	1.111	597	53,7		1-5 lat	1.334	766	57,4
	45-54 lata	1.264	627	49,6		5-10 lat	914	500	54,7
	55-59 lat	552	200	36,2		10-20 lat	1.073	519	48,4
	60-64 lata	122	X	X		20-30 lat	720	271	37,6
czas pozostawania bez pracy	do 1 miesiąca	590	233	39,5	wykształcenie	30 lat i więcej	240	73	30,4
	1-3 miesiące	1.378	724	52,5		wyższe	445	319	71,7
	3-6 miesięcy	1.218	703	57,7		policealne i śr. zawodowe	1.294	877	67,8
	6-12 miesięcy	1.308	707	54,1		średnie ogólnokształcące	702	518	73,8
	12-24 miesiące	1.044	627	60,1		zasadnicze zawodowe	1.886	899	47,7
	pow. 24 miesięcy	571	396	69,4		gimnazjalne i niższe	1.782	777	43,6

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Na koniec 2010 roku wśród bezrobotnych w powiecie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 18-34 lata (łącznie 3.060 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia od 1 do 3 miesięcy oraz od 6 do 12 miesięcy (w sumie 2.686 osób), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (1.334 osoby) i bez stażu pracy (1.196 osób), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1.886 osób) oraz gimnazjalnym i niższym (1.782 osoby).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 45-54 lata (1.264 osoby) i 35-44 lata (1.111 osób), osoby pozostające bez pracy od 3 do 6 miesięcy (1.218 osób) i od 12 do 24 miesięcy (1.044 osoby), osoby ze stażem pracy od 10 do 20 lat (1.073 osoby) i od 5 do 10 lat (914 osób) oraz osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (1.294 osoby).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 18-24 lata (65,3%) i 25-34 lata (63,2%), osób pozostających bez pracy długotrwale, powyżej 24 miesięcy (69,4%), osób bez stażu pracy (70,9%) oraz, co budzi niepokój, osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (73,8%) i wykształceniem wyższym (71,7%).

Tabela 12. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba wolnych miejsc pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	174	2
przetwórstwo przemysłowe	1.714	10
wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	14	0
Dostawy wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	55	0
budownictwo	524	15
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	772	16
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	119	2
transport i gospodarka magazynowa	93	1
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	140	5
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	97	3
edukacja	80	0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	78	1
pozostała działalność usługowa	86	0

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Na koniec 2010 roku wśród bezrobotnych w powiecie dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze prowadzące działalność w takich działach, jak: przetwórstwo przemysłowe (1.714 osób), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (772 osoby), budownictwo (524 osoby) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (174 osoby) oraz działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (140 osób). Najwięcej dostępnych na koniec 2010 roku ofert pracy dla osób bezrobotnych z powiatu dotyczyło możliwości zatrudnienia w handlu hurtowym i detalicznym (16 miejsc), budownictwie (15 miejsc) i przetwórstwie przemysłowym (10 miejsc).

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z powiatu należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym winno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. W szczególności dotyczy to tych, którzy

przed zwolnieniem z pracy byli zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym, handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle, budownictwie oraz rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w powiecie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na doksztalcanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych.

W latach 2008-2010 liczba mieszkań będących w zasobach gminy Twardogóra wahała się (604 w 2008 r., 598 w 2009 r., 616 w 2010 r.). Zmieniała się tym samym liczba izb (1.701 w 2008 r., 1.680 w 2009 r., 1.723 w 2010 r.) i powierzchnia użytkowa mieszkań (28.393 m² w 2008 r., 28.083 m² w 2009 r., 28.795 m² w 2010 r.). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania nieznacznie się zmniejszyła się (z 47 m² w 2008 r. do 46,75 m² w 2010 r.), a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę nieco wzrosła (z 15,16 m² w 2008 r. do 15,42 m² w 2010 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba mieszkań	604	598	616
liczba izb	1.701	1.680	1.723
powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	28.393	28.083	28.795
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	47	46,96	46,75
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	15,16	15,33	15,42

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W latach 2008-2010 niepokój budził spadek liczby nowo oddanych mieszkań (z 49 w 2008 r. do 30 w 2010 r.), a – co za tym idzie – zmniejszenie się ich powierzchni użytkowej (z 6.506 m² w 2008 r. do 4.211 m² w 2010 r.). Jeśli chodzi o budownictwo niemieszkalne, w analizowanym okresie oddano do użytkowania odpowiednio 4, 8 i 3 budynki, a ich

powierzchnia użytkowa z roku na rok malała (z 23.191 m² w 2008 r. do 752 m² w 2010 r.)
Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Nowo oddane mieszkania i budynki niemieszkalne w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba nowych mieszkań oddanych do użytkowania	49	33	30
powierzchnia użytkowa oddanych mieszkań (w m ²)	6.506	4.678	4.211
liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania	4	8	3
powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania (w m ²)	23.191	1.962	752

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	1.458	1.572	1.769
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	1.440	1.555	1.752
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	220.424,53	269.791,40	342.763,37

Dane Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 liczba rodzin w gminie, którym decyzją administracyjną przyznano dodatek mieszkaniowy, rosła w roku na rok (z 1.458 w 2008 r. do 1.769 w 2010 r.). Zwiększała się również liczba przyznanych dodatków (z 1.440 w 2008 r. do 1.752 w 2010 r.) i tym samym wysokość kwot przeznaczonych na ten cel (z 220.424,53 zł w 2008 r. do 342.763,37 zł w 2010 r.).

8. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Wiąże się ze zmianami demograficznymi i ruchliwością społeczną, z recesją gospodarczą, bezrobociem, ubóstwem, kryzysem polityki mieszkaniowej i wzrostem

cen mieszkań oraz dysfunkcjonalnością instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniedbujących obowiązki opieki następczej.

Do głównych przyczyn bezdomności o charakterze społecznym i patologicznym należą: likwidacja państwowych zakładów pracy, a wraz z nimi hoteli robotniczych, brak miejsc w szpitalach, zakładach opiekuńczych, domach pomocy społecznej, brak opieki nad wychowankami domów dziecka kończącymi 18 lat, brak ośrodków dla nosicieli wirusa HIV, zaległości w opłatach czynszowych prowadzące do eksmisji, a także alkoholizm, przestępczość, odrzucenie lub brak opieki ze strony najbliższych, rozwód lub trwały rozpad innych więzi formalnych lub nieformalnych, prostytutka kobiet, przemoc w rodzinie oraz świadomy wybór innego sposobu życia i odrzucenie powszechnie uznawanego systemu wartości.

Osobami bezdomnymi, obok tych, którzy są nimi z wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Bezdomność w gminie Twardogóra jest jedynie zjawiskiem, nie urasta do rangi problemu społecznego. Przez większą część roku ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z gminy świadczy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek). W latach 2008-2010 liczba osób objętych wsparciem z powodu bezdomności była niewielka i z roku na rok zmniejszała się (z 3 w 2008 r. do 1 w 2010 r.).

9. EDUKACJA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2009/2010 w gminie Twardogóra funkcjonowało 7 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 1 przedszkole, 4 szkoły podstawowe, 1 szkoła gimnazjalna i 1 szkoły ponadgimnazjalna. Dane szczegółowe na temat ww. placówek, a także liczby dzieci i uczniów do nich uczęszczających oraz nauczycieli w nich pracujących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2009/2010

nazwa i adres placówki	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
Miejskie Przedszkole z Oddziałem Małego Dziecka, ul. Grunwaldzka 1, 56-416 Twardogóra	291	24
Szkoła Podstawowa Nr 1 im Polskich Noblistów, ul. Św. Jadwigi 7, 56-416 Twardogóra	776	61
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Jana Pawła II, ul. Stefana Batorego 6, 56-416 Twardogóra		
Szkoła Podstawowa w Goszczu, ul. Szkolna 1, 56-416 Twardogóra		
Szkoła Podstawowa w Grabownie Wielkim, Grabowno Wielkie 99, 56-416 Twardogóra	449	47
Gimnazjum Nr 1 im Polskich Olimpijczyków ul. Stefana Batorego 5, 56-416 Twardogóra		
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra		
	245	42

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

10. KULTURA

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Prym w życiu kulturalnym Twardogóry wiecie Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który organizuje i współorganizuje wiele imprez okolicznościowych na terenie gminy. Upowszechnianiem kultury, czyli popularyzowaniem m.in. takich elementów jak: literatura, malarstwo, rysunek, architektura, obyczajowość, zajmuje się Biblioteka Publiczna. Gminną sieć bibliotek tworzą trzy placówki – w Twardogórze oraz filie w Goszczu i w Grabownie Wielkim. W Bibliotece Miejskiej funkcjonuje wypożyczalnia dla dorosłych, dział gromadzenia zbiorów oraz oddział dla dzieci. Przez wzgląd na fakt, iż zdecydowaną większość czytelników stanowią dzieci i młodzież uczący się, profil gromadzenia zbiorów skierowany jest głównie na piśmiennictwo fachowe, informatory, podręczniki akademickie, nowe lektury szkolne. Od 1 stycznia 2008 r. Biblioteka prowadzi komputerową obsługę czytelników w dziale dla dorosłych.

Wszystkie placówki biblioteczne w ramach bogatej oferty kulturalnej organizują na terenie gminy liczne konkursy recytatorskie i poezji śpiewanej, a także o zasięgu powiatowym konkursy fotograficzne, konkursy wiedzy regionalnej, spotkania autorskie, wystawy oraz cieszące się popularnością imprezy związane z polskimi tradycjami, np. organizowane w Goszczu Zapusty – Dzień Kobiet, Andrzejki, w Grabownie Wielkim – Dzień Babci i Dziadka, Walentynki, w Twardogórze – wystawy, spotkania z okazji Świąt Bożego

Narodzenia i Wielkanocy, Dnia Bibliotekarza oraz liczne spotkania ze znanymi postaciami życia kulturalnego. Generalnie każdego roku organizuje się ponad 50 imprez oraz przeprowadza 20 lekcji bibliotecznych.

Dzieci i młodzież mają możliwość rozwijania swoich zdolności artystycznych w zespołach wokalnych, tanecznych, instrumentalnych, a także w Twardogórskiej Orkiestrze Dętej.

Do imprez, które na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń gminy należą: Dni Twardogóry, Ogólnopolski Wyścig Kolarski, Turniej Piłki Nożnej, Międzywojewódzki Bieg na Orientację, Międzynarodowy Bieg Uliczny, Festiwal Orkiestr Dętych, Międzynarodowy Turniej Piłki Siatkowej Kobiet, Dożynki Gminne i Twardogórskie Dni Ziemi.

Dane szczegółowe na temat funkcjonujących w gminie placówek kulturalnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Placówki kulturalne w gminie w 2010 roku

nazwa i adres placówki	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, ul. Wielkopolska 11, 56-416 Twardogóra	2.358	8
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, Filia w Goszczu ul. Rynek 20, 56-416 Twardogóra		
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, Filia w Grabownie Wielkim Grabowno Wielkie 99 a, 56-416 Twardogóra		

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Na terenie gminy Twardogóra funkcjonuje, od 2008 r. jako samodzielna placówka, Społeczne Ognisko Artystyczne Allegretto w ramach Dolnośląskiego Towarzystwa Muzycznego. W siedzibie głównej oraz w dwóch filiach – w Goszczu oraz Grabownie Wielkim, kształci się łącznie ok. 60. uczniów w różnych klasach instrumentalnych, pod okiem wykwalifikowanych pedagogów.

Inicjowaniem i wspieraniem przedsięwzięć edukacyjno-kulturalnych w gminie zajmuje się Stowarzyszenie Viva Art, którego siedzibą jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze. Stowarzyszenie organizuje liczne imprezy kulturalne, kameralne koncerty, recitale, happeningi i prelekcje, promując jednocześnie twórczość lokalnych artystów.

Propagowanie i szerzenie wiedzy o środowisku przyrodniczym, w szczególności o lasach, oraz kształtowanie świadomości proekologicznej należy do zadań Stowarzyszenia „Potęga Lasu”. Stowarzyszenie współpracuje z przedstawicielami placówek oświatowych – opracowuje wspólne projekty (m.in. „Równać szanse”), przygotowuje wystawy, organizuje spotkania z ciekawymi ludźmi związanymi z przyrodą regionu oraz warsztaty i zajęcia plenerowe dla dzieci i młodzieży szkolnej.

11. SPORT I REKREACJA

Promowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Głównym obiektem sportowym w Twardogórze jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, będący doskonałym miejscem na zgrupowania sportowe dla profesjonalistów. Kompleksowe zaplecze sportowe (w tym: hala sportowa z 600 osobową widownią) oraz baza noclegowa zapewniają dogodne warunki do treningów. Ośrodek prowadzi na co dzień zajęcia m.in. aerobiku, gimnastyki korekcyjnej, piłki siatkowej czy szachów.

GOSiR jest przede wszystkim organizatorem działań z zakresu sportu i rekreacji na terenie całej gminy. Do najpopularniejszych imprez mających charakter nie tylko lokalny należą: Dni Twardogóry (w czerwcu), Ogólnopolski Wyścig Kolarski, Międzynarodowy Bieg Uliczny, Ogólnopolski Turniej Piłki Siatkowej, Ogólnopolski Wyścig Kolarski o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy, Międzynarodowy Rajd Rowerowy „Z wizytą u nas bez nałogów”, turniej rekreacyjny „Gwiazdy i Uczniowie”, Turniej Halowy Piłki Nożnej, Liga Halowej Piłki Nożnej, Liga Piłki Nożnej „Trawa” oraz Turniej Sołectw. W 2010 roku odbyły się Krajowe Mistrzostwa w tańcach Hip-Hop i Electric Boogie oraz wybory Miss Bikini Model International 2010.

Infrastrukturę sportową w Twardogórze tworzy również hala sportowo-widowiskowa o wymiarach 50x30 m, z nawierzchnią drewnianą, będąca częścią kompleksu sportowo-hotelowego przy ul. Wrocławskiej. Do hali przylega sala gimnastyczna o wymiarach 36x19 m o nawierzchni syntetycznej. Walorem sali jest wielka scena do imprez kulturalnych, profesjonalne nagłośnienie oraz hotel z 35 miejscami noclegowymi. Obok hali znajduje się 200 m bieżnia okólna z tartanu.

Z kolei przy ul. Sportowej usytuowany jest stadion sportowy o wymiarach 80x120 m z bieżnią okólną 400 m. Trybuny liczą 400 miejsc siedzących dla kibiców. Młodzież ma do dyspozycji pełnowymiarowe boisko treningowe o nawierzchni trawiastej oraz budynek z zapleczem socjalnym. Do stadionu przylegają wielofunkcyjne boiska Orlika 2012: piłkarskie o wymiarach 30x65 m ze sztuczną trawą oraz boisko przeznaczone do piłki koszykowej i piłki siatkowej o wymiarach 19x32 m z nawierzchnią poliuretanową. Boiska są oświetlone i ogrodzone.

Kolejny kompleks cieszący się popularnością wśród miłośników sportu znajduje się przy ul. Gdańskiej. Atrakcją stanowi kąpielisko z podgrzewaną wodą czynne od maja do września. Nieckę basenu o wymiarach 24x37 m i głębokości 1,2-1,8 m wyposażono w sztuczną rzekę, ławkę wielostanowiskową z masażem powietrznym, zjeżdżalnię rynnową o długości 37 m i kilkutorową zjeżdżalnię rodzinną, około 20 masażów wodnych, 2 grzybki wodne oraz 12 gejzerów powietrznych. Sztucznie mrożone lodowisko montowane w części parkingowej obiektu czynne jest od października do kwietnia. W pobliżu znajduje się zbiornik rekreacyjny do uprawiania sportów wodnych takich jak: kajaki, rowery czy wędkarstwo. Na boisku odbywają się zawody piłki plażowej. W sąsiedztwie zbiornika usytuowane są trzypoziomowe korty tenisowe o nawierzchni ceglanej, przystosowane do gry nocnej. Korty wyposażone są w trybuny dla około 300 osób.

Miłośnicy turystyki pieszej i rowerowej mają do dyspozycji ponad 100 km tras turystycznych przebiegających przez urokliwe miejsca gminy, m.in. zabytkowy zespół pałacowo-parkowy w Goszczu, rezerwat „Torfowisko koło Grabowna Wielkiego” czy kompleks stawów w obrębie Parku Krajobrazowego „Dolna Baryczy”.

W Twardogórze działalność sportową prowadzi także kilka klubów sportowych, głównie piłkarskich: VIVA Goszcz należy do ligi okręgowej, LOTNIK Twardogóra do klasy „A”, POLONIA Grabowno Wielkie, GWARDIA Grabowno Małe oraz klub sportowy z Chelstowa należy do klasy „B”. Ponadto funkcjonują dwa piłkarskie Uczniowskie Kluby Sportowe oraz Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „Błyskawica”. Duże sukcesy odnosi dwusekcyjny Klub MLKS ECHO Twardogóra, w którym zawodnicy trenują lekkoatletykę i piłkę siatkową

Rekreacji w gminie służy także Koło Środowiskowe PTTK „Twardogóra” nr 305, które organizuje dolnośląskie rajdy turystyczne.

Szczegółowy wykaz obiektów sportowych funkcjonujących w gminie w 2010 roku przedstawia poniższa tabela:

Tabela 18. Obiekty sportowe w gminie w 2010 roku

Lp.	nazwa obiektu sportowego	adres obiektu
1.	Hala sportowo-widowiskowa GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
2.	Sala sportowa GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
3.	Korty tenisowe GOSiR-u w Twardogórze	ul. Grunwaldzka, 56-416 Twardogóra
4.	Stadion sportowy GOSiR-u w Twardogórze	
5.	Siłownia GOSiR-u w Twardogórze	
6.	Boisko typu Orlik 2012 GOSiR-u w Twardogórze	
7.	Sala gimnastyczna przy SP nr 1 w Twardogórze	ul. Św. Jadwigi 7, 56-416 Twardogóra
8.	Sala gimnastyczna przy ZSP w Twardogórze	ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra
9.	Boisko typu Orlik 2011 przy ZSP w Twardogórze	ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra
10.	Kąpielisko i lodowisko otwarte GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
11.	Zbiornik retencyjny z wypożyczalnią kajaków i rowerów wodnych GOSiR-u w Twardogórze	
12.	Sala gimnastyczna przy ZSS w Twardogórze	Plac Piastów 24, 56-416 Twardogóra
13.	Sala gimnastyczna przy SP w Goszczu	ul. Szkolna 1 Goszcz, 56-416 Twardogóra
14.	Boisko piłkarskie w Goszczu	
15.	Sala gimnastyczna przy SP w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 99, 56-416 Twardogóra
16.	Boisko piłkarskie w Grabownie Wielkim	

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

12. TURYSTYKA

Gmina Twardogóra położona jest wśród malowniczych Wzgórz Twardogórskich, tzw. Gór Kocich, rzeźbę których stanowią liczne doliny strumieni, wzniesienia i głązy narzutowe. Doliny strumieni sprawiają wrażenie wąwozów o baśniowym charakterze. Terenami najbardziej urozmaiconymi są wzniesienia między Gołą Wielką i Chełstowem, gdzie znajdują się dobre punkty widokowe i ciekawe trasy rowerowe. Walory przyrodnicze przyciągają turystów zainteresowanych zbieractwem runa leśnego (jagód, grzybów).

Północna część gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Obszar ten jest unikatem na skalę światową. Powstał w celu objęcia ochroną najcenniejszych fragmentów środowiska przyrodniczego, zachowania mało zmienionych ekosystemów wodno-błotnych i leśnych oraz unikatowych gatunków roślin i zwierząt. Wchodzący w skład Parku rezerwat „Stawy Milickie” znalazł się m.in. w programie ONZ jako jeden z 13 najcenniejszych obszarów wodnych na świecie.

Ponadto na terenie Twardogóry znajduje się, utworzony w 1980 r., rezerwat „Torfowisko” koło Grabowna Wielkiego. Przez teren rezerwatu biegnie ścieżka edukacyjna. Ciekawym miejscem jest także rezerwat w okolicy Goli Wielkiej.

Pofalowany teren wzgórz nadaje się znakomicie do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej po gęstej sieci szlaków. Niebieski szlak pieszy prowadzi z Grabowna Wielkiego przez Twardogórę i Goszcz do Milicza, żółty zaś zatacza pętlę wokół Twardogóry przez Chelstowską Górę. Wokół miasta biegną także dwa szlaki rowerowe: czerwony przez Chelstów, Goszcz, Olszówkę i Sosnowkę (48 km) i zielony przez Golę Wielką i Goszcz (18 km). Trzeci, niebieski szlak rowerowy „Korona Kocich Gór” przecina gminę, łącząc dwa jej krańce: Bukowinkę i Golę Wielką.

Walory turystyczne gminy stanowią m.in. parki podworskie (m.in. park pałacowy w Chelstowie, park należący do zespołu pałacowo-parkowego w Goszczu i park w Grabownie Wielkim).

Tereny atrakcyjne przyrodniczo urozmaicają liczne obiekty zabytkowe. Wśród nich na uwagę zasługuje barokowy pałac z pięknym parkiem znajdujący się w rozwidleniu potoku Skorynia. Pałac powstał na fundamentach budowli obronnej z XV w. i był niegdyś siedzibą właścicieli dóbr twardogórskich i goszczyńskich. Do dziś zachowała się zabytkowa barokowa brama wjazdowa, z przejazdem w formie arkady flankowanej przez pilastry toskańskie, z naczółkiem trójkątnym, przerywanym monogramem Eleonory Charlotte, księżnej oleśnicko-witemberskiej. Na trawniku stoi, przeniesiony z pobliskiego parku pałacowego w Goszczu, posąg Herkulesa zabijającego potężną maczugą Hydre. Obecnie w budynku pałacu mieści się filia Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych.

W centrum miasta rozpościera się rynek z niesymetrycznym położonym ratuszem i budynkami z XVIII i XIX w. Wybudowany w 1902 r. ratusz pełni do dziś siedzibę władz – znajduje się w nim Urząd Miasta i Gminy.

Zabytkiem, a zarazem elementem kompozycji urbanistycznej Twardogóry jest neogotycki kościół pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych, usytuowany w centrum tzw. Rynku Głównego – obecnie Plac Piastów. Świątynia, wybudowana w latach 1874-1875, pierwotnie była kościołem ewangelickim. Funkcję kościoła rzymsko-katolickiego przejęła po II Wojnie Światowej. Obecnie kościół – Sanktuarium Maryjne ze słynącą z łask figurą Matki Boskiej jest miejscem licznych pielgrzymek.

Oryginalnym przykładem śląskiej architektury sakralnej, posiadającym wartości historyczne, artystyczne i naukowe, jest Stary Kościół pw. św. Trójcy i Matki Boskiej. Świątynia ówczesną formę zawdzięcza mistrzowi ciesielstwa H. Dreszerowi, który podjął się

jej budowy w 1879 roku. Elementy świadczące o wartościach artystycznych obiektu to przede wszystkim konstrukcja szkieletowa murów zewnętrznych, jednocześnie pełniąca funkcję dekoracyjną, a także zachowana stolarka okienna i drzwiowa, portal główny o neogotyckim, snycerskim obramieniu oraz rzeźbiony okap i dekoracyjny fryz o motywach czteroliścia. Do końca XIX w. odprawiano w Kościele popołudniowe nabożeństwa w języku polskim, co czyni świątynię materialnym świadectwem przeszłości i istotnym elementem lokalnej tożsamości kulturowej.

Zabytek I grupy stanowią wspomniane wcześniej słynne ruiny Zespołu Pałacowo-Parkowego w Goszczu. Pałac powstał w latach 1749-1755, a jego ruiny stanowią do dziś atrakcję dla turystów. Obecnie zachowane są ślady ogrodu ozdobnego, grabowych alei, a w części zachodniej parku ruiny pawilonu ogrodowego. Część zespołu wykorzystywana jest jako zabudowa mieszkalna.

Architekturę sakralną gminy tworzy również drewniany kościół pw. św. Idziego w Chelstowie, wzniesiony po 1666 r. Najcenniejszymi są w nim drewniane polichromowane rzeźby (gotyckie figury przedstawiające św. Idziego, św. Wojciecha i św. Jadwigę). Kościół jest własnością Parafii rzymsko-katolickiej w Twardogórze; obecnie używany jest do kultu religijnego jako filia kościoła parafialnego w Twardogórze.

W miejscowości Goszcz na uwagę zasługują późnobarokowy Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, należący do parafii rzymsko-katolickiej, wybudowany w latach 1754-1799 oraz dawny kościół dworski – ewangelicki pochodzący z lat 1743-1749.

Z kolei w centrum Grabowna Wielkiego znajduje się Kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej, wbudowany w 1850 r. w stylu eklektycznym, na miejscu pochodzącego z XVI w. kościoła drewnianego, o którego istnieniu przypomina napis na drewnianej belce nad drzwiami zakrystii: Anno I.N.K.J. 1578 12 Junii Verbum Domini Manet In Aeternum.

Jednym z nielicznych na Dolnym Śląsku jest mieszczący się w Grabownie Małym drewniany kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Świątynię wzniesiono w 1655 r. Jest ona obiektem wolnostojącym o cechach gotyckich i drewnianej konstrukcji.

Na terenie gminy Twardogóra rozwija się budownictwo letniskowe, zaś w części wiejskiej organizuje się wypoczynek typu agroturystycznego. Przykładem gospodarstwa agroturystycznego jest gospodarstwo „Hubert” w Porębach. Dane szczegółowe na temat obiektów zakwaterowania zbiorowego w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Gospodarstwo agroturystyczne i obiekty zakwaterowania noclegowego w gminie w 2010 roku

nazwa obiektu	adres obiektu
Gospodarstwo Agroturystyczne „Hubert”	Poręby 6, 56-416 Twardogóra
Leśniczówka	Gola Wielka 32, 56-416 Twardogóra
Hotel przy Hali Sportowo-Widowskiej	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
Noclegi w obiekcie świetlicy wielofunkcyjnej w Moszycach	Moszyce 55 a, 56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

13. SYTUACJA DZIECKA

Dziecko wymaga szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

Analiza sytuacji dziecka w gminie Twardogóra została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informację na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. W sumie do analizy przedłożono 4 ankiety – wypełnione przez pedagogów szkolnych lub, w przypadku ich braku, dyrektorów – z następujących placówek oświatowych:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Polskich Noblistów w Twardogórze (liczba uczniów: 263),
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze (liczba uczniów: 273),
- Szkoła Podstawowa w Grabownie Wielkim (liczba uczniów: 98),
- Gimnazjum nr 1 im. Polskich Olimpijczyków w Twardogórze (liczba uczniów: 462).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, że 3 placówki zatrudniają pedagoga (brak w SP w Grabownie Wielkim), 1 logopedę (SP nr 1 w Twardogórze), 1 psychologa (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), a 2 pielęgniarkę (SP nr 1 i Gimnazjum nr 1 w Twardogórze). Żadna szkoła nie zatrudnia doradcy zawodowego.

Wszystkie badane placówki prowadzą dożywianie uczniów, a 3 z nich (poza SP nr 1 w Twardogórze) zgłosiły potrzebę zwiększenia o 65 liczby dzieci i młodzieży objętych tym rodzajem pomocy.

Wszystkie placówki zapewniają uczniom dostęp do Internetu, każda umożliwia korzystanie z sali gimnastycznej. Żadna szkoła nie prowadzi klas integracyjnych. Uczniowie badanych placówek nie zgłaszają problemów z dojazdem do szkoły.

Szkoły oferują dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła humanistyczne, teatralne, przyrodnicze, artystyczne, dziennikarskie, fotograficzne, informatyczne, techniczne, komputerowe, wokalne, taneczne) oraz zajęć językowych i sportowych. Jednocześnie badane placówki prowadzą zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich organizowane są zajęcia wyrównawcze (4 szkoły), korekcyjno-kompensacyjne (4), socjoterapeutyczne (2), logopedyczne (1), psychoterapeutyczne (1), terapia pedagogiczna (1) oraz terapia indywidualna z uczniem zdolnym (1).

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 14 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się do alkoholizmu rodziców oraz ich bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Pedagodzy zwracali również uwagę na zjawisko ubożenia rodzin, które powodowane jest rosnącym bezrobociem. Istotnym problemem jest według badanych rozbiecie rodzin powstające na skutek rozwodów, separacji rodziców czy wyjazdu jednego z rodziców do pracy za granicę.

Wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych, ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych zawiera poniższa tabela.

Tabela 20. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy

cechy patologii społecznej	obecność poszczególnych cech	
	występuje (liczba ujawnionych przypadków)	nie występuje
sięganie po alkohol	3 (40, w tym: 25 w domu rodzinnym)	1
sięganie po narkotyki	1 (3)	3
palenie papierosów	2 (25)	2
ucieczki z domu		4
kradzieże	1 (2)	3
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	2 (31)	2
autoagresja	1 (1)	3
przestępczość ujawniona		4
niszczenie mienia szkolnego	1 (2)	3
udział w grupach negatywnych		4
problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego	2 (11)	2
przemoc w rodzinie	2 (10)	2
zaniedbanie przez dom	4 (54)	
wykorzystywanie seksualne		4

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Do problemów najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym dzieci i młodzieży ankietowani zaliczyli: zaniedbanie przez dom (w każdej badanej placówce), sięganie po alkohol (głównie przez rodziców), stosowanie agresji i przemocy oraz palenie papierosów. Ponadto w dwóch szkołach odnotowano problemy wymagające nadzoru kuratora oraz przypadki stosowania przemocy w rodzinie. Problemami o charakterze incydentalnym były autoagresja, niszczenie mienia szkolnego, kradzieże oraz sięganie po narkotyki. Warto zauważyć, iż w żadnej z badanych placówek nie zarejestrowano problemu ucieczek z domu, przestępczości, udziału w grupach negatywnych czy wykorzystywania seksualnego.

Niektóre problemy, w zależności od wieku uczniów, występowały z różnym natężeniem. Większą intensywność takich zjawisk jak: zaniedbanie przez dom, agresja i przemoc, w tym m.in. poniżanie, zastraszanie, znęcanie, bicie, wymuszanie pieniędzy oraz palenie papierosów dostrzeżono u młodzieży gimnazjalnej.

Badania i działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia

Wskazując badania konieczne do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i ich rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż należy przede wszystkim dokładnie zdiagnozować sytuację materialną i mieszkaniową rodzin. W opinii ankietowanych trzeba również dokładnie rozpoznać charakter procesu opiekuńczo-wychowawczego odbywającego się w domach rodzinnych uczniów, w szczególności relacje dzieci i młodzieży z rodzicami. Zdaniem pedagogów należy zbadać natężenie konfliktów i dysonansów w rodzinie prowadzących do patologii i krzywdzących zachowań wobec dzieci. Ważne jest także zwrócenie uwagi na wykorzystywane przez rodziców metody wspierania rozwoju dziecka.

Konieczność przeprowadzenia dodatkowych działań profilaktycznych na terenie szkoły widzą przedstawiciele tylko dwóch placówek (SP nr 2 i Gimnazjum nr 1 w Twardogórze). Określając działania profilaktyczne i naprawcze, które należałoby przeprowadzić w szkołach, pedagodzy wskazywali głównie na potrzebę kształtowania wśród uczniów postaw sprzyjających ich rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, m.in. poprzez stworzenie dzieciom i młodzieży możliwości rozwijania zainteresowań. Zdaniem ankietowanych należy objąć pomocą psychologiczno-pedagogiczną szczególnie uczniów z problemami emocjonalnymi. Zwracano także uwagę na konieczność kontynuowania pedagogizacji rodziców – edukacji w zakresie wychowania dziecka, jego rozwoju i specyficznych zachowań charakterystycznych dla określonego wieku.

Współpraca szkół z rodzicami uczniów

Przedstawiciele wszystkich, poza jedną (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), ankietowanych placówek uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach odbywają się spotkania indywidualne i klasowe (zebrania), pogadanki, spotkania Rady Rodziców, konsultacje z dyrektorem szkoły, pedagogiem oraz przedstawicielami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Ponadto organizowane są imprezy klasowe (Wigilia, Andrzejki, Dzień Matki) i uroczystości szkolne. Rodzice zachęceni są do aktywnego uczestniczenia w życiu szkoły, np. poprzez pomoc i opiekę w trakcie wycieczek klasowych. Pedagodzy z Gimnazjum nr 1 są zdania, iż przyczyną niezadowalającej współpracy szkoły z rodzicami jest ich bierny udział w zebraniach i spotkaniach z nauczycielami.

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny

Podobnie jak w przypadku oceny współpracy szkół z rodzicami, przedstawiciele wszystkich, poza jedną (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), badanych placówek stwierdzili, że współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny jest zadowalająca. Do podmiotów tych zaliczyli: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gabinet Zamiejscowy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z siedzibą w Twardogórze, Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Bibliotekę Publiczną, Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bank PKO, Policję Sąd Rodzinny i Nieletnich, Ośrodek Zdrowia, Caritas Diecezji Kaliskiej oraz Parafię Twardogóra.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia im szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. W tym kontekście pojawił się pomysł budowy placów zabaw, kina oraz zwiększenia liczby i zróżnicowania repertuaru imprez kulturalnych. Ankietowani widzieli potrzebę uświadamiania młodzieży i ich rodzicom zagrożeń związanych z sięganiem po środki psychoaktywne (narkotyki, alkohol). Wśród najpilniejszych potrzeb wymieniono również konieczność objęcia dożywianiem uczniów, którzy tego wymagają, a do tej pory nie byli objęci tą formą wsparcia, oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia, a tym samym podniesienie statusu materialnego wielu rodzin.

Możliwości przyczynienia się szkół do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie, pedagodzy wskazywali przede wszystkim na możliwość zagospodarowania czasu wolnego, m.in. poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych (np. świetlicowych) oraz kół zainteresowań. Przedstawiciel SP nr 2 wyraził postulat zwiększenia etatów dla nauczycieli w świetlicy szkolnej. Ponadto korzystne byłoby wydłużenie czasu pracy biblioteki szkolnej, w której uczniowie mogliby odrabiać wspólnie z pedagogiem lekcje, korzystać z Internetu i podręcznego księgozbioru.

Według respondentów szkoła ma obowiązek nie tylko stwarzać optymalne warunki do nauki i wypoczynku, ale także eliminować złe nawyki zachowania (np. wandalizm),

korygować niewłaściwie ukształtowane poglądy i postawy moralne oraz wpajać uczniom zasady poszanowania mienia społecznego.

Zdaniem badanych szkoła może wspomagać rodzinę w wychowaniu dziecka poprzez poradnictwo, diagnozowanie sytuacji dziecka w środowisku, koordynację działalności opiekuńczo-wychowawczej polegającą m.in. na: kierowaniu na konsultacje do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, objęciu dziecka pomocą terapeutyczną, uświadamianiu rodzicom ich priorytetowej roli w kształtowaniu osobowości dziecka.

14. OCHRONA ZDROWIA

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

W gminie Twardogóra funkcjonuje 5 zakładów opieki zdrowotnej (w tym 2 zakłady niepubliczne), jest prowadzonych 6 prywatnych praktyk lekarskich oraz działają 3 apteki. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2010 roku

nazwa placówki	adres
Samodzielny Zespół publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej	ul. Waryńskiego 10, 56-416 Twardogóra
Filia SZPZOZ w Goszczu	Rynek 20, 56-416 Twardogóra
Filia SZPZOZ w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 112, 56-416 Twardogóra
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „INTERMEDICATUS” Zdzisław Kuc	ul. Krzywoustego 2, 56-416 Twardogóra
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „WAMED” Piotr Wajda	ul. Krotka 3, 56-416 Twardogóra
Zakład Rehabilitacji Leczniczej	ul. Wielkopolska 11, 56-416 Twardogóra
Gabinet Medycyny Pracy Waldemar Krąkowski	Goszcz, ul. Twardogórska 36, 56-416 Twardogóra
„Omni-dent” Centrum Stomatologiczne	ul. Ogrodowa 24a, 56-416 Twardogóra
Lekarz stomatolog Michał Kasprzak	ul. Ogrodowa 1, 56-416 Twardogóra

Halina Grzybek	56-416 Twardogóra
Beata Kowalska, Bukowinka	Bukowinka, 56-416 Twardogóra
Apteka „Centrum”	ul. Waryńskiego 4, 56-416 Twardogóra
Apteka „Przyjazna”	ul. 1-go Maja 9, 56-416 Twardogóra
Apteka „Pod Ratuszem”	ul. Ratuszowa 17, 56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W Twardogórze funkcjonuje także Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Oleśnicy, dysponująca jednym ambulansem. Ponadto w ramach Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze funkcjonuje także Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współzależnych.

Dla poznania sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy ważna jest analiza danych będących w posiadaniu zakładów opieki zdrowotnej i indywidualnych praktyk lekarskich działających na jej terenie. W związku z brakiem informacji w tym zakresie ze wszystkich placówek służby zdrowia i praktyk lekarskich w gminie, w poniższej tabeli przedstawiono dane za 2010 rok uzyskane z Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze, przy założeniu, że reprezentują one średnią gminną.

Tabela 22. Najczęstsze schorzenia ludności gminy w 2010 roku

rodzaj schorzenia	osoby, u których stwierdzono schorzenie	
	liczba dzieci i młodzieży	liczba osób dorosłych
nowotwory	7	73
niedokrwistości	12	68
choroby tarczycy	3	98
cukrzyca	3	348
otyłość	7	–
padaczka	13	–
dziecięce porażenie mózgowe	9	–
choroba nadciśnieniowa	3	–
alergia: dychawica oskrzelowa	59	–
znieskształcenie kręgosłupa	8	–
choroby układu moczowego	18	–
choroby obwodowego układu nerwowego	–	609
choroby układu krążenia	–	1.806

przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	–	176
przewlekłe choroby układu trawiennego	–	596
choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	–	780

Dane Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze.

W 2010 roku pod opieką Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze było 1.263 dzieci i młodzieży oraz 8.123 osoby dorosłe z gminy. U największej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym stwierdzono alergię – dychawicę oskrzelową (59 osób) oraz choroby układu moczowego (18 osób), padaczkę (13 osób) i niedokrwistości (12 osób). Dorośli z kolei najczęściej zmagali się z chorobami układu krążenia (1.806 osób), chorobami układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (780 osób), chorobami obwodowego układu nerwowego (609 osób), przewlekłymi chorobami układu trawiennego (596 osób) i cukrzycą (348 osób).

Ważną rolę w utrzymaniu dobrego stanu zdrowia pełni profilaktyka. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat dzieci do lat 3 objętych opieką profilaktyczną oraz dzieci i młodzieży do lat 19 objętych profilaktycznymi badaniami lekarskimi.

Tabela 23. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z gminy w 2010 roku

forma profilaktyki	liczba dzieci i młodzieży
porady profilaktyczne lekarza rodzinnego po raz pierwszy (dzieci do lat 3)	136
porady profilaktyczne lekarza rodzinnego następny raz (dzieci do lat 3)	473
wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych po raz pierwszy (dzieci do 1. roku życia)	121
wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych następny raz (dzieci do lat 3)	727
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 podlegający badaniu)	1.065
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 zbadani zgodnie z programem badań profilaktycznych)	868

Dane Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze.

W 2010 roku poradami profilaktycznymi lekarza rodzinnego Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze po raz pierwszy i po raz następny zostało objętych odpowiednio 136 i 473 dzieci do lat 3. Wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych miały z kolei miejsce po raz pierwszy w przypadku 121 dzieci do 1. roku życia, powtórnie zaś w przypadku 727 dzieci do lat 3. Profilaktycznymi badaniami lekarskimi objęto

natomiast 1.065 dzieci i młodzieży do lat 19, w tym 868 osób zgodnie z programem badań profilaktycznych.

15. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i, podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komisariatu Policji w Twardogórze, w 2010 roku w gminie Twardogóra popełniono ogółem 254 przestępstwa. Wśród nich najwięcej, bo 60, odnotowano przestępstw polegających na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości. W kategorii przestępstw przeciwko mieniu dominowały kradzieże mienia (35 czynów) i kradzieże z włamaniem (19 czynów). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w gminie w 2010 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw
kradzież mienia	35
kradzież z włamaniem	19
bójki i pobicia	7
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	60
przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii	13
inne	123

Dane Komisariatu Policji w Twardogórze.

Wśród sprawców przestępstw popełnionych w gminie w 2010 roku największą grupę stanowiły osoby dorosłe (188 osób). Nieletni w wieku 13-17 lat było łącznie 22; dopuścili się oni w sumie 15 czynów.

16. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadania pomocy społecznej w gminie Twardogóra wykonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Jednostka ta realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych. Należą do nich w szczególności: ustawa o świadczeniach rodzinnych i ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawa o powszechnym ubezpieczeniu społecznym oraz ustawa o ochronie zdrowia psychicznego.

Z końcem 2010 roku kadrę MGOPS-u stanowiło 9 osób, w tym 3 pracowników socjalnych. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 25. Stan zatrudnienia w MGOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	0
pracownicy socjalni	3	1
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	1	0
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	1
pozostali pracownicy	4	1

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Wśród propozycji w zakresie rozwoju zasobów kadrowych MGOPS-u figuruje potrzeba zwiększenia liczby pracowników socjalnych. Ma to związek z koniecznością realizacji zapisu ustawy o pomocy społecznej nakładającego na ośrodek obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. W 2010 roku wskaźnik ten nie był spełniony i wynosił 4.339 mieszkańców na

1 pracownika socjalnego. Warto dodać, iż zwiększenie o 1 kadry pracowników socjalnych, nie umożliwi realizacji powyższego zapisu ustawy.

Tabela 26. Wykształcenie kadry MGOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie			liczba osób	
			kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wykształcenie	wyższe kierunkowe		–	2
	wyższe niekierunkowe		–	–
	średnie kierunkowe		1	1
	średnie niekierunkowe		–	–
	zawodowe i niższe		–	–
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1	–
		w trakcie realizacji	–	1
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	2
		w trakcie realizacji	–	–
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny			1	

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Z końcem 2010 roku wykształcenie wyższe posiadało 2 pracowników socjalnych, a wykształceniem średnim legitymował się kierownik i 1 pracownik socjalny. Kierownik miał ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, a 1 pracownik socjalny był w trakcie jej realizacji. Ponadto 2 pracowników socjalnych miało ukończoną specjalizację I stopnia w zawodzie pracownik socjalny, zaś 1 osoba była zainteresowana podjęciem takiej specjalizacji II stopnia.

Prawo do wsparcia udzielanego przez MGOPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 351 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 504 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem

o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 583 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują z kolei, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

W wykonywaniu zadań MGOPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez MGOPS na realizację zadań w latach 2008-2010.

Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2008-2010

wielkość wydatków	2008 r.	2009 r.	2010 r.
ogółem	3.537.251 zł	3.542.752 zł	3.850.093 zł
w tym na świadczenia pomocy społecznej	276.079 zł	278.237 zł	267.050 zł
w tym na świadczenia rodzinne	2.985.669 zł	2.974.651 zł	3.275.302 zł
na zadania własne gminy	271.479 zł	315.021 zł	307.863 zł
na zadania zlecone gminie	3.265.772 zł	3.227.731 zł	3.542.230 zł

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy rosła z roku na rok. Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na wykonanie zadań zleconych gminie, wśród których przeważały środki przekazane na realizację świadczeń rodzinnych (w 2008 r. – 2.985.669 zł, w 2009 r. – 2.974.651 zł, a w 2010 r. – 3.275.302 zł), przede wszystkim w postaci zasiłków rodzinnych. W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono natomiast na udzielanie świadczeń pomocy społecznej (w 2008 r. – 276.079 zł, w 2009 r. – 278.237 zł, a w 2010 r. – 267.050 zł), głównie w formie zasiłków celowych i w naturze, usług opiekuńczych, zasiłków okresowych i posiłku.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez MGOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2008-2010.

Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	242	281	261
liczba rodzin	164	195	190
liczba osób w rodzinach	667	851	714
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	5,1%	6,5 %	5,5%

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2008-2010 ulegała wahaniom (667 osób w rodzinach w 2008 r., 851 osób w rodzinach w 2009 r., 714 osób w rodzinach w 2010 r.). Zmieniał się również udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy (5,1% w 2008 r., 6,5% w 2009 r., 5,5% w 2010 r.).

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2010 roku.

Tabela 29. Struktura wiekowa oraz aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2010 roku

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach	rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat według decyzji administracyjnych
0-16 lat	278	pracuje	27
17-21 lat	71	pracuje dorywczo	75
22-30 lat	64	nie pracuje	38
31-40 lat	100	studiuje	–
41-50 lat	93	uczy się	2
51-60 lat	70	na rencie	10
61-70 lat	29	na emeryturze	8
71 lat i więcej	9	na zasiłku dla bezrobotnych	16
		bezrobotny bez prawa do zasiłku	85

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez MGOPS pomocą społeczną w 2010 roku wykazała, że największą grupę stanowili dzieci i młodzież do 16 lat (278 osób). Ci z nich, którzy bezpośrednio korzystali ze wsparcia, otrzymywali pomoc głównie w postaci posiłku (świadczonego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa

w zakresie dożywiania”), odzieży i obuwia, brali także udział w spotkaniach okolicznościowych i wyjazdach letnich (np. na kolonie). Znacznie mniejsze, choć spore, grupy reprezentowały osoby w wieku 31-40 lat (100 osób), 41-50 lat (93 osoby), 17-21 lat (71 osób) i 51-60 lat (70 osób).

Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2010 roku stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (85 osób). Liczną grupą były również osoby pracując dorywczo (75 osób). Obecność tych osób w gronie beneficjentów MGOPS-u należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez nie niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Analizując powyższe dane, można pokusić się o stwierdzenie, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia MGOPS-u w 2010 roku stanowiły charakteryzujące się niskim poziomem dochodów rodziny zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2008-2010 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
ubóstwo	12	6	29	24	11	66
bezdomność	3	2	1	3	2	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	27	29	23	178	182	144
bezrobocie	59	75	91	240	301	344
niepełnosprawność	53	55	49	189	195	153
długotrwała lub ciężka choroba	38	35	38	125	124	118
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	36	50	41	193	267	211
przemoc w rodzinie	–	2	2	–	9	3
alkoholizm	7	15	15	25	76	44
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	–	2	6	–	3
zdarzenie losowe	2	4	3	3	10	9
sytuacja kryzysowa	–	–	–	–	–	–
klęska żywiołowa lub ekologiczna	–	–	–	–	–	–

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było bezrobocie. Liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia MGOPS-u z tego powodu rosła z roku na rok (z 240 w 2008 r. do 344 w 2010 r.). Ważną przyczyną udzielania pomocy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tego powodu wahała się (193 w 2008 r., 267 w 2009 r., 211 w 2010 r.). Istotnymi przesłankami udzielania pomocy beneficjentom Ośrodka były także niepełnosprawność i potrzeba ochrony macierzyństwa. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tych powodów wahała się (niepełnosprawność: 189 w 2008 r., 195 w 2009 r., 153 w 2010 r., potrzeba ochrony macierzyństwa: 178 w 2008 r., 182 w 2009 r., 144 w 2010 r.).

Kolejną przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie była długotrwała lub ciężka choroba, choć liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tego powodu nieznacznie zmalała (ze 125 w 2008 r. do 118 w 2010 r.). W mniejszym stopniu mieszkańcy gminy korzystali z pomocy społecznej z takich przyczyn, jak alkoholizm czy ubóstwo. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z powodu alkoholizmu wahała się (25 w 2008 r., 75 w 2009 r., 44 w 2010 r.). Z kolei liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z racji ubóstwa wzrosła w roku 2010 kilkakrotnie w stosunku do lat poprzednich – 66 w stosunku do 24 i 11 w latach 2008-2009.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez MGOPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2008-2010 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez MGOPS w latach 2008-2010

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
pieniężna	231	268	261	153	102	190	653	833	714
rzeczowa	120	134	110	45	52	46	262	282	239
praca socjalna	X	X	X	162	140	136	533	519	490
poradnictwo specjalistyczne	X	X	X	–	–	–	–	–	–
schronienie	–	–	–	–	–	–	–	–	–
usługi opiekuńcze	4	6	4	4	6	4	4	6	4
specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	–	–	–	–	–	–	–	–

skierowanie do domu pomocy społecznej	1	–	1	1	–	1	1	–	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 najczęściej udzielaną mieszkańcom gminy formą wsparcia była pomoc pieniężna, głównie w postaci zasiłków celowych i w naturze, zasiłków stałych i okresowych. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą finansową ulegała wahaniom (653 w 2008 r., 833 w 2009 r., 714 w 2010 r.). Istotną formą wsparcia świadczoną mieszkańcom gminy była praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej (np. PCPR, organizacje pozarządowe). Bardzo ważnym narzędziem pracy socjalnej był kontrakt socjalny, których zawarto 9 w roku 2009. Generalnie liczba osób w rodzinach objętych przez MGOPS pracą socjalną spadała z roku na rok (z 533 w 2008 r. do 490 w 2010 r.).

Udzielaną beneficjentom MGOPS-u formą wsparcia była także pomoc rzeczowa. Liczba osób w rodzinach objętych tym rodzajem wsparcia ulegała wahaniom (262 w 2008 r., 282 w 2009 r., 239 w 2010 r.).

Ośrodek nie świadczył w analizowanym okresie pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego, schronienia oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Z kolei usługi opiekuńcze w latach 2008-2010 przyznano zbliżonej liczbie osób (odpowiednio 4, 6, 4), głównie osobom starszym, niepełnosprawnym, długotrwale i ciężko chorym.

Osoby, które nie mogły samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez MGOPS do domów pomocy społecznej. Do domu pomocy społecznej skierowano tylko po 1 osobie w 2008 i 2010 roku.

W ramach realizowanych zadań MGOPS przyznawał także świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
wielkość wydatków na świadczenia rodzinne	2.741.102 zł	2.674.844 zł	2.877.854 zł
liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne	889	813	808
rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń		
zasiłek rodzinny	17.429	15.115	13.290
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	72	78	65
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	638	581	550
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0	0	0
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	756	673	594
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	717	778	751
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	914	954	794
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1.813	1.573	1.461
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	2.831	2.361	2.127
zasiłek pielęgnacyjny	3.432	3.927	4.076
świadczenie pielęgnacyjne	262	265	402
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	133	140	135
liczba świadczeń rodzinnych ogółem	28.997	26.445	24.245

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wielkość wydatków przeznaczonych przez MGOPS na realizację świadczeń rodzinnych ulegała wahaniom (2.741.102 zł w 2008 r., 2.674.844 zł w 2009 r., 2.877.854 zł w 2010 r.). Zmniejszała się natomiast liczba przyznanych świadczeń (z 28.997 w 2008 r. do 24.245 w 2010 r.) oraz liczba rodzin z nich korzystających (z 889 w 2008 r. do 808 w 2010 r.).

Najczęściej MGOPS wypłacał zasiłek rodzinny (w 2008 r. 17.429 świadczeń, w 2009 r. 15.115, a w 2010 r. 13.290), który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Istotne formy wsparcia stanowiły również: zasiłek pielęgnacyjny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, z tytułu samotnego wychowywania dziecka oraz z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Co warte odnotowania, z roku na rok rosła liczba przyznawanych zasiłków pielęgnacyjnych (z 3.432 w 2008 r. do 4.076 w 2010 r.), które służą częściowemu pokryciu wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne MGOPS opłacił w latach 2008-2010 następującą liczbę składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe: w 2008 r. 230 (na kwotę 24.569 zł), w 2009 r. 219 (24.468 zł), a w 2010 r. 295 (38.974 zł).

Zaliczka alimentacyjna, a następnie świadczenie alimentacyjne stanowiły kolejne formy wparcia świadczone w latach 2008-2010 przez MGOPS mieszkańcom gminy. Ta pomoc finansowa, udzielana początkowo zgodnie z ustawą o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, a od 1 października 2008 roku w oparciu o ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Zaliczki i świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób, którym decyzją przyznano zaliczkę alimentacyjną	III kwartał 67	X	X
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie alimentacyjne	IV kwartał 55	80	98
liczba przyznanych zaliczek alimentacyjnych	III kwartał 606	X	X
liczba przyznanych świadczeń alimentacyjnych	IV kwartał 205	968	1.177
wielkość wydatków na zaliczki alimentacyjne	III kwartał 109.925	X	X
wielkość wydatków na świadczenia alimentacyjne	IV kwartał 45.070	220.980	291.551

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Liczba mieszkańców gminy, którym w latach 2008-2010 MGOPS przyznał zaliczkę, a następnie świadczenie alimentacyjne rosła z roku na rok (z 67 w 2008 r. do 98 w 2010 r.). Zwiększała się również liczba wypłaconych zaliczek i świadczeń (z 606 zaliczek i 205 świadczeń w 2008 r. do 1.177 świadczeń w 2010 r.), a co za tym idzie, wysokość kwot wydatkowanych na ten cel (ze 109.925 zł (na zaliczki) i 45.070 zł (na świadczenia) w 2008 r. do 291.551 zł w 2010 r.).

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Do tych, które obok Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują w gminie Twardogóra należą: Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze i 9 świetlic środowiskowych w Twardogórze (2), Grabownie Małym, Łazisku, Sosnowce, Goszczu, Chełstowie, Nowej Wsi Goszczańskiej oraz w Moszycach.

W uzupełnieniu powyższych danych warto odnotować, że w Twardogórze funkcjonuje Gabinet Zamiejscowy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (Plac Piastów 24), z kolei w Oleśnicy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Podmioty te, jako jednostki powiatowe, obejmują zasięgiem działania również mieszkańców gminy.

Wybrane dane dotyczące działalności PCPR w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010 przedstawia natomiast poniższa tabela.

Tabela 34. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	–	1	2
liczba dzieci z gminy adoptowanych	–	1	2
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	9	11	12
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	11	13	13
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	9	11	11
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	9	13	12
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	1	1	1
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	7	9	12
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom z gminy	60	65	63
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	280	262	223

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy.

W latach 2008-2010 tylko po jednej rodzinie zastępczej (każdego roku) objęło opieką dzieci z gminy, a łączna liczba dzieci w nich umieszczonych zwiększyła się z roku na rok (z 9 w 2008 r. do 11 w 2010 r.). W latach 2009-2010 wzrosła również liczba dzieci z gminy, które przebywały w rodzinach zastępczych (z 9 w 2008 r. do 11 w latach 2009-2010).

W 2009 i 2010 roku do adopcji zgłoszono odpowiednio 1 i 2 dzieci z gminy. Zgłoszone dzieci zostały adoptowane.

Jeśli chodzi o pobyt dzieci z gminy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ich liczba w latach 2008-2010 wahała się (9 w 2008 r., 13 w 2009 r., 12 w 2010 r.). Z kolei liczba dzieci z gminy umieszczonych w tego typu placówkach, w roku 2008 wynosiła 11, zaś w latach 2009-2010 – 13. Warto dodać, iż w analizowanym okresie zwiększała się liczba usamodzielnionych, pochodzących z gminy wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych (z 7 w 2008 r. do 12 w 2010 r.).

W latach 2008-2010 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy wydało dzieciom z gminy odpowiednio 60, 65 i 63 orzeczenia o niepełnosprawności. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydana mieszkańcom gminy zmniejszała się natomiast z roku na rok (z 280 w 2008 r. do 223 w 2010 r.).

W 2010 roku mieszkańcy gminy Twardogóra korzystali również z oferty jednostek wsparcia działających poza gminą. Wykaz tych jednostek wraz z informacją na temat mieszkańców gminy objętych przez nie wsparciem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2010 roku

nazwa i adres instytucji	kategoria klienta oraz liczba osób z gminy objętych wsparciem w 2010 r.
Caritas Archidiecezji Wrocławskiej w Dobroszycach, Warsztaty Terapii Zajęciowej	osoby niepełnosprawne (dowóz na zajęcia) – 10 osób
Fundacja na Rzecz Profilaktyki i Rehabilitacji w Oleśnicy, Filia Twardogóra	dzieci z wadami postawy i uszkodzeniami narządów ruchu – ok. 450 miesięcznie
Caritas Archidiecezji Kaliskiej, Parafialny Oddział Twardogóra	społeczność lokalna – ok. 72 osoby (pomoc w postaci paczek żywnościowych cztery razy w roku)

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

17. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Z uwagi na to, że jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy

powszechnie, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy Twardogóra wykorzystano dane z ostatniego spisu przeprowadzonego w 2002 roku.

W 2002 roku w gminie Twardogóra mieszkali 1.834 osoby niepełnosprawne (813 mężczyzn i 1.021 kobiet), w tym 1.578 osób niepełnosprawnych prawnie i 256 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogólnej ludności gminy wynosił 14,3%.

Poniższe tabele przedstawiają strukturę wiekową osób niepełnosprawnych w gminie oraz ich podział według poziomu wykształcenia i aktywności ekonomicznej.

Tabela 36. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

ekonomiczna grupa wieku	liczba osób	udział w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych	udział w ogólnej liczbie ludności w danej ekonomicznej grupie wieku
osoby w wieku przedprodukcyjnym	95	5,2%	2,8%
osoby w wieku produkcyjnym	1.034	56,4%	13%
osoby w wieku poprodukcyjnym	705	38,4%	46,9%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku 1.034 osoby niepełnosprawne w gminie były w wieku produkcyjnym, co było zjawiskiem niepokojącym. Stanowiły one prawie 13% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku. Liczną grupę reprezentowały również osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym (705 osób), których odsetek wśród osób starszych w gminie wynosił blisko 47%.

Tabela 37. Osoby niepełnosprawne w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

poziom wykształcenia	liczba osób	udział w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej
wyższe	29	1,6%
policealne	26	1,5%
średnie	270	15,2%
zasadnicze zawodowe	448	25,3%
podstawowe ukończone	843	47,6%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	154	8,7%
nieustalony	2	0,1%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Niski poziom wykształcenia w istotny sposób utrudnia osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie na rynku pracy i utrzymanie posiadanego zatrudnienia. W 2002 roku najliczniejszą grupę wśród osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (843 osoby) i zasadniczym zawodowym (448 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej wynosił odpowiednio 47,6% i 25,3%.

Tabela 38. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób	udział w ogóle niepełnosprawnych
aktywni zawodowo pracujący	294	16%
aktywni zawodowo bezrobotni	80	4,4%
bierni zawodowo	1.448	79%
nieustalony status na rynku pracy	12	0,7%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. W 2002 roku zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie była bierna zawodowo (1.448 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił aż 79%. Aktywne zawodowo były 374 osoby dotknięte niepełnosprawnością. Wśród nich dominowały osoby posiadające zatrudnienie (294 osoby).

18. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań. Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą

w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 39. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Na szczeblu gminnym działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Twardogóra w latach 2008-2010.

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie w latach 2008-2010

wielkość wydatków	2008 r.	2009 r.	2010 r.
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	136.055 zł	169.143 zł	191.545 zł
na przeciwdziałanie narkomanii	2.000	3.000 zł	3.000 zł
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	–	–	–
razem	138.055 zł	172.143 zł	194.545 zł

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wysokość kwot wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień rosła się z roku na rok (z 138.055 w 2008 r. do 194.545 zł w 2010 r.). W analizowanym okresie stale zwiększały się środki finansowe przeznaczane na walkę z alkoholizmem, a kwoty wykorzystywane na przeciwdziałanie narkomanii w latach 2009-2010 były na tym samym poziomie (w latach 2008-2010 nie wyasygnowano w gminie odrębnych środków finansowych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie).

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności Komisji w gminie Twardogóra oraz lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	55	53	52
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	85	43	64
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	47	19	23
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	4	9	3
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	19	0	0

liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	1	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

W latach 2008-2010 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie nieznacznie się zmniejszyła (z 55 w 2008 r. do 52 w 2010 r.; limit punktów uchwalony przez Radę Miejską wynosił na koniec 2010 r. 51), z kolei liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wahała się (85 w 2008 r., 43 w 2009 r., 64 w 2010 r.; liczba obowiązujących zezwoleń, uprawniających do sprzedaży alkoholu, ważnych w 2010 r. wynosiła 121), podobnie jak liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (47 w 2008 r., 19 w 2009 r., 23 w 2010 r.).

W uzupełnieniu powyższych danych warto dodać, iż w analizowanym okresie nie przeprowadzono żadnej kontroli punktów sprzedaży alkoholu. Nie wydano także żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz nie przedstawiono żadnej negatywnej opinii w sprawie wydania zezwolenia na ich sprzedaż.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała również rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu. W latach 2008-2010 liczba osób nimi objętych była niewielka i wynosiła odpowiednio 4, 9 i 3. Tylko w roku 2008 roku Komisja wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego 19 osób uzależnionych od alkoholu.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jedynie w roku 2008 GKRPA kontaktowała się z 1 osobą dotkniętą tym problemem. W latach 2008-2010 Komisja nie skierowała żadnej osoby na terapię, nie złożyła również w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie żadnego zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, istotną funkcję w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie pełnią inne jednostki i grupy wsparcia. Ich wykaz zawiera poniższa tabela.

Tabela 42. Jednostki i grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych i dotkniętych przemocą w rodzinie w gminie

nazwa jednostki	adres jednostki
Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Punkt konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współuzależnionych	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Telefon Zaufania	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Grupa AA	56-416 Twardogóra
Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej	56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Twardogórze	ul. Jagiełły 28, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Grabownie Małym	Grabowno Małe, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Łazisku	Łazisko, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Sosnowce	Sosnowka, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Goszczu	Goszcz, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Chelstowie	Chelstów, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Nowej Wsi Goszczańskiej	Nowa Wieś Goszczańska, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Moszycach	Moszyce, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa ORATORIUM w Twardogórze	pl. Piastów 1, 56-416 Twardogóra

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy również Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2008-2010 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagaly się z alkoholizmem i przemocą domową. O ile liczba beneficjentów korzystających ze wsparcia MGOPS-u w związku z przemocą w rodzinie była niewielka i świadczona była w latach 2009-2010 (liczba rodzin: 2 w 2009 r. i 2 w 2010 r., liczba osób w rodzinach: 9 w 2009 r. i 3 w 2010 r.), o tyle liczba osób objętych pomocą w latach 2008-2010 z powodu alkoholizmu była większa i ulegała wahaniom (liczba rodzin: 7 w 2008 r., 15 w 2009 r., 15 w 2010 r., liczba osób w rodzinach: 25 w 2008 r., 76 w 2009 r., 44 w 2010 r.).

Ważną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie odgrywa również policja. Policjanci Komisariatu Policji w Twardogórze do dnia 10.11.2010 r. zanotowali 90 przestępstw i 226

wykroczeń popełnionych pod wpływem alkoholu, przeprowadzili 234 interwencje domowe oraz 32 zatrzymania do wytrzeźwienia. Alkohol był przyczyną wypadków drogowych (2), uszkodzeń ciała (2) i znęcania się nad rodziną (4). Policjanci zarejestrowali również 18 przestępstw przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, w tym 10 przestępstw dotyczących posiadania narkotyków, a także po 4 przestępstwa polegające na handlu narkotykami i ich udostępnianiu.

Cenne źródło informacji na temat skali problemów alkoholizmu, i przemocy w rodzinie stanowią również wyniki badań przeprowadzonych w gminie na przełomie września i października 2010 roku. Wzięli w nich udział uczniowie szkół gminnych w trzech grupach wiekowych (uczniowie klas VI szkół podstawowych, uczniowie klas III gimnazjum, uczniowie klas II szkół ponadgimnazjalnych) oraz wybrani losowo dorośli mieszkańcy gminy. Badania pokazały m.in., że:

- alkoholizm zajmuje czołowe miejsce w hierarchii problemów społecznych w gminie,
- na drugim miejscu wśród dominujących problemów jest narkomania,
- co piąty mieszkaniec Twardogóry uwikłany jest w jakiś sposób (osobiście lub przez członków rodziny) w problem alkoholowy,
- obniżył się wiek inicjacji alkoholowej (pijany był już co piąty uczeń klas VI, 36% uczniów klas III gimnazjum i $\frac{3}{4}$ uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych),
- najczęściej spożywanym przez młodzież napojem alkoholowym jest piwo; młodzi nie mają problemu z kupnem napojów alkoholowych,
- co siedemnasty szóstoklasista, niemal co trzeci uczeń klas III gimnazjum i 35% uczniów klas II szkoły ponadgimnazjalnej przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi (najczęściej jest to marihuana),
- 62% dorosłych ankietowanych mieszkańców Twardogóry uważa, że dostęp do narkotyków w ich okolicy jest łatwy,
- dzieci narażone są w szkole i w domach na różnego rodzaju akty przemocy,
- co 11 uczeń był ofiarą pobicia w szkole; taki sam odsetek był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych,
- w co trzeciej rodzinie używa się wywisk,
- w co trzynastej rodzinie dzieci są bite,
- 32% ludzi młodych doświadcza przez Internet lub wiadomości sms wulgarnego wyzywania, straszenia czy też ośmieszania.

Podczas badań 34% ankietowanych mieszkańców gminy pozytywnie oceniło podejmowane lokalnie działania profilaktyczne. W odniesieniu do badań przeprowadzonych

w 2003 roku zmalała liczba upijających się uczniów gimnazjum, natomiast zwiększyła się częstotliwość sięgania po alkohol przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Badania pokazały również, iż wśród dorosłych mieszkańców gminy istnieje pogląd, że coraz więcej osób zostaje abstynentami lub przynajmniej pije w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej. Wykazały także, że zmniejszyło się picie alkoholu w pracy, zmieniły się preferencje alkoholowe (napoje spirytusowe są często zastępowane napojami o niskiej zawartości alkoholu), a mieszkańcy wiedzą gdzie szukać pomocy (wzrosła w nich wiara w skuteczność leczenia odwykowego).

19. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy. W ramach diagnozy problemów społecznych gminy Twardogóra badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu ankiety rozesłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. burmistrza, sołtysów, radnych, pracowników Referatów Urzędu Miasta i Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców gminy. Do analizy przedłożono w sumie 87 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie.

Atuty gminy

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o największe atuty gminy. Wskazując je, respondenci zwrócili szczególną uwagę na dobre położenie geograficzne i walory krajobrazowe gminy (dużą ilość obszarów leśnych, Park Krajobrazowy Dolina Baryczy).

Mieszkańcy Twardogóry podkreślali także dobrze rozwiniętą w mieście infrastrukturę techniczną (sieć wodociągową, kanalizacyjną, gazową, drogową, gospodarkę odpadami) oraz sportowo-rekreacyjną i wypoczynkową (hala widowiskowo-sportowa, basen, lodowisko, place zabaw, ścieżka spacerowa nad Skorynią). Akcentowali również walory kulturalne miasta, wysoko oceniając organizowane w nim ogólnodostępne imprezy plenerowe.

Ankietowani wspominali także o walorach estetycznych miasta, na które składają się m.in. pięknie odnowiony Rynek i przyległe do niego ulice oraz zadbane tereny zielone (np. parki). Z wysoką oceną spotkało się również administrowanie gminą; w szczególny sposób doceniono inwestycje, podejmowane m.in. dzięki skutecznemu pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz.

Niektórzy ankietowani wśród atutów gminy wymienili funkcjonowanie na jej terenie przemysłu drzewnego.

Słabe strony gminy

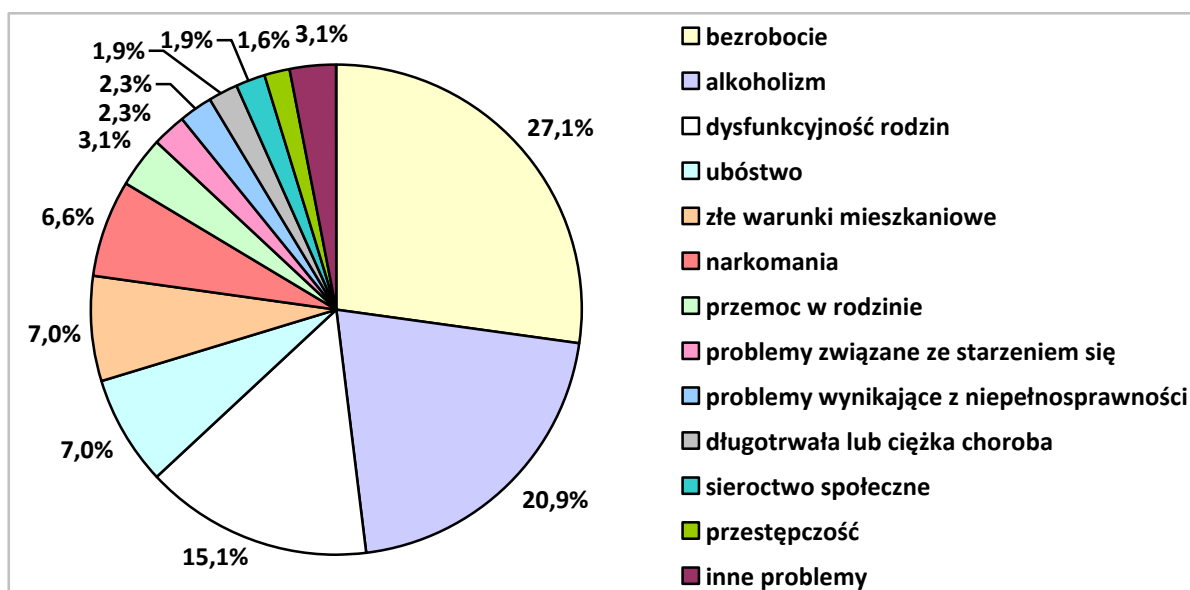
Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani identyfikowali słabe strony gminy. Najczęściej wymienianą słabością było wysoki poziom bezrobocia, które w szczególny sposób dotyka osoby młode i kobiety. Dużą wagę respondenci przywiązywali również do nierównomiernego rozwoju gminy, który przejawia się w znacznie gorzej niż w mieście rozwiniętej infrastrukturze technicznej na obszarze wiejskim (np. sieć kanalizacyjna i wodociągowa, zły stan nawierzchni dróg i oświetlenia, deficyt chodników) oraz w o wiele mniejszym zakresie prowadzonych inwestycji.

Za ważne problemy respondenci uznali również ograniczoną liczbę mieszkań komunalnych i socjalnych (min. dla młodych rodzin) oraz utrudniony dostęp do usług medycznych, szczególnie na obszarze wiejskim gminy. Trudności mieszkańcom sołectw sprawia również dojazd do większych jednostek administracyjnych, np. do Wrocławia.

Analizując słabe strony gminy, respondenci wspominali także o nieodpowiednio rozwiniętej sieci gastronomicznej (restauracje, bary) oraz niewystarczającej ofercie spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. W tym kontekście badani zwracali uwagę na brak w gminie ośrodka kultury, deficyt oraz zły stan świetlic wiejskich.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

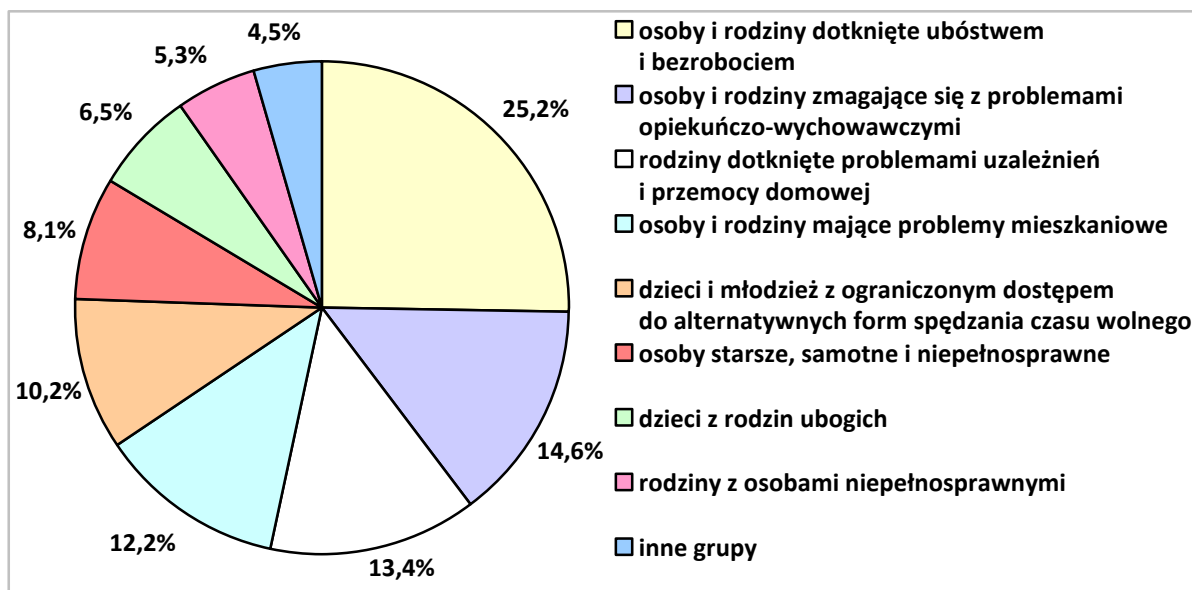

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotykają mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli bezrobocie (27,1% odpowiedzi) oraz alkoholizm (20,9%). Szczególną uwagę zwrócili również na dysfunkcyjność rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci i rozpad więzi rodzinnych (15,1%) oraz ubóstwo, złe warunki mieszkaniowe (po 7%) i narkomanię (6,6%). W dalszej kolejności wymienili m.in. przemoc w rodzinie (3,1%), problemy związane ze starzeniem się oraz wynikające z niepełnosprawności oraz przestępczość (po 2,3%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali podali kategorie osób i grup, które najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych występujących w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w gminie

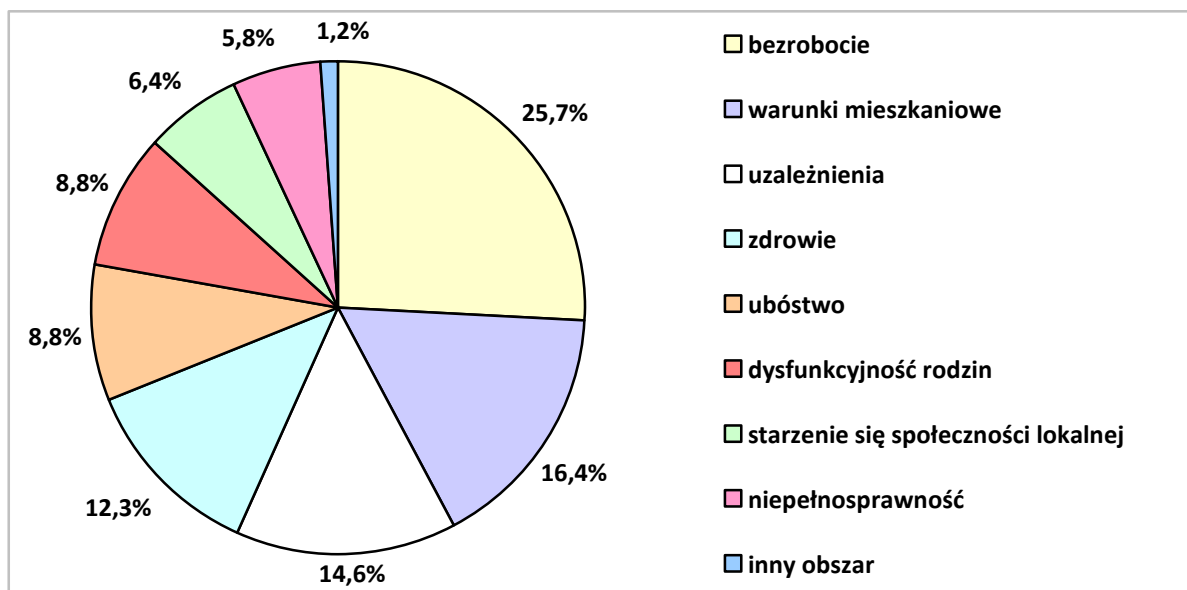

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według badanych grupą, która najbardziej odczuwa skutki problemów społecznych w gminie, są osoby i rodziny dotknięte ubóstwem i bezrobociem (25,2% odpowiedzi). Często ankietowani wskazywali również na osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (14,6%), uzależnień i przemocy w rodzinie (13,4%) oraz mieszkaniowymi (12,2%), a także na dzieci i młodzież z ograniczonym dostępem do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (10,2%). Zdaniem respondentów z następstwami problemów społecznych w gminie zmagają się także m.in. osoby starsze, samotne i niepełnosprawne (8,1%), dzieci z rodzin ubogich (6,5%) oraz rodziny z osobami niepełnosprawnymi (5,3%).

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niewystarczająca. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Obszary, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowolająca w takich obszarach, jak: bezrobocie (25,7% odpowiedzi) oraz warunki mieszkaniowe (16,4%), uzależnienia (14,6%) i zdrowie (12,3%).

Co zrobić, by poprawić sytuację osób i rodzin w gminie?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani szczególny nacisk położyli na przeciwdziałanie bezrobociu poprzez aktywizowanie osób dotkniętych tym problemem, tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości. Za równie istotne uznali rozbudowę mieszkalnictwa komunalnego i socjalnego oraz podjęcie kroków w celu zwiększenia dostępu mieszkańców gminy do usług medycznych, w tym specjalistycznych, oraz zakresu pomocy społecznej (w tym kierowanej do rodzin patologicznych i wielodzietnych oraz osób starszych i chorych). Co do wsparcia udzielanego przez MGOPS zastrzegli jednak, że świadczoną pomoc należałoby poddać kontroli co do zasadności jej przyznawania i efektywności jej wykorzystania.

Do ważnych działań, które wymagają podjęcia w gminie, respondenci zaliczyli także przedsięwzięcia służące wzbogaceniu oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz zmniejszeniu skali problemów uzależnień i przemocy w rodzinie. Wśród tych ostatnich

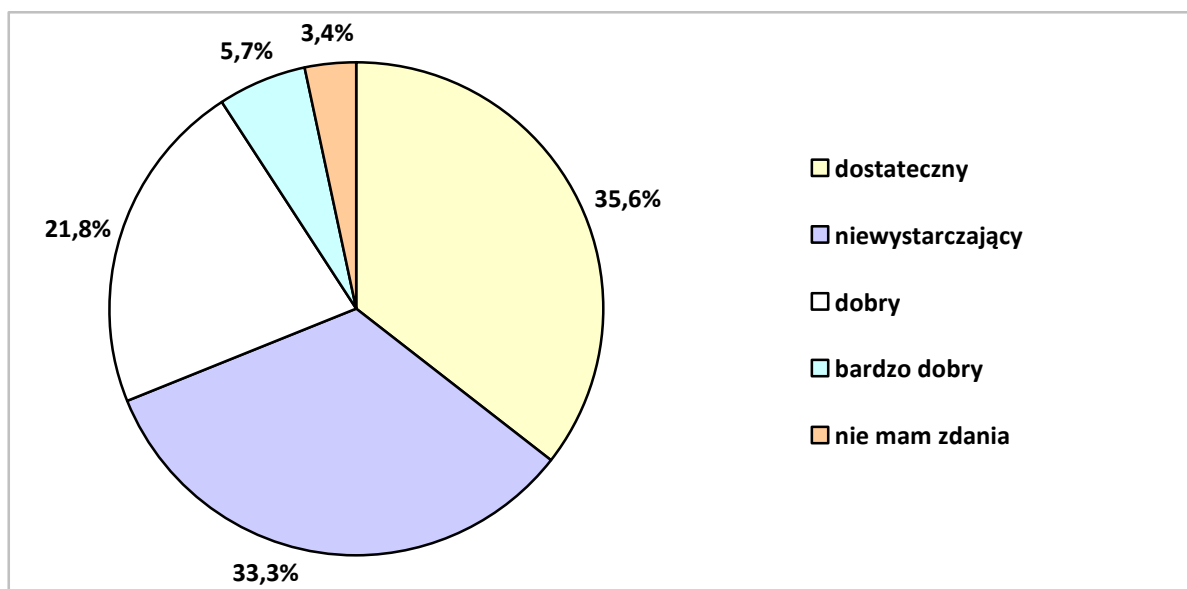
uwypatnili te, które wiążą się z profilaktyką oraz zwiększeniem dostępności terapii i schronienia.

Podmioty mogące przyczynić się do zniwelowania problemów społecznych w gminie

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. W pierwszej kolejności zaliczyli do nich: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Urząd Miasta i Gminy. Ważną rolę do odegrania przypisali również Powiatowemu Urzędowi Pracy, Policji, Gminnemu Ośrodkowi Sportu i Rekreacji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zakładowi Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Zwrócili także uwagę na jednostki ochrony zdrowia, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki oświatowe oraz świetlice wiejskie.

Kolejne kwestie poruszone w ankiecie dotyczyły dostępności w gminie placówek służby zdrowia, oświatowo-wychowawczych, kulturalnych oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych. Jednocześnie poproszono badanych o wskazanie deficytów w powyższym zakresie. Otrzymane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 4. Jaki jest dostęp do placówek służby zdrowia w gminie?

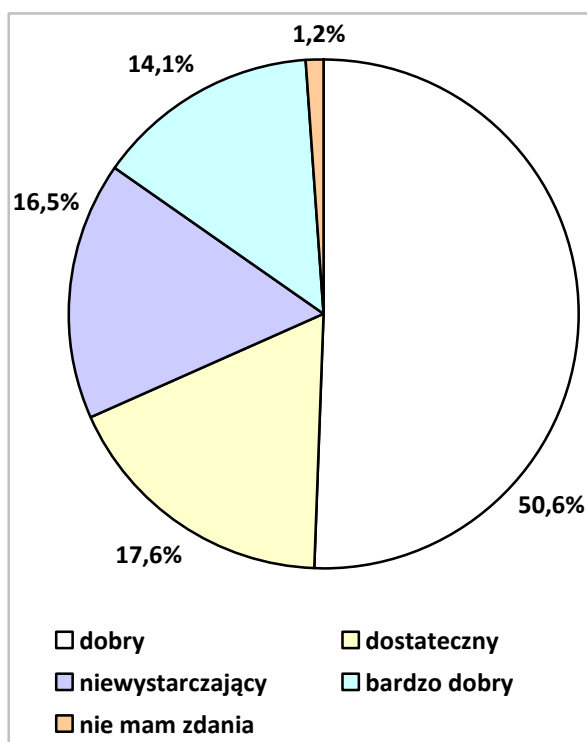
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość respondentów pozytywnie oceniła dostępność placówek służby zdrowia w gminie. Prawie 36% z nich uznało ją za dostateczną, blisko 22% za dobrą, a 5,7% za bardzo

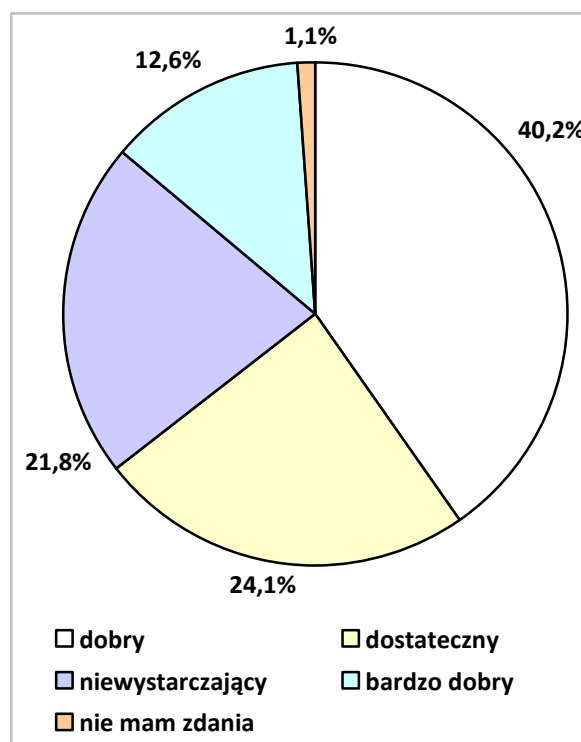
dobrą. Jednocześnie jednak ponad 33% badanych stwierdziło, że jest ona niewystarczająca. Jedynie 3,4% badanych nie miało w tej sprawie zdania.

Do lekarzy, których w gminie brakuje bądź do których trudno się dostać, ankietowani zaliczali najczęściej: kardiologa, ortopedę, neurologa, stomatologa, okulistę, chirurga, ginekologa, pediatrę, psychologa, urologa i alergologa.

Wykres 5. Jaki jest dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie?

Wykres 6. Jaki jest dostęp do placówek kulturalnych w gminie?

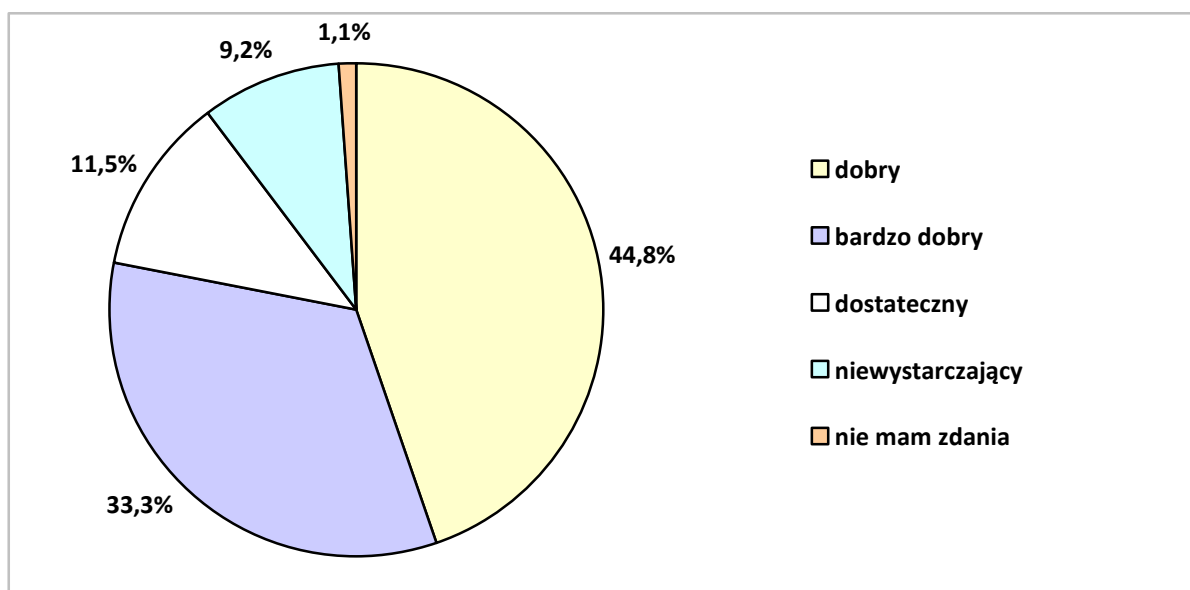

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Największy odsetek respondentów (odpowiednio 50,6 i 40,2%) stwierdził, że dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych w gminie jest dobry. Za dostateczny uznało go odpowiednio 17,6 i 24,1%, a za bardzo dobry odpowiednio 14,1 i 12,6% badanych. Negatywnie dostępność placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych w gminie oceniło odpowiednio 16,5 i 21,8% ankietowanych. Zdania w tej sprawie nie miała znikoma liczba respondentów (odpowiednio 1,2 i 1,1%).

Wskazując placówki oświatowo-wychowawcze oraz kulturalne, których w gminie brakuje bądź do których dostęp jest ograniczony, badani wymieniali najczęściej kino, świetlice wiejskie, dom kultury, rzadziej natomiast przedszkola i żłobek.

Wykres 7. Jaki jest dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie?

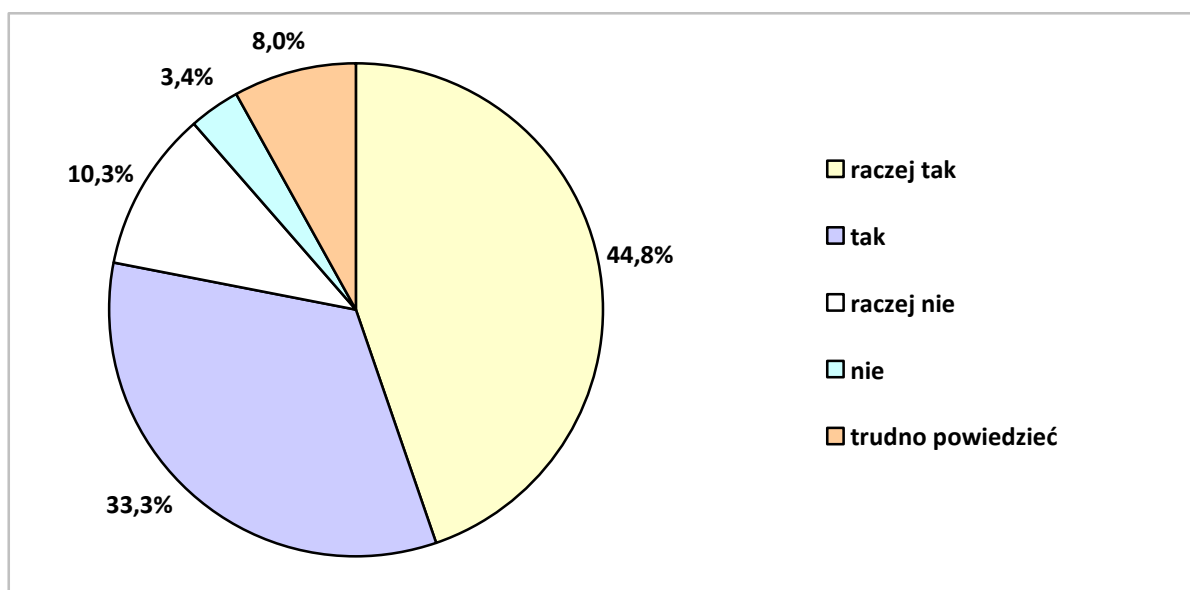
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad 78% respondentów dobrze lub bardzo dobrze oceniło dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie, a kolejne 11,5% przyznało, że jest on dostateczny. Jednocześnie 9,2% badanych uznało, że jest on niewystarczający, a zdania na ten temat nie miało 1,1% respondentów.

W przypadku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej badani najczęściej dostrzegali deficyty wśród takich obiektów, jak: kryty basen, place zabaw, boiska sportowe i ścieżki rowerowe. Warto zaznaczyć, iż respondenci zwracali uwagę na znacznie gorzej rozwiniętą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną na obszarze wiejskim gminy.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające uzyskać od respondentów opinie na temat stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Czy czuje się Pan(-i) bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (w sumie 78,1%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie lub bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odmienną opinię wyraziło łącznie 13,7% badanych. Jednocześnie zdania w tej sprawie nie miało 8% respondentów.

20. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

W 2010 roku w gminie Twardogóra funkcjonowały organizacje pozarządowe. Samorząd gminy, w oparciu o akt prawa miejscowego (Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015), podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę zlecania organizacjom realizacji zadań własnych gminy. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat organizacji pozarządowych w gminie, które od 2005 roku zostały

dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert (na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Tabela 43. Organizacje pozarządowe w gminie, które od 2005 roku zostały dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert

lp.	nazwa i adres organizacji	rodzaj działalności	kategoria klienta
1.	Stowarzyszenie VIVA ART., ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra	działalność kulturalna	cała społeczność lokalna
2.	Gminny Klub Sportowy „Lotnik”, ul. Sportowa 1, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
3.	Miejszyskolny Ludowy Klub Sportowy „Echo”, ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
4.	Klub Strzelecki „Feniks” Moszyce-Wesołka 4d, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
5.	Klub Sportowy „Wiwa” Goszcz, ul. Sycowska 16, Goszcz, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
6.	Klub Sportowy „Polonia”, Grabowno Wielkie 139, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
7.	Ludowy Klub Sportowy „Chelstów” z siedzibą w Chelstowie, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
8.	Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „Błyskawica”, ul. 1-go Maja 2, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
9.	Gminny Szkolny Związek Sportowy, ul. Batorego 5, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
10.	Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowych Zespołów Sportowych, ul. 1 Maja 2, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W gminie Twardogóra, poza powyżej przedstawionymi organizacjami pozarządowymi, działają m.in. Stowarzyszenie „Potęga Lasu” (ul. S. Batorego 5, 56-416 Twardogóra), które zajmuje się szerzeniem wiedzy o środowisku przyrodniczym, Stowarzyszenie Przyjaciół Jana Pawła II (ul. Piastów 1, 56-416 Twardogóra), które skupia się na działalności kulturalnej, oraz jednostki ochotniczej straży pożarnej.

W 2010 roku w gminie Twardogóra były 3 parafie Kościoła rzymskokatolickiego oraz 1 związek wyznaniowy. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 44. Parafie kościoła rzymskokatolickiego i związki wyznaniowe w gminie w 2010 roku

Lp.	Nazwa parafii	Adres kościoła
1.	Parafia pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	ul. Plac Piastów 1, 56-416 Twardogóra
2.	Parafia pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Goszczu	Goszcz, ul. Sycowska 2, 56-416 Twardogóra
3.	Parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 100, 56-416 Twardogóra
4.	Świadkowie Jehowy, Zbór Twardogóra	56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, który jest podmiotem analizy, i obejmuje następujące obszary:

- bezrobocie i ubóstwo;
- rodzina, dziecko i młodzież;
- uzależnienia i przemoc w rodzinie;
- bezdomność;
- starość;
- niepełnosprawność;
- kapitał społeczny i ludzki;
- inne mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Obszar BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
mocne strony	słabe strony
• prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w gminie, w tym wśród kobiet • prowadzenie przez pracowników socjalnych działań służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach • rozpowszechnianie ofert pracy z zagranicy • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • zachęcanie inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy, • wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia w gminie do potrzeb rynku pracy • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób bezrobotnych • prowadzenie działań służących ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia • przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa	• brak ofert pracy dostosowanych do oczekiwań rynku • niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych • ujemny przyrost naturalny i saldo migracji • zmiana struktury demograficznej – starzenie się społeczeństwa • wzrost problemów uzależnień • wzrost przestępczości nieletnich
szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby bezrobotne wiedzy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach • korzystanie przez osoby bezrobotne z dostępu do europejskich rynków pracy • możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • rosnąca liczba inwestorów tworzących nowe miejsca pracy • możliwość znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież • zmniejszający się poziom nielegalnego zatrudnienia	• rosnący poziom bezrobocia, w tym wśród osób w wieku 45 lat i więcej • utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet • zwiększająca się liczba osób bezrobotnych wymagających aktywizacji • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych

Obszar RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
mocne strony	słabe strony
• prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • efektywna praca socjalna • przeprowadzanie analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży	• brak działań inicjujących powstawanie grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci

• zapewnianie rodzinom wymagającym poradnictwa specjalistycznego dostępu do tej formy wsparcia • rozwijanie sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży • koordynowanie działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież • rozwijanie opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego • prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu nauczania • dostosowywanie oferty spędzania czasu wolnego do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • propagowanie wśród dzieci i młodzieży idei wolontariatu • prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia • prowadzenie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców	
szanse	zagrożenia
• spadająca liczba rodzin dysfunkcyjnych • istnienie warunków do prowadzenia pracy socjalnej • dostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • wystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży • możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grupy • dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej • odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • zwiększająca się świadomość zdrowotna mieszkańców • dobra dostępność opieki medycznej	• rosnąca liczba rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego • brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • niewielka liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży

Obszar UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
• zapewnianie dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom dotkniętym problemami uzależnień • kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe • prowadzenie działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie uzależnień wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych • diagnozowanie kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży • prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi w obszarze uzależnień • podejmowanie różnorodnych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • tworzenie zespołów interdyscyplinarnych • zapewnianie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia	• brak w gminie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • niepozyskiwanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • niekierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
szanse	zagrożenia
• rosnąca liczba osób wyleczonych z uzależnień • zwiększająca się liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami • zmniejszająca się skala zjawiska nielegalności sprzedaży napojów alkoholowych • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • wzrastająca wśród dzieci i młodzieży świadomość zagrożenia uzależnieniami • niezwiększająca się liczba osób w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • niezwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia • niezwiększająca się liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych	• ograniczona liczba osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym • nieodpowiednia ilość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • niewystarczająca liczba rodzin objętych poradnictwem i interwencją z powodu przemocy w rodzinie • brak programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie • brak w gminie organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Obszar BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• diagnozowanie problemu bezdomności • zapobieganie bezdomności oraz informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • zapewnianie osobom bezdomnym schronienia • zapewnianie wsparcia osobom wychodzącym z bezdomności • uwrażliwianie mieszkańców na problemy osób bezdomnych • prowadzenie działań mających na celu zwiększenie akceptacji społecznej osób bezdomnych • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób bezdomnych	• brak standaryzacji usług świadczonych osobom bezdomnym • ograniczona działalność na rzecz reintegracji zawodowej osób bezdomnych • brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności
szanse	zagrożenia
• sporadyczne przypadki bezdomności • posiadanie przez bezdomnych wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niewzrastająca liczba osób bezdomnych wymagających schronienia • wzrastająca liczba osób wychodzących z bezdomności • brak zjawiska minimalizowania problemów osób bezdomnych • społeczna akceptacja osób bezdomnych	• zwiększająca się liczba osób zagrożonych bezdomnością • ograniczone możliwości realizowania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności • niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezdomnych

Obszar STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• badanie liczebności osób starszych • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących osobom starszym usługi opiekuńcze • podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi • kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych • prowadzenie działań mających na celu poprawę sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym codzienne życie • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób starszych • zapewnianie osobom młodym warunków do pozostania w gminie	• brak działań inicjujących powstawanie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych • niezapewnianie osobom starszym wsparcia w ramach małych form pomocy (kluby seniora, dom dziennego pobytu) • ograniczona działalność prozdrowotna wśród osób starszych • brak działań umożliwiających osobom starszym kontynuowanie aktywności zawodowej • brak działań inicjujących w gminie wolontariat na rzecz osób starszych

szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby starsze wiedzy o dostępnych formach pomocy • możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny • dobra dostępność domów pomocy społecznej • zadowalający poziom życia osób starszych • brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób starszych • odpowiednia do potrzeb osób starszych infrastruktura techniczna	• wzrastająca liczba osób starszych • brak w gminie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób starszych • brak dostępu osób starszych do małych form pomocy (kluby seniora, dom dziennego pobytu) • niezwiększający się udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych • mała liczba osób starszych kontynuujących aktywność zawodową • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze w codziennym życiu • migracja osób młodych, wykształconych do większych jednostek administracyjnych

Obszar NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących opiekę i wsparcie osobom niepełnosprawnym • inicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych • podejmowanie współpracy z podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne osobom niepełnosprawnym • udział w likwidowaniu barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych • podejmowanie działań mających na celu zwiększenie wśród mieszkańców gminy akceptacji osób niepełnosprawnych • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych	• brak wsparcia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi • nietworzenie grup i klas integracyjnych w placówkach oświatowo-wychowawczych • brak działań inicjujących wolontariat na rzecz osób niepełnosprawnych
szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby niepełnosprawne wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niezwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wymagających	• wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych • wrastająca liczba osób niepełnosprawnych wymagających opieki i wsparcia ze strony pracowników MGOPS-u • istnienie barier utrudniających osobom

wsparcia • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób niepełnosprawnych • istnienie bazy rehabilitacyjnej • posiadanie przez osoby niepełnosprawne wystarczającej wiedzy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych	niepełnosprawnym codzienne życie • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu
--	--

Obszar KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
• podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego • przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracowników pomocy społecznej • diagnozowanie problemów społecznych w gminie • informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia • poprawianie jakości obsługi klientów MGOPS-u • prowadzenie bazy danych o instytucjach wsparcia i organizacjach pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • inicjowanie wolontariatu • uświadamianie władzom gminy roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych	• nieodpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych • brak działań inicjujących powstawanie nowych placówek pomocy społecznej • brak działań inicjujących wolontariat w gminie
szanse	Zagrożenia
• niezwiększająca się liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej przypadających na jednego pracownika socjalnego • dobrze wykwalifikowana kadra zatrudniona w MGOPS-ie • wystarczająca wiedza na temat problemów społecznych w gminie • posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia	• popadanie w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego przez pracowników pomocy społecznej • niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej • mała liczba wolontariuszy świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia

• odpowiednia jakość obsługi klientów MGOPS-u, • dostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej • posiadanie przez pracowników pomocy społecznej wiedzy na temat instytucji wsparcia i organizacji pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • świadomość władz gminy co do roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej • istnienie organizacji pozarządowych • włączanie się przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działania pomocowe	
---	--

22. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Diagnoza przeprowadzona w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra obejmowała kilkanaście zagadnień. Jej wyniki posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, do opracowania założeń polityki społecznej gminy na lata 2012-2020. Zostały one przedstawione w części programowej strategii i zawierają działania, które powinny przyczynić się do zminimalizowania problemów społecznych tak występujących w gminie obecnie, jak i w najbliższych latach. Działania te są wyznaczone w następujących obszarach:

- 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom poprzez:**
 - wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy,
 - zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego,
 - pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym,
- 2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez:**
 - wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania,
 - pomoc rodzinom będącym w kryzysie; rozwijanie systemu wsparcia,
 - wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju,
- 3. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez:**
 - usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki,

- ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych,
- 4. Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do służby zdrowia oraz wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie poprzez:**
- zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia,
 - profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- 5. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie poprzez:**
- przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich,
 - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,
- 6. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego poprzez:**
- wzmacnianie kadr pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej,
 - wyzwalanie aktywności obywatelskiej,
 - wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020, jest następująca:

**Twardogóra miastem i gminą zintegrowaną społecznie,
podnoszącą jakość życia mieszkańców, zaspokajającą ich potrzeby
i stwarzającą im możliwości rozwoju**

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Cel strategiczny 1.:

Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
3. Pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
3. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez MGOPS.
4. Promowanie gminy w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy; przygotowywanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów.
5. Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości.
6. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
7. Wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych o zasięgu ponadgminnym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Wsparcie osób ubogich pracą socjalną, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.
3. Promowanie wśród zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej.
4. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci posiłku) osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.

5. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz ubogich.
6. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
7. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
8. Powiększenie w gminie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich (np. Caritas) oraz z kościołem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością.
2. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej (m.in. w postaci gorącego posiłku) osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
3. Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych.
4. Zapewnianie osobom bezdomnym schronienia.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób bezdomnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy, szkoła ponadgimnazjalna, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną oraz liczba osób objętych kontraktami socjalnymi,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności.
- liczba nowych inwestorów,
- liczba nowych podmiotów gospodarczych, w tym liczba nowych małych i średnich przedsiębiorstw,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba organizacjami pozarządowymi, z którymi podjęto współpracę w zakresie wspierania osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba programów wsparcia zagrożonych i dotkniętych ubóstwem oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba opracowanych i realizowanych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba nowych mieszkań komunalnych i socjalnych.
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- spadku liczby osób bezrobotnych,
- wzrostu liczby inwestorów i podmiotów gospodarczych,
- zmniejszenia liczby osób zagrożonych bezdomnością.

Cel strategiczny 2.:

Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Pomoc rodzinom będącym w kryzysie; rozwijanie systemu wsparcia.
3. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-3.:

1. Praca z rodzinami w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, prowadzona m.in. przez pracowników MGOPS-u i placówek oświatowych oraz asystentów rodziny.
2. Zatrudnianie asystentów rodziny.
3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
4. Udzielanie przez MGOPS pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
5. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej itp.).
6. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (w szczególności na obszarze wiejskim gminy), m.in. poprzez rozszerzenie oferty i dostępności zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, organizowanie wypoczynku.
7. Rozszerzenie dożywiania dzieci uczęszczających do placówek oświatowych działających w gminie.
8. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w szczególności zamieszkałych na obszarze wiejskim gminy.
9. Zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej w gminie.
10. Rozwijanie sieci i oferty świetlic w gminie.
11. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówka przedszkolna, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, szkoła ponadgimnazjalna, placówki służby zdrowia, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, kościoły.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych bezpłatnym poradnictwem specjalistycznym,
- liczba dzieci objętych dożywianiem,
- liczba dzieci objętych opieką przedszkolną,
- liczba świetlic oraz liczba dzieci z nich korzystających.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci,

- zwiększenia dostępności opieki przedszkolnej,
- zwiększenia szans edukacyjnych uczniów zamieszkałych na obszarze wiejskim gminy,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- poprawy koordynacji działań podmiotów wspierających rodzinę i dziecko.

Cel strategiczny 3.:

Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
2. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym.
3. Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem poprzez zwiększenie liczby opiekunek środowiskowych.
4. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
5. Zapewnienie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie.
6. Podejmowanie współpracy z PCPR-em, PUP-em i PFRON-em w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy likwidacji barier architektonicznych, zapewnieniu dostępu do usług rehabilitacyjnych, zaopatrzeniu w niezbędny sprzęt, zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia.
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem.
8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoła ponadgimnazjalna, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, w tym Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dobroszycach, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz liczba opiekunów,
- liczba klas integracyjnych oraz liczba osób do nich uczęszczających,
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- liczba osób korzystających z usług rehabilitacyjnych,
- liczba nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba wolontariuszy.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia udziału seniorów i osób dotkniętych niepełnosprawnością w życiu społecznym,
- podniesienia jakości świadczonych usług,

- podniesienia jakości funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- zwiększenia liczby osób usprawionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 4.:

Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do służby zdrowia oraz wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne 1-2.:

1. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.
2. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zwiększenie dostępu mieszkańców do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.
3. Zwiększenie dotacji budżetowych dla SPZOZ-ów, dla których gmina jest organem założycielskim, na realizację zadań określonych w ustawie o zakładach opieki zdrowotnej.
4. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych.
5. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
3. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
6. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym, działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.

Szczegółowe działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii zawiera stanowiący część strategii Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej, w tym Punkt konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współuzależnionych i telefon zaufania, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówki służby zdrowia, szkoła ponadgimnazjalna, ośrodki wsparcia, specjaliści, grupa samopomocowa AA, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
- wysokość dotacji budżetowych udzielonych SPZOZ-om,

- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób przebywających w ośrodkach wsparcia.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej i uzależnień oraz zdrowego trybu życia,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- zmniejszenia skali przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 5.:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie.

Cele operacyjne:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów.
2. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie).
3. Kontynuowanie współpracy z policją w zakresie patrolowania i wizytowania miejsc publicznych w gminie.
4. Podejmowanie przez jednostki gminne i jej mieszkańców współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym, policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont ulic i dróg gminnych, budowę przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia, organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówka przedszkolna, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówka ponadgimnazjalna policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze,
- liczba dzieci i młodzieży dowożonych do szkół,
- stopień poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zwiększenia bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 6.:

Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie kadry pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wyzwalanie aktywności obywatelskiej.
3. Wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-3.

1. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z zapisami ustawy o pomocy społecznej.
2. Doksztalcanie kadry pomocy społecznej oraz, w miarę możliwości, poszerzanie jej o nowych specjalistów (zatrudnienie psychologa, prawnika).
3. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w gminie poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
4. Zachęcanie mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych.
5. Inicjowanie w gminie działalności nowych organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej.
6. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (także o zasięgu ponadgminnym).
7. Wspieranie lokalowe organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania.
8. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

Szczegółowe działania w zakresie współpracy samorządu gminy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego zawiera Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, w tym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, kościoły, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba pracowników socjalnych,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba nowo powstałych jednostek pomocy społecznej,
- liczba inicjatyw społecznych,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba wolontariuszy.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej,
- zwiększenia jakości świadczonych usług,
- zwiększenia aktywności mieszkańców, wzrostu liczby inicjatyw społecznych,
- zróżnicowania form i zwiększenia efektywności współpracy z sektorem pozarządowym.

2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Działania te będą podejmowane przez wskazane powyżej podmioty zgodnie ze szczegółowym harmonogramem, ujętym w opracowywanych corocznie planach działań.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawiają się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz jednostek mu podległych. Zasady działania zespołu zostaną określone zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy.

Zespół oceniający strategię będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok, a następnie przygotuje raport monitoringowy. Zawartą w nim ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w gminie przekaze Burmistrzowi Miasta i Gminy oraz Radzie Miejskiej, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

3. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od ich charakteru. Mogą one być przyjmowane stosownymi uchwałami przez radę i powinny stanowić załączniki do niniejszej strategii.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Twardogórze,
- Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych przez samorząd gminy i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy:

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

Tabele:

Tabela 1. Infrastruktura techniczna w gminie w 2010 roku

Tabela 2. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki w gminie

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2008-2010

Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na koniec 2010 roku

Tabela 9. Bezrobotni w gminie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2008-2010

Tabela 10. Stopa bezrobocia w powiecie, w województwie i w kraju w latach 2008-2010

Tabela 11. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

Tabela 12. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2008-2010

Tabela 14. Nowo oddane mieszkania i budynki niemieszkalne w gminie w latach 2008-2010

Tabela 15. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 16. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2009/2010

Tabela 17. Placówki kulturalne w gminie w 2010 roku

Tabela 18. Obiekty sportowe w gminie w 2010 roku

Tabela 19. Gospodarstwo agroturystyczne i obiekty zakwaterowania noclegowego w gminie w 2010 roku

Tabela 20. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy

Tabela 21. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2010 roku

Tabela 22. Najczęstsze schorzenia ludności gminy w 2010 roku

Tabela 23. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z gminy w 2010 roku

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w gminie w 2010 roku

Tabela 25. Stan zatrudnienia w MGOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

Tabela 26. Wykształcenie kadry MGOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2008-2010

Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

Tabela 29. Struktura wiekowa oraz aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2010 roku

Tabela 30. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

Tabela 31. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez MGOPS w latach 2008-2010

Tabela 32. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 33. Zaliczki i świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 34. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 35. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2010 roku

Tabela 36. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

Tabela 37. Osoby niepełnosprawne w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Tabela 38. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Tabela 39. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie w latach 2008-2010

Tabela 41. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie w latach 2008-2010

Tabela 42. Jednostki i grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych i dotkniętych przemocą w rodzinie w gminie

Tabela 43. Organizacje pozarządowe w gminie, które od 2005 roku zostały dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert

Tabela 44. Parafie kościoła rzymskokatolickiego i związki wyznaniowe w gminie w 2010 roku

Wykresy:

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w gminie

Wykres 3. Obszary, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca

Wykres 4. Jaki jest dostęp do placówek służby zdrowia w gminie?

Wykres 5. Jaki jest dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie?

Wykres 6. Jaki jest dostęp do placówek kulturalnych w gminie?

Wykres 7. Jaki jest dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie?

Wykres 8. Czy czuje się Pan(-i) bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

**UCHWAŁA NR12
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2012 ROKU**

w sprawie: przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015 dla Gminy Twardogóra".

Na podstawie art.7 ust.1 pkt.9, art.18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. w Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591 z późn. zm.), art.87 ust.3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. w Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala co następuje:**

§ 1.

Po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu, przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015 dla Gminy Twardogóra" stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej Uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Twardogórze

Stanisław Adamski

Podpis Radcy Prawnego:

RADA MIEJSKA
mgr Urszula Jaszczyk

*Uchwała nr
Rady Miejskiej w Twardogórze
w sprawie przyjęcia gminnego programu
opieki nad zabytkami*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2012-2015 DLA GMINY TWARDOGÓRA

Opracowanie:

mgr Mateusz Wrześniewski

mgr inż. arch. Izabela Wrześniewska

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ	8
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW	10
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	13
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	37
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT	50
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	52
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	59
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	60
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	61
12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY TWARDOGÓRA	77

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY TWARDOGÓRA

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Twardogóra na lata 2012 – 2015” jest ukierunkowaniem działań Samorządu Gminnego służącym podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

oraz

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)

- *art. 4*

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowania przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”

- *art. 5*

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- *art. 18 i art. 19*

zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.

- *art. 20*

studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 22 ust. 4*

„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.”

- *art. 32 ust. 1 pkt. 3 i ust 2*

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 33 ust. 1 i ust 2.*

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 71 ust. 1 i ust. 2.*

zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu

- *art. 81*

Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

- *art. 87*

Artykuł ten stanowi, że:

- 1) wójt (burmistrz, prezydent) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
- 2) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 3) gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 4) z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt (burmistrz, prezydent) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (miasta).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27

czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z późn. zm.)

- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,

- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje *ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 14 maja 2004 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 124, poz. 1305).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2010 w całym kraju było 37 obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE
NARODOWEJ STRATEGII ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

- **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną

poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granice.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,

- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAMMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku została przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/649/2005 z dnia 30 listopada 2005 roku. Strategia określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego, zmierzające do wspierania społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, wzmocnienia jego konkurencyjności, wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W przeprowadzonej analizie SWOT wskazano mocne strony regionu związane z ochroną zabytków. Należą do nich:

1. wartości kulturowe o znaczeniu europejskim (zabytki, zespoły pałacowo-klasztorne),
2. liczne zasoby zabytkowe oraz pamiątki historyczne, jak: obiekty architektury i budownictwa, muzea i skanseny, stanowiska archeologiczne, miejsca pielgrzymkowe, obiekty martyrologii, imprezy kulturalne i turystyczne,
3. występowanie najwyższej klasy miejskich zespołów zabytkowych oraz zabytków pocysterskich o znaczeniu międzynarodowym, atrakcyjnych dla turystów zagranicznych,
4. relatywnie gęsta sieć miast o interesującej historycznie zabudowie, które stanowić mogą dobrą bazę małych regionalnych centrów rozwoju,
5. górskie i podgórskie miejscowości turystycznie z XIX-wiecznymi tradycjami letniskowymi i charakterystyczną stylową zabudową sanatoryjno-pensjonatowa.

Wskazano także słabe strony regionu związane z ochroną zabytków. Spośród nich należy wymienić:

1. zły stan techniczny wielu zabytków, głównie rezydencjonalnych, obniżających ich atrakcyjność turystyczną, jako walorów krajoznawczych,
2. brak ładu przestrzennego w zagospodarowaniu miejscowości, obszarów i tras komunikacyjnych oraz niski poziom estetyki otoczenia na terenach mieszkaniowych,
3. powszechny brak informacji turystycznej, głównie oznakowania tras, kierunków i obiektów do zwiedzania w dużych i średnich miastach,
4. brak tras systemowych, np. zwiedzania obiektów architektury przemysłowej, drewnianej architektury przysłupowej.

Wizja regionu przyjęta w Strategii została zdefiniowana jako: „Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym”, natomiast cel nadrzędny to „Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad

zrównoważonego rozwoju”. W myśl zaproponowanej wizji Dolny Śląsk ma stanowić istotny element w europejskim układzie regionów węzłowych.

Zaproponowane priorytety podzielono na kategorie celów sfery gospodarczej oraz sfer przestrzennej i społecznej, w ramach których wyznaczono zadania związane z ochroną zabytków.

Celem przestrzennym jest zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu. W ramach tak określonego celu wyznaczono Priorytet III Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych, w ramach którego założono realizację działania 3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, obejmującego wsparcie dla poczynąń związanych z opisem, ochroną oraz propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu, z uwzględnieniem dorobku kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych.

W ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych wskaźnikiem monitorowania jest m.in. liczba zrewitalizowanych obiektów.

Celem sfery społecznej jest rozwijanie solidarności oraz postaw obywatelskich, twórczych i otwartych na świat. W priorytecie II Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury funkcjonuje działanie 2.1. Optymalizacja infrastruktury kulturalnej, zwiększenie aktywności społecznej w obszarze kultury. W ramach tego działania zaplanowano pełną inwentaryzację infrastruktury kultury oraz wypracowanie rozwiązań umożliwiających jej efektywne wykorzystanie m.in. poprzez tworzenie zachęt do szerszego włączania się społeczeństwa regionu w kreowanie oraz odbiór kultury. Na bazie tego działania przewiduje się realizację projektów nakierowanych na modernizację i uzupełnienie bazy kulturalnej na Dolnym Śląsku. Przedmiotem działania 2.2. Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury. Ochrona dziedzictwa cywilizacyjnego.

Do rozwoju tożsamości regionalnej niezbędna jest inwentaryzacja dziedzictwa cywilizacyjnego regionu, budowa infrastruktury zapewniającej jego bezpieczeństwo, propagowanie go wśród mieszkańców oraz włączenie w programy kształcenia różnych typów szkół elementów wiedzy na ten temat.

Wskaźnikami monitorowania działań w ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury są m.in.: zrewitalizowane i zmodernizowane obiekty dziedzictwa kulturowego, zwiedzający zabytki

zespoły zabytkowe oraz wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego: gmin, powiatów i województw w tym pozyskane środki z budżetu państwa i UE.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego został uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. Dokument ten określa cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, ustala priorytety polityki przestrzennej województwa i kierunki polityki przestrzennej dla obszarów problemowych.

Jako jeden z celów strategicznych rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego wyznaczono ochronę dziedzictwa kulturowego – udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu i włączenie we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne. Za konieczne uznano utrzymanie odrębności kulturowej i krajobrazowej regionu dolnośląskiego o historycznie ukształtowanej, wielonarodowościowej tożsamości, odtworzenie wartości obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu historycznego, rehabilitację historycznie ukształtowanych kultur narodowych regionu w sferze materialnej i duchowej. Plan zakłada pozyskiwanie nowych właścicieli dla zasobu zabytków rezydencjonalnych znajdujących się w gestii Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i dalszą prywatyzację pozostałych zasobów zabytkowych będących własnością Skarbu Państwa, przy zachowaniu ich wartości historycznej i kulturowej. W strefie kulturowej opracowano system ochrony dziedzictwa kulturowego.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego wskazano następujące cele polityki przestrzennej:

1. tworzenie uwarunkowań przestrzennych sprzyjających utrwaleniu wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności,
2. ochrona, rewaloryzacja oraz udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego,

3. wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego oraz promocji województwa dolnośląskiego.

Ustanowiono zasady realizacji celów polityki przestrzennej systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, do których zalicza się:

- kompleksowość działań ochronnych i rewaloryzacyjnych,
- wprowadzanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego,
- promowanie regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

W strefie tej zaplanowano kierunki działań polityki przestrzennej, m.in.:

1. Wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych poprzez:

- a) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich,
- b) ustanawianie nowych form ochrony poprzez tworzenie parków i rezerwatów kulturowych,
- c) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturowym, społecznym i gospodarczym, niekolidujących z charakterem i pierwotną funkcją obiektów zabytkowych.

2. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych poprzez:

- a) opracowanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich z zachowaniem wszelkich wymogów konserwatorskich oraz programów zagospodarowania tych obszarów, zapewniających im jednocześnie ochronę przed uciążliwościami ze strony działalności gospodarczej oraz zagrożeniami wynikającymi z oddziaływania układów komunikacyjnych,
- b) eksponowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych miejscowości, takich jak wieże kościołów, klasztorów, zamków, ratuszy nawiązując tym samym do dawnej tradycji charakterystycznej dla panoram śląskich miast,

c) podejmowanie działań rewaloryzacyjnych zespołów staromiejskich według priorytetów wynikających z wartości historyczno-artystycznych o znaczeniu europejskim oraz o znaczeniu lokalnym. Ponadto wskazano konieczność objęcia kompleksową rewaloryzacją zespołów urbanistycznych położonych m.in. na obszarach proponowanych parków i rezerwatów kulturowych.

3. Ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie proponowanych form ochrony:

a) Strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów uznanych za szczególnie ważne jako materialne świadectwo historyczne, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w prawie nienaruszonym stanie lub zostały tylko nieznacznie zniekształcone i stanowią harmonijną całość w krajobrazie lub jego dominantę.

b) Strefa „B” – częściowej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stosunkowo dobrym stanie, a krajobraz zachował swój historyczny charakter i harmonie.

Obszary objęte strefą podlegają rygorom konserwatorskim w zakresie utrzymania zasadniczych elementów struktury przestrzennej i utrzymania istniejącej substancji zabytkowej.

c) Strefa „W” – ochrony stanowisk archeologicznych – obejmująca stanowiska archeologiczne o własnej formie terenowej, takie jak grodziska, forty, ruiny, zamków, hałdy i szyby górnicze.

4. Utworzenie parków i rezerwatów kulturowych w celu ochrony, utrzymania i wyeksponowania unikatowych walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych województwa.

5. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej.

6. Ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych.

7. Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, których funkcjonowanie powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomaganiu zasobów środowiska kulturowego.

8. Zagospodarowanie pasma Drogi Śródsudeckiej poprzez wykorzystanie i dostosowanie zasobów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystyczno-rekreacyjnej.

9. Objęcie ochroną sudeckiej zabudowy o cechach regionalnych, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy powstałej pod wpływem kultury łużyckiej, poprzez opracowanie programów ratowania sudeckiego budownictwa regionalnego oraz zagospodarowanie obiektów nieposiadających właściciela.

10. Rewaloryzacja obszarów zabudowy przemysłowej oraz obiektów i urządzeń technicznych.

11. Przy zagospodarowaniu pozostałych obszarów zalecono kontynuowanie tradycji architektonicznych regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowowznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń.

Kierunki polityki przestrzennej wyznaczono w ramach strefy gospodarczej, a także w strefie rozwoju turystyki i wypoczynku. Jedną ze stref rozwoju turystyki dla funkcji aktywno-krajoznawczej jest turystyka związana z obiektami i terenami przemysłowymi. Działaniami mającymi służyć temu zadaniu są:

- zwiększenie atrakcyjności obszarów i obiektów przemysłowych i poprzemysłowych poprzez umożliwienie wprowadzenia funkcji turystycznych oraz rewitalizację tych obszarów,
- ochrona i rewaloryzacja cennych obiektów i obszarów poprzemysłowych.

DOLNOŚLĄSKI WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2007 – 2011

Zadaniem Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego jest:

1. Dofinansowanie prac konserwatorskich i zabezpieczenia zabytków poprzez:

a) Dofinansowanie prac konserwatorskich na drodze konkursu ofert na realizację zadań

publicznych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Priorytetami w przyznawaniu środków są:

- w zakresie zabytków architektury i budownictwa prace zabezpieczające i remontowe przy obiektach znajdujących się w udokumentowanym złym stanie technicznym, zagrożonych postępującą destrukcją, w pierwszej kolejności budowli drewnianych,
 - w zakresie dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego konserwacja obiektów o udokumentowanym złym stanie zachowania, powstałych do schyłku wieku XVIII, w pierwszej kolejności zabytków sztuki średniowiecznej.
- b) Dofinansowanie na drodze konkursu wykonania i funkcjonowania zabezpieczeń przeciwwłamaniowych i przeciwpożarowych w obiektach o cennym wystroju i wyposażeniu oraz w budowlach drewnianych.

2. Wspieranie rozwoju bazy i sieci muzealnej w regionie, przede wszystkim w zakresie powstania magazynów muzealnych, w tym archeologicznych.

3. Działania szkoleniowe i promocyjne, obejmujące:

- a) Szkolenia dla radnych i urzędników samorządowych oraz właścicieli i użytkowników zabytków, zawierających informację o sposobie przygotowywania programów opieki nad zabytkami oraz o zakresie i możliwościach opieki i ochrony zabytków przez gminy i powiaty.
- b) Wspieranie wydawnictw i publikacji multimedialnych o zabytkach regionu, zwłaszcza jako elementu oferty turystycznej.
- c) Organizacja i udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa jako corocznej imprezy popularyzującej zabytki.
- d) Stworzenie nagrody Marszałka Województwa dla najlepszego użytkownika zabytku.
- e) Rozwinięcie programów nauczania regionalnego dla uczniów szkół stopnia podstawowego i gimnazjalnego.

4. Działania związane z parkami kulturowymi.

a) Stworzenie koncepcji sieci parków kulturowych, jako materiału inicjującego dyskusję nad ich utworzeniem przez lokalne samorządy.

b) Opracowanie przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne studiów określających granice parków kulturowych.

5. Stworzenie sieci tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, wodnych i samochodowych szlaków uzupełniających obecną strukturę, m.in. szlaku architektury drewnianej, szlaku pereł architektury dolnośląskiej,

6. Ochrona dziedzictwa przeszłości w Parkach Krajobrazowych, której celem jest aby w funkcjonujących Parkach Krajobrazowych zagadnienia związane z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego były na równi ważne przy opracowywaniu planów ochrony, jak związane z ochroną walorów przyrodniczych.

PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DLA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

W Programie najważniejszą pozycję wśród turystycznych walorów krajoznawczych o charakterze kulturowym zajmują zabytki architektury i budownictwa. Turystyczna waloryzacja zabytków wyłoniła listę najcenniejszych obiektów zabytkowych województwa.

Warunkiem zainteresowania turystycznego zabytkami archeologicznymi jest ich odpowiednie wyeksponowanie w terenie i przystosowanie dla potrzeb zwiedzających. Dotyczy to przede wszystkim stanowisk archeologicznych o własnej, czytelnej formie krajobrazowej.

Analiza grup walorów województwa dolnośląskiego pozwala stwierdzić, że m.in.:

- liczne tereny i obiekty zabytkowe dają możliwość tworzenia i eksploataowania szlaków krajoznawczych,
- istnieje możliwość tworzenia szlaków historycznych, edukacyjnych wykorzystujących lokalizację rzadkich miejsc ważniejszych bitew oraz martyrologii z okresu II wojny światowej.

Zwiększenie atrakcyjności zabytków ma odbywać się m.in. poprzez ożywienie zabytków cyklicznymi imprezami, odpowiednią infrastrukturą i kalendarzem imprez.

Mocnymi stronami rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku są wysokie walory kulturowe łączące dorobek kultur: polskiej, czeskiej, austriackiej i niemieckiej oraz rozbudowana baza turystyczna, zwłaszcza w rejonach górskich i uzdrowiskowych. Program wskazuje także słabe strony rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku, do których należą m.in.: zły stan zabytków oraz brak sprawnego regionalnego i lokalnego systemu informacji turystycznej.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU OLEŚNICKIEGO DO ROKU 2015

Strategia rozwoju powiatu oleśnickiego nie posiada zbyt wielu odniesień do ochrony dziedzictwa kulturowego, pewne elementy można znaleźć jedynie w Obszarze Edukacja i Kultura. Należą do nich:

1. Zapewnienie wysokiego poziomu nauczania w szkołach podstawowych gminnych i średnich
2. Objęcie wykształceniem średnim 80% młodzieży, poprzez wdrożenie reformy oświaty; współpraca z organizacjami pozarządowymi (NGO)
3. Nowoczesne i efektywne metody kształcenia szansą na dostosowanie do rynku pracy
4. Wsparcie edukacji i nowych metody kształcenia oraz propagowanie kultury regionalnej powiatu

5. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i rozwój edukacji, zgodny ze standardami krajów najbogatszych
6. System stypendialny dla młodzieży studiującej

W ramach realizowanych działań Obszaru planuje się utworzenie sieci szkół ponadgimnazjalnych, w tym o profilu kulturowo – turystycznym, który obejmie kierunki związane z organizacją oraz prowadzeniem przedsięwzięć o charakterze kulturowym, a także kulturę regionalną i rzemiosło artystyczne.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU OLEŚNICKIEGO

Na rok 2011 powiat oleśnicki nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TWARDOGÓRA

W strategii rozwoju z zakresu zbliżonego do tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do realizacji przyjęto projekty i zadania zebrane w Celu Strategicznym nr IV – Rozwój Turystyki i Rekreacji.

Walory krajobrazowe i przyrodnicze gminy stwarzają warunki do pełnienia przez nią funkcji turystycznej. Szczególnie atrakcyjna powinna być dla wrocławian potrzebujących wypoczynku na świeżym powietrzu. Twardogóra już dzisiaj jest chętnie odwiedzana przez „grzybiarzy”. Niestety z tej formy turystyki nie płyną dla gminy żadne korzyści.

Aby rozwinąć działalność turystyczną niezbędne są inwestycje, zaangażowanie władz samorządowych oraz społeczności lokalnej. Gmina ma szansę zostać zapleczem turystyki weekendowej Wrocławia i przyciągać turystów jedynie wtedy, gdy podejmie trud wykreowania nowych produktów i atrakcji turystycznych. Aby rozwinąć działalność turystyczną w gminie oprócz zaangażowania władz samorządowych musi zostać zorganizowane szerokie poparcie społeczne.

Najbardziej istotnym Celem Operacyjnym jest Generowanie i Promocja Lokalnych Produktów i Atrakcji Turystycznych. Zgodnie z jego treścią atrakcje gminy, czyli wszelkiego rodzaju zabytkowe budowle, kompleksy pałacowo-parkowe, przyrodę i jej pomniki należy systematycznie remontować, restaurować i pielęgnować. Należy oczywiście przeznaczać na ten cel odpowiednie, w miarę możliwości środki z budżetu gminy, ale również należy włączyć do działań społeczność lokalną, a przede wszystkim dzieci i młodzież szkolną. Dlatego potrzebne jest zaangażowanie szkół. Ochrona zabytków oraz przyrody powinna stać się tematem realizowanych w szkołach ścieżek edukacyjnych. Atrakcyjne obiekty powinny być również opatrzone odpowiednimi tabliczkami informacyjnymi. Zwraca się też uwagę, iż czynnikiem przyciągającym ludzi na różnego rodzaju imprezy kulturalne czy społeczne jest uczestnictwo znanych ludzi. Dlatego należy starać się włączać miejscowe osobistości w działania organizowane na terenie gminy. Dodatkowym walorem tego typu przedsięwzięć jest także to, że ludzie ci posiadają liczne znajomości w świecie kultury, co może owocować pozyskiwaniem do współpracy znanych i cenionych wykonawców, działaczy kulturalnych, a nawet mecenasów kultury. Współpraca z osobistościami powinna polegać na organizowaniu ich występów, wystaw ich prac. Przyciągnęłoby to do Twardogóry wielu wielbicieli czy koneserów kultury.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TWARDOGÓRA

Studium w wyczerpujący sposób przedstawia tematykę ochrony konserwatorskiej obiektów zabytkowych. W jego treści wyróżniono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Także obszar wpisany do rejestru zabytków.

Obszar objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej uznany jest za szczególnie ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej obowiązuje bezwzględne pierwszeństwo wymogów konserwatorskich przed wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania, uczynienia historycznego układu przestrzennego i do konserwacji jego głównych elementów - zabudowy, rozplanowania, przebiegu ciągów komunikacyjnych, kompozycji wnętrza zabudowy, historycznych linii zabudowy i układów zieleni zabytkowej. Dąży się też do utrzymania historycznych podziałów własnościowych i sposobu użytkowania gruntów.

W strefie „A” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy zachować historyczny układ przestrzenny (tj. rozplanowanie dróg, ulic i miedz, placów, historycznych zbiorników wodnych, przebieg linii zabudowy, kompozycję wnętrza urbanistycznych, kompozycję historycznej zieleni, oraz poszczególne elementy tego układu (tj. historyczne nawierzchnie ulic, placów i chodników, historyczne obiekty techniczne, zabudowę, małą architekturę i zieleń),
- 2) należy konserwować zachowane elementy układu przestrzennego,
- 3) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym,
- 4) poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu, a funkcje uciążliwe i degradujące wyeliminować,
- 5) należy uporządkować wnętrza zabudowy zabytkowych zespołów budowlanych; puste place powstałe po wyburzeniu obiektów powinny uzyskać zagospodarowanie odtworzeniowe bądź jako zieleńce wewnątrz blokowe, wg indywidualnych projektów (preferowana jest zieleń niska i pnąca),
- 6) należy dostosować współczesną funkcję do wartości zabytkowych zespołów budowlanych i jego poszczególnych obiektów, eliminując uciążliwe funkcje – dotyczy to również wartościowych kompozycji parkowych, nasadzeń

- przydrożnych, planowanych osadzeń cieków i zbiorników wodnych o wartościach historycznych,
- 7) w przypadku inwestycji nowych należy preferować te z nich, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu,
 - 8) należy dostosować nową zabudowę do historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, gabarytów, formy architektonicznej, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów, opracowania elewacji, kolorystyki, stolarki okien i drzwi, materiału oraz nawiązać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
 - 9) nowopowstająca zabudowa winna rygorystycznie powtarzać przebieg historycznej linii zabudowy, winna być kształtowana w oparciu o dostępne materiały ikonograficzne oraz w nawiązaniu do zachowanej historycznej zabudowy,
 - 10) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
 - 11) stosować materiały występujące w lokalnym budownictwie historycznym,
 - 12) należy usunąć obiekty dysharmonizujące, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
 - 13) należy likwidować obiekty tymczasowe,
 - 14) umieszczanie reklam lub innych tablic reklamowych nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze, element obcy, jest bezwzględnie zabronione; dopuszczalne jest umiejscawianie tablic informacyjnych instytucji lub szyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,
 - 15) wyklucza się możliwość prowadzenia napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych.
 - 16) zakaz lokalizacji konstrukcji wieżowych związanych z urządzeniami przekaźnikowymi telekomunikacji,
 - 17) wyklucza się możliwość stosowania ogrodzeń betonowych i prefabrykowanych,
 - 18) inwestor przed uzyskaniem pozwolenia na budowę winien liczyć się z koniecznością zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych, archeologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, stratygraficznych, dendrologicznych, dendrochronologicznych itp. w przypadku postawienia takich wymogów przez odpowiednie służby ochrony zabytków,

- 19) wszelkie zamierzenia i działania (w tym wszelkie zmiany form własności, funkcji, podziały geodezyjne, przebudowy, rozbudowy i remonty, zmiany form zagospodarowania terenu, nowa zabudowa) na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefa „A” obejmująca historyczne założenia pałacowo-parkowe, kościelne wraz z cmentarzami, ruralistyczne i miejskie, równoznaczna jest ze ścisłą strefą ochrony zabytków archeologicznych. W zakresie ochrony zabytków archeologicznych obowiązują ustalenia jak dla stanowisk archeologicznych:

Wszelkie zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych i wykopaliskowych (w uzasadnionych przypadkach wyprzedzających), przez uprawnionego archeologa, historyka architektury i odpowiednie zespoły badawcze na koszt Inwestora, za pozwoleniem konserwatorskim na prace archeologiczne i wykopaliskowe. Pozwolenie należy uzyskać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, a dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę – przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych. Dla planowanej zabudowy uzupełniającej obowiązuje wymóg przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologiczno-architektonicznych. Ratownicze badania archeologiczne pozwolą określić pierwotne linie zabudowy, historyczne podziały działek, szerokość zabudowy historycznej, która winna znaleźć odzwierciedlenie w projektowanych elewacjach budynków. Należy liczyć się także z koniecznością zachowania w nowej zabudowie czy zagospodarowaniu terenu wartościowych reliktyw historycznej zabudowy (piwnic, murów) i ekspozycji w nawierzchni zarysów dawnej zabudowy, wjazdów, bram itp. Nakazuje się odtworzenie historycznej zabudowy uzupełniającej zgodnie z przekazami ikonograficznymi oraz wynikami badań archeologiczno-architektonicznych.

Dla obszarów i obiektów szczególnie cennych pod względem historycznym i architektonicznym należy wprowadzić program rewaloryzacji wraz z terenami przyległymi, na podstawie jednolitej koncepcji przestrzenno-architektonicznej (również uwzględniającej uporządkowanie stanu władania nieruchomościami).

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej.

Działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim zabudowy, układu dróg, podziału i sposobu zagospodarowania działek. Zmierza też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów.

W strefie „B” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowanie dróg, ulic i placów, linie zabudowy, kompozycje wnętrz urbanistycznych, zespoły zabudowy oraz kompozycję zieleni,
- 2) należy zachować historyczne nawierzchnie kamienne,
- 3) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jak i w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- 4) obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu,
- 5) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- 6) należy preferować te inwestycje, które stanowią rozszerzenia lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu; przy opracowywaniu zasad kształtowania przyszłej zabudowy należy uwzględnić historyczny charakter zabudowy i jej rozplanowania: np. mieszkaniowy, zagrodowy, siedliskowy itp.,
- 7) przy nowych inwestycjach oraz związanych z modernizacją, rozbudową,

- przebudową obiektów istniejących wymaga się nawiązania gabarytami i sposobem kształtowania bryły i użytymi materiałami do miejscowej tradycji architektonicznej; w przypadku istniejącego obiektu - po rozbudowie budynków powinien tworzyć spójną kompozycję z istniejącą częścią,
- 8) nowa zabudowa winna być zharmonizowana z historyczną kompozycją przestrzenno-architektoniczną w zakresie lokalizacji, rozplanowania, skali, układu kalenicy dachu, ukształtowania bryły, w tym kształtu i wysokości dachu, poziomu posadowienia parteru, formy architektonicznej, podziałów otworów okiennych i drzwiowych, formy i wysokości ogrodzenia, przy nawiązaniu do cech historycznej zabudowy danej miejscowości,
 - 9) lokalizacja nowej zabudowy w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych możliwa jest wyłącznie w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
 - 10) należy stosować materiały występujące w lokalnym budownictwie historycznym,
 - 11) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
 - 12) kolorystyka obiektów winna uwzględniać walory estetyczne otoczenia jak i rozwiązania kolorystyczne występujące w zabudowie historycznej danej wsi,
 - 13) elementy dysharmonizujące, nie spełniające warunków ochrony strefy konserwatorskiej, winny być usunięte lub poddane odpowiedniej przebudowie, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
 - 14) w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne, w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
 - 15) zakaz stosowania tworzyw sztucznych jako materiały okładzinowe,
 - 16) zakaz budowy ogrodzeń betonowych z elementów prefabrykowanych,
 - 17) zakaz lokalizacji konstrukcji wieżowych związanych z urządzeniami przekaźnikowymi telekomunikacji,
 - 18) umieszczanie reklam lub innych tablic nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy, jest zabronione. Dopuszczalne jest umiejscawianie tablic informacyjnych instytucji lub sztyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,

- 19) wyklucza się możliwość prowadzenia napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych,
- 20) wprowadza się wymóg uzgadniania z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich działań inwestycyjnych (w tym zmiany zagospodarowania terenu), remontów, przebudów i modernizacji oraz zmiany funkcji obiektów budowlanych, jak i wznoszenia nowych budynków.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową lub obszary o wyglądzie ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej.

Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem, ochronę form zagospodarowania terenów i sposobu użytkowania gruntów, tj. m.in.: układu dróg, miedz, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania.

W strefie „K” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego i kompozycję zieleni,
- 2) w założeniach folwarcznych należy zachować, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny układ przestrzenny,
- 3) należy utrzymać krajobraz przyrodniczy związany przestrzennie z historycznym założeniem urbanistycznym i ruralistycznym, winno się uwolnić jego obszar od elementów dysharmonizujących, rekultywować tereny zniszczone, a w przypadku wprowadzania nowych elementów winny one podnosić estetyczne wartości tych terenów i podkreślać ich związek przestrzenny z historycznym założeniem urbanistycznym i ruralistycznym,
- 4) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jak i w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w

- wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków
- 5) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
 - 6) należy preferować te inwestycje, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu,
 - 7) formy inwestowania należy w maksymalnym stopniu ukierunkować na ich harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz; z tego powodu należy wyłączyć z możliwości realizacji inwestycje duże wielkoobszarowe, jak również te, które wymagają znacznych przeobrażeń krajobrazu,
 - 8) nowa zabudowa winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie rozplanowania, skali i bryły przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami i stosowanymi materiałami do lokalnej, historycznej tradycji architektonicznej,
 - 9) lokalizacja nowej zabudowy w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych możliwa jest wyłącznie w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
 - 10) w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne, w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
 - 11) umieszczenia reklam lub innych tablic, nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących element obcy na tym obszarze jest zabronione. Dopuszcza się umiejscowienie tablic informacyjnych instytucji lub szyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,
 - 12) wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefa „E” ochrony ekspozycji.

Strefa „E” ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący

zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych.

Wymogi konserwatorskie w strefie „E” ustalane są każdorazowo indywidualnie dla poszczególnych obszarów. W strefie tej stosuje się następujące zapisy:

- 1) całkowity zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych lub innych obiektów wysokościowych;
- 2) zalecenia dotyczące nowej zabudowy (np. ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy, proporcji bryły i formy dachu i in.);
- 3) zakaz zalesiania obszarów, położonych w tej strefie.

Wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefa „W” ochrony reliktyw archeologicznych.

Strefa „W” ochrony reliktyw archeologicznych obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości stanowisk archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej, charakteryzujących się własną formą krajobrazową, wyróżniającą się w rzeźbie terenu. Obiektami tymi mogą być: grodziska wraz z otaczającymi je fosami, cmentarzyska kurhanowe lub pojedyncze kurhany, fortalicje, groble itp. wraz z otoczeniem. Strefą „W” obejmuje się także kościoły wraz z cmentarzami przykościelnymi. Dla wszystkich obiektów w strefie wprowadza się priorytet wymogów konserwatorskich.

Na obszarze strefy „W” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) zakazana jest wszelka działalność inwestycyjna lub budowlana nie związana bezpośrednio z konserwacją lub rewaloryzacją tego terenu. Obiekty o zachowanej formie krajobrazowej wyłączone są z jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej mogącej naruszyć ich specyficzną formę;
- 2) dopuszcza się jedynie:
 - a) prowadzenie prac porządkowych,
 - b) konserwację zachowanych fragmentów zabytkowych celem ich ekspozycji w terenie lub zabezpieczenia przed zniszczeniem,
 - c) prowadzenie działań, mających na celu rewaloryzację zabytkowych

- obiektów i obszarów,
- d) przystosowanie terenu do pełnienia funkcji muzealnych, kultowych lub innych, pożądanych dla ochrony i rewitalizacji zabytku.

Wszelkie działania na terenie strefy „W” ochrony reliktyw archeologicznych winny być uzgodnione z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i przeprowadzone za pozwoleniem na prace archeologiczne i wykopaliskowe. Inwestor winien liczyć się z koniecznością zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych archeologicznych, architektonicznych, stratygraficznych, dendrochronologicznych i innych. Wprowadza się priorytet wymogów konserwatorskich.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej obejmuje obszary o stwierdzonej lub domniemanej zawartości reliktyw archeologicznych (w sąsiedztwie nagromadzenia udokumentowanych stanowisk archeologicznych). Dotyczy to miejscowości o metryce średniowiecznej i nowożytnej oraz obszarów o zachowanych relikwach pradziejowego i historycznego osadnictwa.

Na obszarze strefy „OW” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) wszelkie zamierzenia inwestycyjne (także: zakładanie infrastruktury technicznej oraz inne wykopy ziemne) na tym obszarze związane z pracami ziemnymi należy uzgodnić z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków co do konieczności ich prowadzenia pod nadzorem archeologicznym i za pozwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ze względu na możliwość stwierdzenia w trakcie prac reliktyw archeologicznych inwestor winien liczyć się z koniecznością zmiany technologii prowadzenia robót;
- 2) w przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych. Badania te wykonywane są na koszt inwestora (ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art.31 ust.1). Wyniki tych badań decydują o możliwości kontynuowania prac budowlanych lub ewentualnie o ich zaniechaniu i zmianie przeznaczenia terenu. Nadzór archeologiczny i ratownicze badania archeologiczne mogą być prowadzone jedynie przez uprawnionego archeologa.

Wymienione powyżej pozwolenie konserwatorskie należy uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę i dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę - przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych.

Studium precyzuje również wymogi konserwatorskie dotyczące obiektów wchodzących w skład wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. W przypadku takich budowli wyszczególniono następujące wytyczne:

- 1) zachować ich bryłę, kształt i geometrię dachu oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
- 2) utrzymać, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny detal architektoniczny,
- 3) zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodne z historycznym wizerunkiem budynku; należy utrzymać - lub odtworzyć - oryginalną stolarkę okien i drzwi,
- 4) w przypadku konieczności przebicia nowych otworów, należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
- 5) chronić zachowany układ i wystrój wnętrz oraz dążyć do jego odtworzenia w tych przypadkach, gdy uległ niekorzystnym zmianom,
- 6) stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne lub tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych; zakazuje się stosowania okładzin ściennych typu „siding”,
- 7) elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektów.

Wszelkie prace budowlane, a także zmiany funkcji obiektów należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

UWAGA:

1. Dla obiektów wymienionych w ewidencji zabytków i znajdujących się w strefach ochrony konserwatorskiej, dodatkowo obowiązują ustalenia sformułowane dla poszczególnych stref, natomiast dla prac remontowych, modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów oraz prac rozbiórkowych prowadzonych przy zabytkach znajdujących się poza strefami i uwzględnionych

w ewidencji należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Wykaz oznaczonych na planie stanowisk archeologicznych oraz obiektów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy każdorazowo uwzględnić ewentualne zmiany w w/w wykazach. Zmiany te nie mogą być uznane za brak zgodności studium z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY TWARDOGÓRA

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY TWARDOGÓRA

Gmina Twardogóra znajduje się w województwie dolnośląskim (ok. 50 km od Wrocławia), w powiecie oleśnickim. Miasto Twardogóra liczy 6840 mieszkańców, natomiast ludność całej gminy wynosi 13 011 mieszkańców (dane na koniec 2009 roku). Od północnego zachodu graniczy z gminą Krośnice, od południowego zachodu z gminą Dobroszyce, od południa z gminą wiejską Oleśnica, natomiast od wschodu z gminami: Międzybórz, Sośnie oraz Syców. Gmina składa się z 18 sołectw, do najbardziej zaludnionych należą sołectwa Goszcz oraz Grabowno Wielkie, liczące ponad 1000 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosi 180 km².

Prawie każda miejscowość gminy Twardogóra leży wśród lasów (lasy stanowią 45% powierzchni gminy). Z tego względu większość z nich ma nazwy pochodzące od drzew albo związane z lasem (np. Olszówka, Dąbrowa, Bukowinka, Grabowno itd.). Cały obszar gminy Twardogóra jest położony wśród Wzgórz Twardogórskich, tzw. Gór Kocich, należących do makroregionu Wału Trzebnickiego (jego wschodnich pasm). Powierzchnia Wzgórz wynosi ok. 200 km kw., z czego ok. 80 km kw. to tereny powyżej 200 m n.p.m., a największe wzniesienie to Zbójnik (272 m n.p.m.). Najbardziej charakterystycznymi i najciekawszymi elementami rzeźby Gór Kocich są doliny strumieni, głązy narzutowe, wzniesienia i obniżenia. Na terenie Wzgórz znajduje się ok. 30 takich dolin i w sumie osiągają one 50 km długości. Terenami najbardziej

urozmaiconymi są wzniesienia między Golą Wielką (261 m n.p.m.) i Chełstowem. Znajdują się tam bardzo dobre punkty widokowe i ciekawe trasy rowerowe. Północna część gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego "Dolina Baryczy", zlokalizowane są tutaj liczne zbiorniki wodne, wchodzące w skład zespołu Stawów Milickich – największego regionu hodowli karpia w Polsce.

Położenie gminy Twardogóra na tle powiatu oleśnickiego

Gmina, a w szczególności miasto Twardogóra jest znaczącym w województwie ośrodkiem rzemieślniczej produkcji stolarskiej i tapicerskiej, co wynika z wieloletniej tradycji opartej na

olbrzymim zapleczu surowcowym jakim są lasy gminy Twardogóra i gmin ościennych - Dobroszyce, Milicz i Oleśnica.

6.2 RYS HISTORYCZNY TWARDOGÓRY

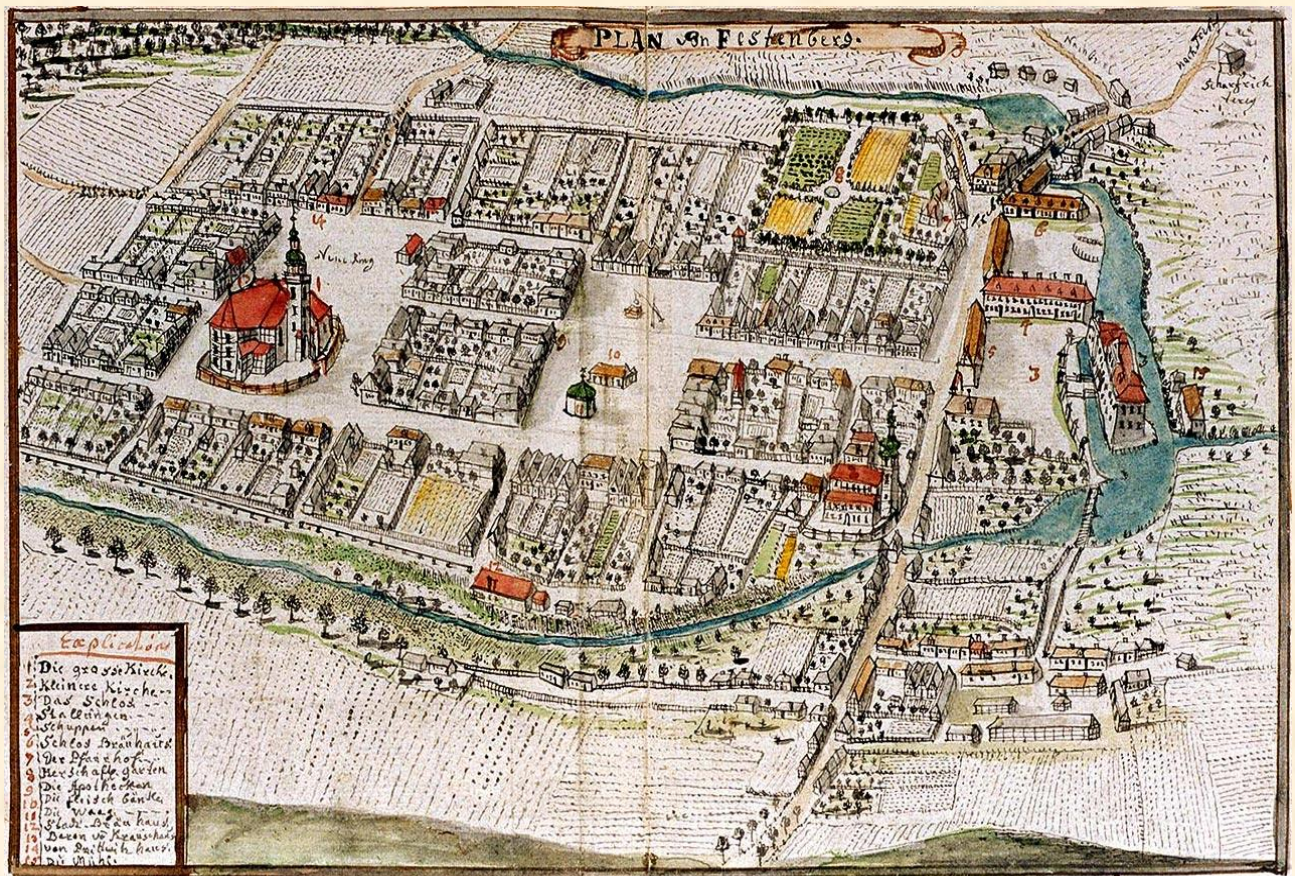
Początki Twardogóry sięgają czasów panowania na ziemiach polskich pierwszych władców z dynastii Piastów. Była ona wtedy osadą targową związaną ze szlakiem handlowym biegnącym z Wrocławia do Poznania. Zamieszkiwali ją potomkowie słowiańskich Ślęzan, a od XII wieku również przybysze z innych krajów, szczególnie z Niemiec. Legenda podaje, że współczesna nazwa miasta powstała podczas najazdu Tatarów na Śląsk w 1241 r. Mieszkańcy osady stawili im twardy opór i stąd właśnie ta nazwa. Uwzględnia ona również topografię terenu (Twardą Górę).

Prawa miejskie nadał Twardogórze książę piastowski Henryk III Głogowski 1 sierpnia 1293 r. Z biegiem czasu miasteczko nabrało średniowiecznego charakteru. Od początku XIV w. Twardogóra związana była z księstwem oleśnickim będącym pod panowaniem piastowskim, ale uzależnionym od królów czeskich. Mieszkańcy miasta pamiętając przykre doświadczenia wojen husyckich wzniesli pod koniec XV wieku budowlę obronną. Sto lat później powstał na niej zamek.

W 1526 r. Twardogóra wraz z księstwem oleśnickim weszła w skład państwa Habsburgów. Panujący wówczas w księstwie Jan Podiebrad wprowadził w 1538 r. luteranizm. Przypuszcza się, że w tym czasie był już w mieście kościół (dolny), który w 1587 r. poddano gruntownemu remontowi. Księstwem oleśnickim od 1647 r. zaczęli władać przedstawiciele dynastii wirtemberskiej. W okresie jej rządów Twardogóra przeżywała rozkwit. Przede wszystkim przyczyniła się do tego małżonka księcia Sylwiusza Fryderyka - Eleonora Karolina (1676 - 1712). Rozbudowała zamek, który stał się barokowym pałacem. Zadbała również o zdrowie mieszkańców, rozwój rzemiosła, handlu i oświaty, a także rozwinęła działalność charytatywną.

W latach 1729 - 1738 przebudowano kościół (dolny) nadając mu obecny kształt. Rządy pruskie rozpoczęły się na Śląsku od roku 1740. Twardogórę w 1743 r. kupił hrabia Henryk L. von Reichenbach i w rok później włączył ją do nowo powstałego państwa stanowego z siedzibą w Goszczu. W 1786 r. miasto zamieszkiwało 1175 osób, wśród których najwięcej trudniło się prosperującym wówczas rzemiosłem tkackim. Na początku XIX w. powstały poza obrębem miasta dwa nowe cmentarze, osobno dla protestantów i katolików, a stare

przykościelne zlikwidowano. Katolicy twardogórscy w 1869 r. zbudowali przy nowym rynku kościół. W 1873 r. pożar zniszczył kościół ewangelicki, który trzy lata później odbudowano w stylu neogotyckim.

Plan miasta Twardogóry z XVIII wieku (autor F.B. Wernher – Topografia Śląska 1744-1768)

Od połowy XIX w. Twardogóra zaczęła nabierać charakteru przemysłowego. Henryk Puerschel założył w 1852 r. mechaniczną tkalnię, a Henryk Lichtenberg rozpoczął przemysłową produkcję mebli. Demograficzny rozwój miasta w XIX w. (w 1885 r. - 2202 osoby, a po połączeniu ze Starą Twardogórą w 1910 r. - 3351 osób) spowodował poprawę infrastruktury miasta. Przed I wojną światową założono w Twardogórze bank kredytowy (1901), drukarnię (1907), zbudowano sąd i areszt (1902) - obecnie ratusz, kaplicę cmentarną (1906), ratusz (1912 - przy wschodniej ścianie rynku), a także zainstalowano nowy wodociąg (1901) i przeprowadzono elektryfikację miasta (1910). Władze pruskie podczas kulturkampfu

próbowały całkowicie zgermanizować ludność poprzez ograniczenie używania języka polskiego w sądownictwie i administracji, a w 1887 r. całkowicie zniósł nauczanie języka ojczystego.

W 1944 r. miasto zamieszkiwało 4500 osób, które przede wszystkim trudniły się rzemiosłem, handlem i usługami. Miasto posiadało między innymi szkołę rolniczą i ogólnokształcącą, dwa kina, a także szpital, dom dziecka i rozbudowaną gastronomię. Rządy niemieckie zakończyły się w Twardogórze 23 stycznia 1945 r. Od tej pory rozpoczął się okres administracji polskiej. Główna fala osadnicza napłynęła w latach 60., gdy rozwinęło się nowe budownictwo mieszkaniowe. Po reformie samorządowej z 1997 roku Twardogóra znalazła się w powiecie oleśnickim i jest siedzibą gminy miejsko-wiejskiej Twardogóra.

Panorama Twardogóry

6.3 UKŁADY RURALISTYCZNE I URBANISTYCZNE

Na terenie gminy Twardogóra znajduje się 16 historycznych układów ruralistycznych oraz zabytkowy historyczny układ urbanistyczny miasta Twardogóra (wraz z przedmieściami). Do zachowanych układów ruralistycznych należą obszary wsi: Bukowinka, Chełstów, Chełstówek, Domasławice, Drągów, Drożdżęcín, Gola Wielka, Grabowno Małe, Grabowno Wielkie, Łazisko, Moszyce, Nowa Wieś Goszczańska, Olszówka, Sądrożyce oraz Sosnówka. Szczególnie istotny jest historyczny układ ruralistyczny wsi Goszcz, który został wpisany do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego pod numerem A/789.

Dość istotnym problemem w kwestii zachowania tych układów są zagrożenia inwestycyjne związane z nowoczesną zabudową. Wszelkie ingerencje w historyczne układy zabudowy powinny być konsultowane z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

6.4 ZABYTKI NIERUCHOME

Na terenie gminy Twardogóra znajduje się wiele przykładów architektury sakralnej oraz pałacowej, które są cennymi, ciekawymi i wartymi poznania obiektami. Szczególną uwagę warto zwrócić na większość kościołów ze względu na ich oryginalny styl architektoniczny, historię oraz zabytkowe wyposażenie, jak i również na założenia parkowo-pałacowe w Twardogórze i Goszczu.

Do najbardziej znaczących zabytków z terenu gminy Twardogóra można zaliczyć takie obiekty jak:

Barokowy Pałac z zabytkowym parkiem w Twardogórze

Znajduje się w rozwidleniu potoku Skorynia. Był siedzibą właścicieli dóbr twardogórskich i goszczańskich. Powstał na fundamentach budowli obronnej z XV w. , którą wzniesiono w czasach husyckich. Zaliczany jest do zabytków II klasy. Murowany z cegły, otynkowany, podpiwniczony, piętrowy. Dach nad korpusem czterospadowy mansardowy, z lukarnami, facjaty kryte dwuspadowo; skrzydła kryte płaskimi dachami. Wokół pałacu znajduje

się park, którego piękny, stary drzewostan zniszczył huragan w 1988 r.

W zespole pałacowym znajdują się również resztki fosy i obwarowań ziemnych od strony wschodniej i północnej. Do dziś zachowała się zabytkowa barokowa brama wjazdowa, murowana z cegły, z przejazdem w formie arkady flankowanej przez pilastry tokańskie, z naczółkiem trójkątnym, przerywanym z monogramem Eleonory Charlotte, księżnej oleśnicko-wirtemberskiej; poniżej kartusz herbowy dawnych właścicieli. Obecnie w budynku mieści się filia Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych. Niedaleko pałacu na ścieżce spacerowo - rekreacyjnej znajduje się posąg Herkulesa zabijającego potężną maczugą Hydrę. Rzeźbę przeniesiono z pobliskiego parku pałacowego w Goszczu.

Rynek w Twardogórze z Ratuszem

Rynek z niesymetrycznie położonym ratuszem i budynkami z XVIII i XIX w. Ratusz wybudowano w 1902 r. Początkowo w budynku tym mieścił się sąd rejonowy i areszt. Funkcję siedziby władz przejął po wojnie i pełni ją do dziś – Urząd Miasta i Gminy. Do rejestru Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisany jest dom mieszkalny przy ulicy Ratuszowej 12, znajdujący się na narożniku ulicy Ratuszowej i Rynku, wybudowany w latach 1850-1900.

Bazylika Mniejsza w Twardogórze

Neogotycki kościół p.w. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych (zwany „górnym”) stanowi istotny element kompozycji urbanistycznej Twardogóry, usytuowany jest w centrum tzw. Rynku Górnego – obecnie Plac Piastów. W pobliżu znajdują się budynki z XVIII i XIX w. Świątynię wybudowano w 1874 – 1875 r. z surowej cegły licówki z elementami kamiennymi na istniejących już starych fundamentach. Kościół pierwotnie ewangelicki. Po II Wojnie Światowej oddany do funkcji kościoła rzymsko – katolickiego. W 1989 roku gruntownie odnowiono wnętrze kościoła. Dach kryty blachą miedzianą, nad korpusem nawowym i ramionami transeptu dwuspadowe, nad aneksami bocznymi pulpitowe. Hełm na wieży iglicowy, ośmioboczny, pokryty blachą miedzianą. Obecnie kościół jest zagospodarowany i używany do kultu religijnego. Sanktuarium Maryjne ze słynącą łaskami figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem jest miejscem licznych pielgrzymek.

Kościół p.w. Św. Trójcy i Matki Boskiej w Twardogórze

Powstał w miejscu wcześniejszej świątyni, której historia sięga pierwszej połowy XVI w. Obecną formę zawdzięcza mistrzowi ciesielstwa H. Dresyerowi, który podjął się budowy w 1879 r. Jest to świątynia orientowana, założona na planie prostokąta, przy którego krótszych bokach zlokalizowano: od strony północnej - prezbiterium, od południowej - wieżę dzwonnicę. Elementy świadczące o dużych wartościach artystycznych obiektu to przede wszystkim konstrukcja szkieletowa murów zewnętrznych, jednocześnie pełniąca funkcję dekoracyjną, a także zachowana stolarka okienna i drzwiowa, portal główny o neogotyckim, snycerskim obramieniu oraz rzeźbiony okap i dekoracyjny fryz o motywach czteroliścia.

Drewniany kościół p.w. Św. Idziego w Chełstowie

Kościół położony jest w odległości 4 km od Twardogóry . Jest zabytkiem architektury sakralnej II klasy. Wzniesiono go po 1666 r. na miejscu starszego pochodzącego z XVI w. Budynek kościoła – wolnostojący drewniany na podmurówce z cegły. Dach kryty gontem. Najcenniejsze są w nim, zachowane jeszcze z wcześniejszego kościoła, drewniane polichromowane rzeźby z ok. 1400 r. (gotyckie figury przedstawiające św. Idziego, św. Wojciecha i św. Jadwigę). Kościół jest własnością Parafii rzymsko-katolickiej w Twardogórze - używany obecnie do kultu religijnego jako filia kościoła parafialnego w Twardogórze.

Kościół w Grabownie Wielkim p.w. Matki Bożej Częstochowskiej

Jednonawowa świątynia z wieżą od strony zachodniej. Obecny kościół wybudowano w 1850 roku w stylu eklektycznym, na miejscu pochodzącego z XVI wieku kościoła drewnianego, który uległ zniszczeniu. O tamtym kościele przypomina napis na drewnianej belce nad drzwiami zakrystii: Anno I.N.K.J. 1578 12 Junii Verbum Domini Manet In Aeternum. W kruchcie znajduje się pochodząca z początku XVII wieku renesansowa płyta nagrobna Hansa von Strachwitza, ówczesnego właściciela Grabowna. Wiekowa jest też dolna część chrzcielnicy z 1769 r. Murowany kościół z cegły z dachem krytym gontem, ogrodzony metalowym płotem na podmurówce, należał do zespołu dworskiego.

Drewniany kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Grabownie Małym

Jeden z nielicznych na Dolnym Śląsku drewniany kościół o cechach gotyckich, położony w odległości 4 km od Twardogóry. Jest obiektem wolnostojącym o konstrukcji drewnianej.

Dach kryty gontem. Wzniesiony w 1655 r. na miejscu kościoła z przełomu XV i XVI w.. Jednonawowy, z wieżą od zachodu i trójbocznym prezbiterium, z XIX wiecznym neorenesansowym wnętrzem i m.in. neogotyckim drewnianym ołtarzem głównym. Po remoncie, w oryginalnym stanie zachowało się jedynie pięć elementów: chrzcielnica, chór, konfesjonał, ołtarz i ambona. Obecnie kościół jest zagospodarowany i używany do kultu religijnego jako filia kościoła parafialnego w Twardogórze.

Zespół Pałacowo-Parkowy w Goszczu

Słynne ruiny stanowią zabytek I grupy. Pierwszy pałac w Goszczu wybudowano w latach 1730-1740 na miejscu XII wiecznego zamku. Zniszczył go jednak ogromny pożar w 1749 r. W latach 1749-1755 powstawał nowy pałac, którego ruiny możemy dziś oglądać. Całość zespołu dworsko-pałacowego zgrupowano wokół prostokątnego dziedzińca, którego oś główną stanowił budynek pałacu zabudowany na planie podkowy z półkolistymi łącznikami przechodzącymi po bokach w oficyny mieszkalne i budynki gospodarskie.

Zespół pałacowy w Goszczu z lotu ptaka (źródło: <http://goszcz.pl>)

Do pałacu przylega od strony północnej majdan otoczony domami służby dworskiej i murem z trzema bramami, a dalej na północy kościół dworski, połączony niegdyś z pałacem za pośrednictwem oranżerii. Budynki murowane z cegły (korpus z kamienia i rudy darniowej), otynkowane, z dachami mansardowymi krytymi dachówką. Do stycznia 1945 r. obiekt ten należał do rodziny Reichenbachów. Potem zajęły go wojska radzieckie, a następnie oddano go w zarząd miejscowej administracji. W wigilię Bożego Narodzenia w 1947 r. wybuchł pożar w pałacu i pomimo dwóch tygodni ratowania go przez kilkanaście jednostek straży pożarnej spłonął. W części południowej i wschodniej rozległy park z założonym w 1830 roku stawem o wydłużonym kształcie i przylegające do niego pozostałości parku naturalistycznego. Obecnie zachowane są ślady ogrodu ozdobnego, grabowych alei i pojedynczo nasadzone dęby, w części zachodniej parku ruiny pawilonu ogrodowego. Obecnie część zespołu wykorzystywana jest jako zabudowania mieszkalne i zabudowania gospodarcze.

Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Goszczu

Kościół należy do parafii rzymsko-katolickiej Narodzenia NMP w Goszczu . Wybudowany w latach 1754–79 późnobarokowy, z elementami klasycznymi. Jednonawowy z wyodrębnionym prezbiterium zamkniętym półkoliście, do którego od północy przylega prostokątna zakrystia. Murowany z cegły, otynkowany, dach kryty dachówką. Wieża kościelna z trzema kondygnacjami. Obecnie kościół jest zagospodarowany i używany do kultu religijnego jako filia kościoła parafialnego w Twardogórze.

Dawny kościół ewangelicki w Goszczu

Dawny kościół dworski – ewangelicki. Nie użytkowany po 1945 r., ostatnio w częściowej ruinie, późnobarokowy z elementami rokoka, wybudowany w latach 1743-49, murowany z cegły, otynkowany. Dach nad korpusem mansardowy z powiekami, pokryty dachówką, na wieży drewniany hełm cebulasty wielopołaciowy, z czworoboczną ażurową latarnią, podbity gontem. Znajdowały się tu jeszcze niedawno cenne sarkofagi, zostały jednak zbezczeszczone i rozkradzione (późnobarokowy Fryderyki Charlotty hr. v. Schönach-Carolath, zm. 1741, i rokokowy Henryka Leopolda v. Reichenbach, zm. 1775). Kościół jest otoczony ogrodzeniem, od zachodu murem z ok. 1750 r. z cegły.

6.5 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

6.6 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Twardogóry. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie gminy Twardogóra zewidencjonowano 186 stanowisk archeologicznych. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Elementem dziedzictwa niematerialnego w gminie Twardogóra jest herb miasta Twardogóry. Herbem jest na niebieskim tle zielona góra z zamkiem w kolorze czerwonym z trzema wieżami i jedną bramą oraz białą głową anioła unoszącą się nad nim. Umieszczone po bokach zielone gałęzie drzewa symbolizują położenie Twardogóry wśród lasów. Gmina posiada również swój własny hejnał, skomponowany przez związanego z gminą muzyka, Tadeusza Nestorowicza.

Również można tutaj zaliczyć charakterystyczne nazewnictwo miejscowości, związane z ich położeniem śródleśnym – np. Bukowinka, Dąbrowa, Grabowno, Olszówka itd.

Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków na terenie gminy Twardogóra:

Miejscowość	Obiekt	Adres	Funkcja	Nr w rejestrze	Data wpisu
TWARDOGÓRA	D. kościół ewang. św. Trójcy i MB	ul. Bolesława Krzywoustego	kościół	A/1004	2007.03.27
GOSZCZ	Budynek łącznika I		inny	A/1066/1-8	2008.05.28
GOSZCZ	Budynek łącznika II		inny	A/1066/1-8	2008.05.28
GOSZCZ	Oficyna I, d. dom gościnny <i>Kavalierhaus</i>		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28

Goszcz	Oficina II, d. dom gościnny <i>Kavalierhaus</i>		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Stajnia koni wyjazdowych		budynek gospodarczy	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Oficina mieszkalna		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Maneż		inny	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Dom ogrodnika		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Dom służby pałacowej I		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28
Goszcz	Dom służby pałacowej II		budynek mieszkalny	A/1066/1-8	2008.05.28
CHEŁSTÓW	Kościół fil. św. Idziego Opata		kościół	A/1369/1178	1964.12.02
GOSZCZ	Kościół par. Narodzenia NMP	ul. Sycowska	kościół	A/1370/1641	1966.04.15
GRABOWNO MAŁE	Kościół fil. Podwyższenia Krzyża Św.		kościół	A/1371/480	1958.05.12
Grabowno Małe	Cmentarz kat.		cmentarz	A/1371/480	1958.05.12
GRABOWNO WIELKIE	Kościół par. MB Częstochowskiej		kościół	A/1372/551/W	1984.02.17
TWARDOGÓRA	Kościół par. MB Wspomożenia Wiernych, d. ewang.	Pl. Piastów	kościół	A/1373/1648	1966.04.15
TWARDOGÓRA	Ośrodek historyczny miasta		obszar	A/1850/515	1958.12.01
GOSZCZ	Cmentarz poewangelicki	w zach. części wsi	cmentarz	A/3525/659/W	1992.07.21
Grabowno Wielkie	Dwór, ob. ruina (piwnice)		dwór	A/3527/627/W	1990.04.11
Grabowno Wielkie	Ogród ozdobny i park dworski		ogród/park	A/3527/627/W	1990.04.11
Goszcz	Park pałacowy		ogród/park	A/3540/192	1950.05.31
Goszcz	Pałac (ruina)		pałac	A/3541/225	1950.07.14
TWARDOGÓRA	Pałac, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	ul. Wrocławska	pałac	A/3545/983	1963.08.27
TWARDOGÓRA	Dom mieszkalny	ul. Ratuszowa / Rynek 21	budynek mieszkalny	A/3548/1647	1966.04.15
Goszcz	Oficina pałacowa z bramą wjazdową		budynek mieszkalny	A/3549/1642	1966.04.15
GOSZCZ	D. kościół ewang. (pałacowy)	ul. Słowackiego	kościół	A/3551/1179	1964.12.02
GOSZCZ	Historyczny układ ruralistyczny wraz z zabytkami archeologicznymi		obszar	A/789	2006.06.30

**Wykaz cennych obiektów dziedzictwa kulturowego, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz
wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się w załącznikach**

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron gminy Twardogóra.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Atrakcyjne położenie gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki • Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, bliskość Wrocławia • Zachowane charakterystyczne elementy krajobrazu kulturowego w postaci kilku układów ruralistycznych z zespołami zabudowy mieszkalnej oraz obiektami sakralnymi • Posiadanie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej • Dobre pokrycie gminy siecią szlaków turystycznych • Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej • Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji, w tym w obiektach zabytkowych • Drogowa i kolejowa dostępność komunikacyjna gminy, bliskość miasta powiatowego Oleśnica • Korzystna lokalizacja siedziby gminy, w centrum obszaru gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze gminy • Działalność lokalnych organizacji samorządowych	• Zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych • Niezbyt duże środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • Postępująca degradacja wielu zabytkowych cmentarzy • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych gminy • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych i związany z tym brak fachowych opracowań • Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych • Brak działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół • Niewielka liczba miejsc noclegowych dla potencjalnych turystów

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki poszczególnych miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Opracowanie dokumentów takich jak Strategia Rozwoju Turystyki, które przyczynią się do poprawy warunków życia ludności i stanu dziedzictwa kulturowego • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. • Powstawanie i rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych	• Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układach ruralistycznych związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Niewłaściwa polityka w zakresie promocji zabytków, wiążąca się np. z nadmierną komercjalizacją • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Niekorzystny wpływ nowych, wielkomiejskich elementów osadniczych na zabudowę • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY TWARDOGÓRA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Twardogóra formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego poprzez priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy, innymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną gminy	- aktualizacja poszczególnych dokumentów - dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów
Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego
Stworzenie i wprowadzenie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych - dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz uwzględnianie w nim priorytetów ochrony zabytków	- opracowanie dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem walorów kulturowych

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy w rozwoju turystyki.

Priorytet:	Działania:
Wprowadzenie na terenie gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Włączenie gminy w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki	- przy współpracy z gminami sąsiednimi i partnerami z kraju i zagranicy
Opracowanie Strategii Rozwoju Turystyki, koordynującej procesy wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego w promocji i rozwoju turystyki	- opracowanie dokumentu i jego aktualizacja
Opracowanie mapy ukazującej zasoby i walory gminnego krajobrazu kulturowego na tle walorów przyrodniczych i atrakcji turystycznych; udostępnienie mapy w siedzibie urzędu i w siedzibach prowadzonych przez niego organów (dom kultury, Gminna Biblioteka Publiczna)	
Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Inicjowanie, wspieranie i udzielanie pomocy (organizacyjnej, rzeczowej i finansowej) przy tworzeniu nowoczesnych multimedialnych ekspozycji (stałych i czasowych) poświęconych regionalnemu dziedzictwu kulturowemu	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych

Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, ze szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.

- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów

CEL 3: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

Priorytet:	Działania:
Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci)	- przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej dla poszczególnych typów obiektów - wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja cmentarzy i innych miejsc kultu	- przeprowadzenie dokładnych badań poszczególnych nekropoli
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych - określenie procedur przeciwdziałania zagrożeniom
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	- identyfikacja wspólnych celów w Programie Opieki nad Zabytkami - realizacja wspólnych przedsięwzięć promujących najcenniejsze walory regionu
Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych	- odpowiednie oznakowanie na drogach i szlakach turystycznych - poprawa jakości nawierzchni dróg i szlaków

CEL 4: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych oraz określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z ich wykorzystaniem

Priorytet:	Działania:
Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie gminy; prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej	- regularna aktualizacja zawartości strony internetowej - promocja gminy na zewnątrz
Podejmowanie działań w zakresie ustalenia stanu prawnego nieruchomości zabytkowych opuszczonych przez poprzednich właścicieli (nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym)	
Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	- opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli - wypracowanie systemu zachęt w postaci ulg podatkowych i finansowych
Podjęcie działań zmierzających do uporządkowania zabytkowych nekropolii i remontów zabytkowych nagrobków	- przeznaczenie środków budżetowych na uporządkowanie nekropolii - finansowanie ze źródeł zewnętrznych
Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków)	- działania we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków

**CEL 5: Rewaloryzacja obiektów o szczególnym znaczeniu dla gminy
Twardogóra**

Priorytet:	Działania:
Zwrócenie szczególnej uwagi na zespół pałacowo-parkowy w Goszczu wraz z podjęciem niezbędnych działań ratunkowych	- opracowanie koncepcji rewitalizacji zespołu - poszukiwanie inwestora - stworzenie możliwości przeniesienia lokatorów obiektu w inne miejsce
Utrzymanie zabytkowego charakteru poszczególnych obiektów	- bieżące działania remontowe - opracowanie informatora dla właścicieli i użytkowników obiektów
Inwentaryzacja najcenniejszych obiektów zabytkowych we współpracy z odpowiednimi służbami ochrony zabytków oraz lokalną społecznością	- wydanie monografii, folderów lub innych materiałów promocyjnych - przeprowadzenie dokładnej inwentaryzacji, kwerend itd.
Zabezpieczenie istniejących obiektów zabytkowych	
Działania mające na celu stworzenie nowych atrakcji turystycznych, także z wykorzystaniem obiektów zabytkowych na terenie gminy	

**CEL 6: Realizacja działań związanych z rewitalizacją na terenie miasta
Twardogóra**

Priorytet:	Działania:
Wyprowadzenie niszczącej substancji zabytkową ciężkiego transportu ze ścisłego centrum miasta	- ograniczenie ruchu towarowego - zmiana organizacji ruchu kołowego - budowa obwodnicy miasta

Wyeksponowanie głównej osi komunikacyjno-zabytkowej z Bazyliki Mniejszej przez Rynek do Pałacu Księżnej Eleonory	- stworzenie systemu identyfikacji wizualnej najcenniejszych obiektów - utworzenie szlaku turystycznego łączącego największe atrakcje miasta - zmniejszenie ruchu kołowego - poprawa warunków ruchu pieszego i rowerowego
Dalsze ożywienie terenu w pobliżu zrewitalizowanego Kościoła Świętej Trójcy	- odpowiednie zagospodarowanie terenu i nadanie mu funkcji turystycznej i rekreacyjnej
Znalezienie nowych funkcji dla zrewitalizowanego Kościoła Świętej Trójcy	- promocja lokalnej twórczości artystycznej i innej
Rozważenie możliwości przejęcia od Skarbu Państwa pałacu Księżnej Eleonory	- inwestycje rewaloryzacyjne ze środków krajowych i unijnych
Pozyskiwanie środków unijnych i pozaunijnych na działania związane z rewitalizacją na podstawie aktualnego Lokalnego Programu Rewitalizacji	

CEL 7: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	
Priorytet:	Działania:
Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną w celu reaktywacji na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów	- udział w programach organizowanych przez Urząd Pracy lub dofinansowanych w ramach Programu Kapitał Ludzki - rozwinięcie idei ginących zawodów, typowych dla regionów wiejskich

Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie zabytkowych parków, cmentarzy itp.	
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	- informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania
Wspieranie rozwoju regionalnych galerii, izb pamięci, świetlic (np. istniejących izb historycznych, muzeów itp.)	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.
Podnoszenie poziomu wyszkolenia pracowników Urzędu Miasta zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego	- przeprowadzanie odpowiednich szkoleń

CEL 8: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	
Priorytet:	Działania:
Popularyzacja idei społecznego opiekuna zabytków jako przykład społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowych	- przekazanie części odpowiedzialności za zabytki lokalnej społeczności
Organizacja konkursu dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, najładniejszej wsi, gospodarstwa, ogrodu itp.	- ufundowanie nagród dla zwycięzców poszczególnych konkursów
Obejmowanie przez Burmistrza patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (zbiórki, akcje społeczne, loterie i inne	- wykorzystanie zebranych środków zgodnie z założeniami Programu Opieki nad Zabytkami

Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego oraz warsztaty i pokazy w zakresie tradycyjnych rzemiosł budowlanych	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego swojego regionu	- organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu - prezentacje i wystawy promujące region

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla gminy Twardogóra powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Powiatowego Urzędu Pracy, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Twardogóra zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, gminne placówki kultury – np. biblioteka) oraz wydziały Urzędu Miasta w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z

przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe),

- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art.87 ust.1 i ust.5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami były przekazywane do wiadomości odpowiedniego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,

- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków,
- ilość zabytków oznakowanych znakiem błękitnej tarczy.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków
- dotacje powiatowe
- dotacje gminne
- dotacje Województwa
- dotacje Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz Kościelny

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY

Zgodnie z artykułem 73 ustawy o ochronie zabytków jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może

ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Artykuł 74 mówi, iż dotacji udziela minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. W wyjątkowych sytuacjach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Także w sytuacji, gdy stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Zgodnie z ustawą (art. 76) dotacja może być udzielona przed i po podjęciu prac z zakresu ochrony zabytków, a szczegółowe rozwiązania przewidują zwrot:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Art. 77 precyzuje zakres prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych na jakie może być przyznana dotacja i jednocześnie stanowi syntetyczną listę działań podejmowanych w ramach ochrony zabytków i opieki nad nim. Nakładami, o których mowa w ustawie są:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań archeologicznych, konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,

- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytkach wpisanych do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15,
- zakup i montaż instalacji przeciw włamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku określa w drodze rozporządzenia właściwy minister.

PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria

oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Względnie najłatwiej dostępnym, ogólnopolskim źródłem finansowania zabytków, jest Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo kulturowe”, Priorytet 1 „Ochrona zabytków”. którego celem jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele

publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich (np. Regionalnych Programów Operacyjnych). O dofinansowanie mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (np. samorządowe jednostki kultury, kościoły lub związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe, itp.) Wnioskodawcami nie mogą być państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Skupia się on następujących celach:

- ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- konserwacja i rewaloryzacja zabytków;
- udostępnianie zabytków na cele publiczne.

Wnioskodawcy mogą otrzymać dotację na:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Można jeszcze wspomnieć o prioryecie 3 „Kultura ludowa”, którego celem jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie i przekaz wartościowych elementów kultury ludowej oraz promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnianiem elementów sztuki regionalnej.

Dotacje przeznaczone są np. na działania o charakterze edukacyjnym służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie tzw. „warsztatów tradycyjnych rzemiosł”, „szkół tradycji” i „szkół ginących zawodów” a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej oraz dziedzictwa niematerialnego. O dotacje mogą ubiegać się samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe i prowadzący działalność gospodarczą w sferze kultury.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej,

Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego

(własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Infrastruktura kultury” - Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury; przedmiotem dofinansowania mogą być remonty, roboty budowlane, przebudowa (modernizacja) nieruchomości na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury, również przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji.
- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW

Przywołane wyżej artykuły odnoszą się również do wojewódzkiego konserwatora zabytków, który może udzielić dotacji z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Środki uzyskane od ministra kultury i dziedzictwa narodowego można łączyć ze środkami uzyskanymi od wojewódzkiego konserwatora zabytków, jednakże w myśl art. 78 ust. 4, łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonego dla stanu i typu zabytku (nie więcej jak 50% lub w szczególnych przypadkach 100% nakładów koniecznych).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego.

Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy.

DOTACJE MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI – FUNDUSZ KOŚCIELNY

Środki Funduszu Kościelnego, stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354), można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej.

Dotowane będzie tylko wykonanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt - w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO NA LATA 2007 – 2013

Formy dofinansowania na projekty związane z tematyką ochrony dziedzictwa kulturowego wskazano w Priorytecie 6: „Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)

W strefie przestrzennej celem szczegółowym jest Rozwój infrastruktury służącej

poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Realizacji tego celu służy m.in. Priorytet 6: Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”). Zadanie to zakłada wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja priorytetu ma przyczynić się do wzrostu znaczenia turystyki i kultury jako czynnika stymulującego rozwój gospodarczy i społeczny województwa.

W działaniu 6.1. Turystyka uzdrowiskowa wspierane będą projekty dotyczące między innymi:

- odbudowy i renowacji architektury zdrojowej, w tym m.in. pijalni wód oraz rewitalizacji parków,
- promowania dolnośląskiego produktu uzdrowiskowego w kraju i za granicą poprzez przygotowanie materiałów promocyjnych i ich rozpowszechnianie z wykorzystaniem skutecznych kanałów dystrybucji i narzędzi marketingowych.

W działaniu 6.2. Turystyka aktywna realizowane będą kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące opracowywania i wdrażania koncepcji z zakresu rozwoju infrastruktury niezbędnej do uprawiania aktywnych form turystyki, między innymi: narciarskiej, górskiej, rowerowej, pieszej i wodnej. W niniejszym obszarze będą także wspierane przedsięwzięcia promujące infrastrukturę związaną z uprawianiem turystyki aktywnej.

Dla działania 6.3. Turystyka biznesowa przewidziano wsparcie poprzez:

- tworzenie nowych oraz rozwój istniejących centrów wystawienniczych i kongresowych zdolnych obsłużyć imprezy o charakterze co najmniej regionalnym,
- promocję i marketing regionu jako atrakcyjnego miejsca dla organizacji kongresów, konferencji, wystaw gospodarczych oraz innych imprez biznesowych.

W zakresie działania 6.4. Turystyka kulturowa za czynniki obniżające atrakcyjność regionu uznano zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych. W ramach priorytetu wspierane będą projekty, mające na celu poprawę stanu nieruchomości i ruchomych obiektów wpisanych do rejestru zabytków dotyczące: konserwacji, restauracji, renowacji, adaptacji i zastosowania środków ochrony. W produkcji „turystyka kulturowa” preferowane są projekty:

- będące impulsem do podejmowania kolejnych przedsięwzięć (np. związanych z adaptacją i

wykorzystaniem zabytków do pełnienia nowych funkcji mających pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu), które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy,

- przewidziane do realizacji na szlakach turystycznych o znaczeniu regionalnym,
- umożliwiające jak najszersze udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego,
- przyczyniające się do poprawy stanu obiektów zajmowanych przez instytucje kultury,
- polegające na doposażeniu w sprzęt niezbędny do prawidłowego funkcjonowania instytucji kultury.

W celu wzmocnienia infrastruktury turystycznej i kulturowej w ramach priorytetu wsparcie zostanie skierowane na: rozwój turystycznej publicznej bazy noclegowej, projektów z zakresu szeroko rozumianej informacji i promocji turystycznej i kulturowej, w tym działań z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, działań z zakresu termomodernizacji oraz wykorzystania energii słonecznej, poprawę dostępu osób niepełnosprawnych do infrastruktury turystycznej oraz do obiektów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury

Beneficjentami priorytetu „Turystyka i Kultura” w działaniach 6.1, 6.2, 6.3 oraz 6.4. mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- administracja rządowa,
- szkoły wyższe,
- instytucje kultury,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe.

Priorytet 9 „Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”)

Celem realizacji priorytetu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast województwa dolnośląskiego, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Działania podjęte w ramach priorytetu prowadzić będą do odnowy najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich oraz wzmocnienia struktur społeczno-ekonomicznych. Wsparcie udzielone zostanie w szczególności na zintegrowane rozwiązania traktujące kompleksowo problemy gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Celem działania 9.1 Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców jest odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach województwa dolnośląskiego liczących powyżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania 9.1. realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące m.in. renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.: odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej, stolarki okiennej i drzwiowej, klatki schodowej, korytarzy wewnętrznych/ zewnętrznych, wejścia i elementy jego konstrukcji zewnętrznej, windy, instalacje techniczne budynku, działania w zakresie oszczędności energetycznej. Projekty zgłoszone do realizacji powinny być uwzględnione w Lokalnych Programach Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.1. mogą być:

- beneficjenci wymienieni w Priorytetach: 2 „Społeczeństwo informacyjne”, 3 „Transport”, 4 „Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”, 5 „Energetyka”, 6 „Turystyka i Kultura”, 7 „Edukacja” w zakresie projektów wskazanych w tych priorytetach,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- samorządy gospodarcze i zawodowe oraz związki zawodowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 zł. Poziom dofinansowania dla projektów nie objętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

Celem działania 9.2 Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tys. mieszkańców jest poprawa warunków mieszkaniowych w miastach województwa dolnośląskiego liczących poniżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz przedsięwzięcia z zakresu współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej w celu zapewnienia wymiany

dobrych praktyk oraz doświadczeń. Wszystkie projekty planowane do realizacji muszą być ujęte w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.2. mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 Zł. Poziom dofinansowania dla projektów nieobjętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2007 – 2013

Program jest realizowany na terenie całego kraju. Jego celem jest realizacja działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych. Wszystkie te działania będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W ramach Osi IV Leader, której celem jest m. in. polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, lokalna społeczność wiejska opracowuje lokalną strategię rozwoju i realizuje wynikające z niej innowacyjne projekty łączące zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, itp., oraz wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. W ramach Osi IV w działaniu „Małe projekty” o dofinansowanie mogły ubiegać się projekty mające na celu zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez:

- odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,

- odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Wysokość uzyskanej pomocy nie może być jednorazowo wyższa niż 25 000 zł, ale łącznie wysokość dofinansowania przypadająca na jednego beneficjenta w całym okresie realizacji programu może wynieść maksymalnie 100 000 zł. Refundacji podlegają koszty kwalifikowalne poniesione przez Beneficjenta w wysokości nie przekraczającej 70% tych kosztów.

Nowością w podejściu Osi 4. Leader jest to, że w ramach małych projektów, wnioskodawcą – beneficjentem może być osoba fizyczna. Oprócz tego wnioski mogą składać także osoby prawne albo jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, ale którym ustawy przyznają zdolność prawną (Kościół Katolicki i związki wyznaniowe, stowarzyszenia i fundacje).

11.3 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE POZAUNIJNE

MECHANIZM NORWESKI I MECHANIZM FINANSOWY EOG

Środki nowej perspektywy Mechanizmu zostaną uruchomione w drugiej połowie 2011 roku. Najprawdopodobniej wzorem poprzedniej perspektywy będzie można ubiegać się o środki w ramach priorytetu poświęconego ochronie kulturowego dziedzictwa europejskiego, a w szczególności na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej,
- rewitalizacji historycznych obszarów miejskich,

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych,
- rewitalizacji obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej na cele kulturalne, w szczególności na muzea nowoczesności,
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii,
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu,
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury,
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego,
- tworzenia systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki oraz zabezpieczenie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgać nawet 90% kosztów kwalifikowanych w zależności od rodzaju beneficjenta.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny, aktualny na rok 2011. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ mogą one ulegać zmianom w każdym roku budżetowym.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY TWARDOGÓRA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Twardogóra jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego z terenu gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego gminy, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Twardogóra kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy Twardogóra, bogactwo obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie skuteczne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminy w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Twardogóra jako gminy przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne, lokalne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

**UCHWAŁA NR/...../12
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA MARCA 2012 R.**

W sprawie: przyjęcia programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganiu bezdomności zwierząt na terenie miasta i gminy Twardogóra w 2012 roku.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) i art. 11a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002, ze zmianami) **Rada Miejska w Twardogórze uchwala co następuje:**

§ 1

Przyjmuje się program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie miasta i gminy Twardogóra w brzmieniu określonym w załączniku do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3

Traci moc Uchwała Rady Miejskiej w Twardogórze nr XXXI/218/09 z dnia 29 maja 2009 r., w sprawie wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygnięcia o dalszym postępowaniu z nimi.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

RADA MIEJSKA
mgr Urszula Jaszczyk

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie miasta i gminy Twardogóra w 2012 roku

WPROWADZENIE

Program określa ogólne wytyczne dotyczące zapewnienia opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt poprzez określenie celów, zadań realizowanych w roku 2012 w ramach programu wraz ze wskazaniem realizujących podmiotów.

Rozdział 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

lekroć w uchwale jest mowa o:

- 1) **Gminie**, należy przez to rozumieć Gminę Twardogóra;
- 2) **Programie**, należy przez to rozumieć „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie miasta i gminy Twardogóra w 2012 roku”;
- 3) **Schronisku**, należy przez to rozumieć Schronisko dla Zwierząt Bezdomnych, z którym Gmina Twardogóra podpíše umowę na odbiór bezdomnych zwierząt, wyłonione zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- 4) **Zwierzętach bezdomnych**, należy przez to rozumieć definicję określoną w art. 4 pkt. 16 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 z późn. zm.);
- 5) **Zwierzętach domowych**, należy przez to rozumieć definicję określoną w art. 4 pkt. 17 ustawy z dnia 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003r. Nr 106, poz. 1002 z późn. zm.);
- 6) **Zwierzętach gospodarskich**, należy przez to rozumieć definicję określoną w art. 2 ust. 1 pkt. 15 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o organizacji hodowli i rozrodcie zwierząt gospodarskich (t.j. Dz. U. z 2002 r., Nr 207, poz. 1762 z późn. zm.);
- 7) **Kotach wolno żyjących**, należy przez to rozumieć koty urodzone lub żyjące na wolności w stanie dzikim, w otoczeniu człowieka.

§ 2

Realizację zadań w ramach programu prowadzą:

- 1) **Urząd Miasta i Gminy Twardogóra** w zakresie koordynowania zadań realizowanych w ramach programu;

- 2) **Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze** w zakresie odławiania na terenie miasta i gminy Twardogóra bezdomnych zwierząt oraz sprawowania opieki do czasu odnalezienia właściciela, znalezienia nowego właściciela lub umieszczenia zwierząt w schronisku;
- 3) **Organizacje Społeczne, stowarzyszenia, fundacje**, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt;
- 4) **Jednostki Organizacyjne Gminy Twardogóra** w zakresie edukacji dotyczącej opieki nad zwierzętami i zapobieganiu bezdomności zwierząt.

Rozdział 2

CELE PROGRAMU

§ 3

Celem programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganiu bezdomności zwierząt na terenie miasta i gminy Twardogóra jest:

- 1) Zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom;
- 2) Zapobieganie bezdomności zwierząt;
- 3) Zmniejszanie populacji bezdomnych zwierząt;
- 4) Edukacja mieszkańców miasta i gminy Twardogóra w zakresie humanitarnego traktowania zwierząt;
- 5) Zapewnienie miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- 6) Opiekę nad wolno żyjącymi kotami.

Rozdział 3

REALIZACJA ZADAŃ

§ 4

1. Zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom realizowane jest poprzez:

- 1) Odławianie z terenu miasta i gminy Twardogóra zwierząt bezdomnych, w pierwszej kolejności takich, które stanowią zagrożenie dla zdrowia mieszkańców;
- 2) Odnalezienie dotychczasowego właściciela, poszukiwanie dla nich nowych właścicieli;
- 3) Zapewnienie miejsca w schronisku;
- 4) Zapewnienie opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych, losowych lub będących wynikiem działań innych czynników z udziałem zwierząt bezdomnych, poprzez spisanie stosownej umowy z uprawnionym podmiotem w zakresie opieki weterynaryjnej;
- 5) Współpracę z organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami lub fundacjami w zakresie wskazanym w § 4 ust. 1, pkt. 2).

2. Odławianie bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygnięcie o dalszym postępowaniu z nimi.

- 1) Odławianie na terenie miasta i gminy Twardogóra bezdomnych zwierząt realizowane będzie przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze.

a w przypadku ustalenia właściciela przedmiotowego zwińżczenia, kosztami opieki zostanie obciężony właściciel.

ROZDZIAŁ 4

FINANSOWANIE PROGRAMU

§ 9

1. Finansowanie działań wynikających z Programu realizowane będzie ze środków wskazanych w budżecie Gminy Twardogóra na 2012 r., w kwocie 3 000 złotych.
2. Środki finansowe wydrukowane będą poprzez zlecenie świadczenia usług i dostaw, zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity z 2010 r. Dz. U. Nr 113, poz. 759 z póź zm.).

**UCHWAŁA NR2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 R.**

w sprawie: zmiany Uchwały nr XIV.87.2011 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 16 grudnia 2011r. w sprawie przyjęcia wieloletniej prognozy finansowej Gminy Twardogóra.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001 r. Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) art. 226, art. 227, art.228, art. 230 ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009r. Nr 157, poz. 1240 z późniejszymi zmianami), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Zmienia się uchwałę Nr XIV.87.2011 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 16 grudnia 2011r. w ten sposób, że załącznik Nr 1 do Uchwały o nazwie „Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Twardogóra Przepływy pieniężne i kwota długu” otrzymuje brzmienie w wersji stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszej Uchwały.

§ 2.

Zmienia się uchwałę Nr XIV.87.2011 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 16 grudnia 2011r. w ten sposób, że załącznik Nr 2 do Uchwały o nazwie „Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011 – 2020” otrzymuje brzmienie w wersji stanowiącej załącznik nr 2 do niniejszej Uchwały.

§ 3.

Objaśnienia wartości przyjętych i zmian w wieloletniej prognozie stanowią załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 4.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie		2011 rok Wykonanie	2012 rok Uchwała budżetowa	Prognoza							
		2009 rok	2010 rok			2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	Dochody ogółem	40 199 273	39 154 756	35 473 063	37 734 888	42 535 750	38 605 150	37 227 250	37 800 000	38 000 000	38 500 000	39 000 000	39 500 000
1.1.	Dochody bieżące	30 105 271	29 138 138	28 807 114	29 348 535	30 995 250	31 105 150	31 727 250	32 800 000	33 000 000	33 500 000	34 000 000	34 500 000
1.2.	Dochody majątkowe	10 094 002	10 016 617	6 665 949	8 386 353	11 540 500	7 500 000	5 500 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
1.3.	w tym: - ze sprzedaży majątku	524 096	293 492	1 081 174	521 000	1 500 000	650 000	500 000	500 000	500 000	1 000 000	2 500 000	2 500 000
2.	Wydatki bieżące (bez wydatków związanych z obsługą długu)	23 263 095	24 219 623	25 982 415	27 764 409	23 388 075	24 559 327	26 165 487	26 126 737	26 632 644	27 392 644	27 652 644	28 502 644
2.1.	Wynagrodzenia i składki od nich naliczane (bez wynagrodzenia zarządu j.s.t. i składek od nich)	7 801 110	8 083 032	10 063 633	10 527 389	10 379 500	10 678 110	10 798 850	11 000 000	11 000 000	11 200 000	11 400 000	11 600 000
2.2.	Wydatki związane z funkcjonowaniem organów j.s.t.	3 157 987	3 397 328	3 597 635	3 773 465	3 948 575	4 027 550	4 108 100	4 100 000	4 125 000	4 175 000	4 250 000	4 300 000
2.2.1.	w tym: - wynagrodzenia zarządu j.s.t. i składki od nich	2 284 993	2 419 678	2 444 930	2 628 718	2 634 600	2 634 600	2 634 600	2 634 600	2 687 300	2 741 100	2 795 900	2 851 100
2.3.	Przebieg leczenia, o których mowa w art. 226 ust. 4 ufp (wydatki bieżące z wyłączeniem wieloletnich gwarancji i poręczeń)	x	x	4 547 323	5 337 070	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000
	wieloletnie programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ufp	x	x	143 497	37 070	0	0	0	0	0	0	0	0
	wieloletnie umowy o partnerstwie publiczno - prywatnym	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	wieloletnie umowy niezbędne do zapewnienia ciągłości działania (tylko te umowy, dla których można określić elementy wymagane art. 226 ust. 3 ufp)	x	x	4 403 826	5 300 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000
2.4.	Pozostałe wydatki bieżące	12 303 998	12 739 263	7 773 824	8 116 485	4 060 000	4 953 667	5 258 537	6 026 737	6 507 644	6 517 644	6 502 644	6 002 644
3.	Wynik budżetu po wykonaniu wydatków bieżących bez obsługi długu (poz. 1 - poz. 2)	16 936 178	14 935 133	9 490 648	9 980 479	19 147 675	14 045 823	11 061 763	11 673 263	11 367 356	11 107 356	11 347 356	10 997 356
kwota kontrolna	różnica pomiędzy dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi bez obsługi długu (poz. 1.1. - poz. 2); począwszy od 2011 r. wymagana kwota ≥ 0	6 842 176	4 918 616	2 824 699	1 594 126	7 607 175	6 545 823	5 561 763	6 673 263	6 367 356	6 107 356	6 347 356	5 997 356
4.	Przychody nie zwiększające długu	3 849 562	7 977 373	1 944 688	265 803	0	0	0	0	0	0	0	0
4.1.	Nadwyżki budżetowe z lat poprzednich	0	0	0	0	0	0	0					
4.2.	Wolne środki	3 849 562	7 977 373	1 944 688	265 803	0	0	0					
4.3.	Prywatyzacja i spłaty udzielonych pożyczek	0	0	0	0	0	0	0					
5.	Środki do dyspozycji - źródło finansowania spłaty długu i wydatków majątkowych (poz. 3 + poz. 4)	20 785 740	22 912 506	11 435 336	10 246 282	19 147 675	14 045 823	11 061 763	11 673 263	11 367 356	11 107 356	11 347 356	10 997 356
kwota kontrolna	środki do dyspozycji na finansowanie wydatków związanych z obsługą długu, tj. na odsetek, dyskonto, poręczeń i gwarancji, z poz. 6.1. (poz. 1.1. - poz. 2 + poz. 4); począwszy od 2011 r. wymagana kwota ≥ 0	10 691 738	12 895 888	4 769 387	1 859 929	7 607 175	6 545 823	5 561 763	6 673 263	6 367 356	6 107 356	6 347 356	5 997 356
6.	Obsługa długu (wydatki i rozchody) - poz. 6.1. + poz. 6.2.	1 612 785	3 556 610	3 778 480	7 112 256	3 943 192	3 095 823	1 861 763	1 773 263	1 217 356	1 157 356	1 097 356	1 437 356
6.1.	Wydatki związane z obsługą długu	543 235	487 060	536 543	659 986	607 832	465 053	361 763	273 263	217 356	157 356	97 356	37 356
6.1.1	- odsetki i dyskonto	543 235	487 060	536 543	659 986	607 832	465 053	361 763	273 263	217 356	157 356	97 356	37 356
6.1.2	- gwarancje i poręczenia (bez ujętych w przewidzianiach)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	podlegające wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.1.3.	- wieloletnie gwarancje i poręczenia będące przewidzianiami, o których mowa w art. 226 ust. 4 ufp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	podlegające wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.2.	Rozchody zmniejszające dług (spłata rat kredytów i pożyczek, wykup papierów)	1 069 550	3 069 550	3 241 937	6 452 270	3 335 360	2 630 770	1 500 000	1 500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 400 000
	podlegająca wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	0	0	0	5 293 770	1 518 360	798 770	0	0	0	0	0	0
7.	Pozostałe rozchody (z wyłączeniem spłat długu)	16 500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kwota kontrolna	Dochody bieżące (poz. 1.1.) + przychody nie zwiększające długu (poz. 4) - wydatki bieżące ogółem (poz. 2 + poz. 6.1); począwszy od 2011 r. kwota ≥ 0	10 148 503	12 408 829	4 232 844	1 199 943	6 999 343	6 080 770	5 200 000	6 400 000	6 150 000	6 950 000	6 250 000	5 960 000
8.	Środki do dyspozycji na finansowanie wydatków majątkowych (poz 5 - poz.6 - poz.7)	19 156 455	19 355 896	7 656 856	3 134 026	15 204 483	10 950 000	9 200 000	9 900 000	10 150 000	9 950 000	10 250 000	9 560 000
9.	Wydatki majątkowe	15 195 582	20 102 199	13 273 461	9 534 026	15 204 483	10 950 000	9 200 000	9 900 000	10 150 000	9 950 000	10 250 000	9 560 000
9.1.	Przebieg leczenia, o których mowa w art. 226 ust. 4 ufp (wydatki majątkowe)	x	x	12 634 449	7 480 482	8 763 500	10 950 000	8 700 000	9 400 000	9 650 000	9 450 000	9 750 000	9 060 000
	wieloletnie programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ufp	x	x	5 200 132	4 741 282	5 393 500	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000
	pozostałe wieloletnie programy, projekty, zadania	x	x	7 434 317	2 739 200	3 370 000	9 600 000	7 700 000	8 400 000	8 650 000	8 450 000	8 250 000	7 490 000
	wieloletnie umowy o partnerstwie publiczno - prywatnym	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	wieloletnie umowy niezbędne do zapewnienia ciągłości działania (tylko te umowy, dla których można określić elementy wymagane art. 226 ust. 3 ufp)	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.2.	Pozostałe wydatki majątkowe	15 195 582	20 102 199	639 012	2 053 544	6 440 983	0	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
	w tym: Przebudowa miejskiej oczyszczalni ścieków przy ulicy Lipowej w Twardogórze realizowanej przez ZGKiM z dotacji celowej udzielonej przez Gminę w latach 2010/2013	0	0	0	1 424 550	6 075 450	0	0	0	0	0	0	0
10.	Przychody zwiększające dług (nowozaciągane kredyty, pożyczki, emitowane papiery)	4 016 500	2 690 992	5 882 408	6 400 000	0	0	0	0	0	0	0	0
	podlegające wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	4 000 000	2 690 992	3 574 582	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	Wynik finansowy budżetu (poz.8 - poz.9 + poz.10)	7 977 373	1 944 690	265 803	0	0	0	0	0	0	0	0	0

PROGNOZA KWOTY DŁUGU I JEJ SPŁAT													
Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie		2011 rok Wykonanie	2012 rok Uchwała budżetowa	Prognoza							
		2009 rok	2010 rok			2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
12.	Kwota długu na koniec roku	11 156 487	10 777 929	13 418 400	13 366 130	10 030 770	7 400 000	5 900 000	4 400 000	3 400 000	2 400 000	1 400 000	0
	podlegająca wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	0	2 690 992	7 610 900	2 317 130	798 770	0	0					
13.	Kwota spłaty długu	1 086 050	3 069 550	3 241 937	6 452 270	3 335 360	2 630 770	1 500 000	1 500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 400 000
	podlegająca wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	0	0	0	5 293 770	1 518 360	798 770	0	0	0	0	0	0
14.	Sposób sfinansowania spłaty długu	4 016 500	2 690 992	3 241 937	6 452 270	0	0	0	0	0	0	0	0
	- nadwyżki budżetowe (wówczas gdy skumulowany wynik budżetu powiększony o wynik roku jest nadwyżką - wartość dodatnia)	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
	- wolne środki	0	0	1 944 688	52 270	0	0	0	0	0	0	0	0
	- przychody z prywatyzacji i spłat udzielonych pożyczek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	- przychody z tytułu kredytów, pożyczek, emitowane papiery wartościowe	4 016 500	2 690 992	1 297 249	6 400 000	0	0	0	0	0	0	0	0
15.	Kwota długu związku doliczana do długu j.s.t. (wymóg art. 244 ufp)	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	podlegająca wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16.	Kwota spłaty długu związku doliczonego do długu	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	podlegająca wyłączeniu (w związku z umową zawartą na realizację projektu z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 ufp)	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Wskaźniki zadłużenia												
17.1.	Relacja, o której mowa w art. 169 ustawy z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (bez wyłączeń)	4,01%	9,08%	10,65%	18,85%	9,27%	x	x	x	x	x	x	x
	Relacja, o której mowa w art. 169 ustawy z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych po wyłączeniach (max 15%)	4,01%	9,08%	10,65%	4,82%	5,70%	x	x	x	x	x	x	x
17.2.	Relacja, o której mowa w art. 170 ustawy z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (bez wyłączeń)	27,75%	27,53%	37,83%	35,42%	23,58%	x	x	x	x	x	x	x
	Relacja, o której mowa w art. 170 ustawy z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych po wyłączeniach (max 60%)	27,75%	20,65%	16,37%	29,28%	21,70%	x	x	x	x	x	x	x
17.3.	Relacja bazowa do wyliczenia Indywidualnego Limitu Zadłużenia [(poz.1 + poz.3 - poz.4) : poz.1.]	16,97%	12,07%	9,50%	3,86%	19,98%	17,43%	15,31%	18,25%	17,50%	18,05%	22,44%	21,42%
17.4.	Indywidualny limit zadłużenia, o którym mowa w art. 243 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych w %	x	x	13,84%	12,85%	8,47%	11,11%	13,76%	17,58%	17,00%	17,02%	17,94%	19,33%
17.5.	Relacja, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. w % (bez wyłączeń i kwoty długu związku)	x	x	10,65%	18,85%	9,27%	8,02%	5,00%	4,69%	3,20%	3,01%	2,81%	3,64%
	Relacja, o której mowa w art. 243 ust.1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych po wyłączeniach (bez długu związku)	x	x	10,65%	4,82%	5,70%	5,95%	5,00%	4,69%	3,20%	3,01%	2,81%	3,64%
Planowane dochody, wydatki, przychody i rozchody													
Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie		2011 rok Wykonanie	2012 rok Uchwała budżetowa	Prognoza							
		2009 rok	2010 rok			2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
18.	Dochody ogółem	40 199 273	39 154 756	35 473 063	37 734 888	42 535 750	38 605 150	37 227 250	37 800 000	38 000 000	38 500 000	39 000 000	39 500 000
19.	Wydatki ogółem	39 001 912	44 808 881	39 792 420	37 948 421	39 200 390	35 974 380	35 727 250	36 300 000	37 000 000	37 500 000	38 000 000	38 100 000
	w tym: przedsięwzięcia ogółem (sprawdzenie zgodności z kwotami z załącznika nr 2)	x	x	17 181 773	12 817 552	13 763 500	15 950 000	14 700 000	14 400 000	14 650 000	14 950 000	15 250 000	15 660 000
20.	Wynik budżetu (nadwyżka + / deficyt -)	1 197 361	-5 654 126	-4 319 356	-213 533	3 335 360	2 630 770	1 500 000	1 500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 400 000
21.	Przychody ogółem	7 866 062	10 668 365	7 827 096	6 665 803	0	0	0	0	0	0	0	0
22.	Rozchody ogółem	1 086 050	3 069 550	3 241 937	6 452 270	3 335 360	2 630 770	1 500 000	1 500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 400 000
suma kontrolna	Równowaga budżetowa (sprawdzenie: wykonanie D-W+P-R ≥ 0; prognoza D-W+P-R=0)	7 977 373	1 944 690	265 803	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kwota obliczona zgodnie z art. 242 ust. 1 ufp (dochody bieżące - wydatki bieżące + nadwyżki z lat ubiegłych + wolne środki); od 2011 r. wymagana wartość ≥ 0	10 148 503	12 408 829	4 232 844	1 199 943	6 999 343	6 080 770	5 200 000	6 400 000	6 150 000	5 950 000	6 250 000	5 960 000

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

Lp.	Wyszczególnienie	Okres realizacji (programu, zadania, umowy)		Łączne nakłady finansowe	Limity wydatków w poszczególnych latach										Limit zobowiązań
		od	do		2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
1.	Wieloletnie programy, projekty lub zadania razem, z tego:	x	x	x	12 817 552	13 763 500	15 950 000	14 700 000	14 400 000	14 650 000	14 950 000	15 250 000	15 660 000	132 141 052	
1.1.	- wydatki bieżące	x	x	x	5 337 070	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000	48 937 070	
1.2.	- wydatki majątkowe	x	x	x	7 480 482	8 763 500	10 950 000	8 700 000	9 400 000	9 650 000	9 450 000	9 750 000	9 060 000	83 203 982	
z tego:															
a)	wieloletnie programy, projekty lub zadania związane z programami realizowanymi z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 i 3 - razem, z tego:	x	x	18 743 437	4 778 352	5 393 500	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000	18 591 852	
	- wydatki bieżące	x	x	188 655	37 070	0	0	0	0	0	0	0	0	37 070	
	- wydatki majątkowe	x	x	18 554 782	4 741 282	5 393 500	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000	18 554 782	
	z tego:														
	1) Regionalny Program Operacyjny (RPO)			3 050 000	1 067 000	1 983 000	0	0	0	0	0	0	0	3 050 000	
	- wydatki bieżące	x	x		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	- wydatki majątkowe	x	x	3 050 000	1 067 000	1 983 000	0	0	0	0	0	0	0	0	3 050 000
	1. Rewitalizacja budynków w ul. Ratuszowej w Twardogórze	2010	2013	2 100 000	760 000	1 340 000	0	0	0	0	0	0	0	0	2 100 000
	2. Ścieżka przyrodniczo- edukacyjna w wąwozie przy centrum oświatowo-sportowym w Twardogórze	2011	2013	950 000	307 000	643 000	0	0	0	0	0	0	0	0	950 000
	2) Program Operacyjny Kapitał Ludzki	2011	2012	188 655	37 070	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37 070
	- wydatki bieżące	x	x	188 655	37 070	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37 070
	1. Indywidualizacja procesów nauczania i wychodwania uczniów kl. I-III szkół podstawowych w ramach programu PK KJ.09.01.02-02-02/10	2011	2012	188 655	37 070	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37 070
	- wydatki majątkowe	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3) Program Operacyjny Ryby	2011	2012	10 000 000	80 000	1 500 000	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000	10 000 000	
	- wydatki bieżące	x	x		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	- wydatki majątkowe	x	x	10 000 000	80 000	1 500 000	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000	10 000 000	
	1. Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego w Goszczu	2011	2020	10 000 000	80 000	1 500 000	1 350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 500 000	1 570 000	10 000 000	
	4) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich(PROW)	2009	2012	5 504 782	3 594 282	1 910 500	0	0	0	0	0	0	0	0	5 504 782
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	- wydatki majątkowe	x	x	5 504 782	3 594 282	1 910 500	0	0	0	0	0	0	0	0	5 504 782
	1. Budowa chodników we wsi Grabowo Małe	2010	2012	460 000	460 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	460 000
	2. Odnowienie i uzupełnienie oznakowania istniejących szlaków turystycznych w Gminie Twardogóra wytyczenie nowych oraz wydanie przewodnika po trasach turystycznych	2011	2012	54 782	54 782	0	0	0	0	0	0	0	0	0	54 782
	3. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Dąbrowa	2011	2013	3 000 000	1 500 000	1 500 000	0	0	0	0	0	0	0	0	3 000 000
	4. Przebudowa placu miejskiego targowiska przy ul. Wrocławskiej w Twardogórze	2011	2012	1 565 000	1 565 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 565 000
	5. Zagospodarowanie terenu wokół Centrum Inicjatyw Wiejskich w Chelstowie	2012	2013	425 000	14 500	410 500	0	0	0	0	0	0	0	0	425 000
b)	wieloletnie programy, projekty lub zadania związane z umowami partnerstwa publiczno-prywatnego - razem, z tego:	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	z tego:														
	1) program (nazwa)			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
c)	- wydatki bieżące	x	x											0	
	- wydatki majątkowe	x	x											0	
	wieloletnie pozostałe programy, projekty lub zadania - razem, z tego:	x	x	67 535 200	2 739 200	3 370 000	9 600 000	7 700 000	8 400 000	8 650 000	8 450 000	8 250 000	7 490 000	64 649 200	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	67 535 200	2 739 200	3 370 000	9 600 000	7 700 000	8 400 000	8 650 000	8 450 000	8 250 000	7 490 000	64 649 200	
z tego:															
1.)	Kanalizacja	2009	2015	40 100 000	330 000	0	5 000 000	5 700 000	5 500 000	5 600 000	6 150 000	6 000 000	5 820 000	40 100 000	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	40 100 000	330 000	0	5 000 000	5 700 000	5 500 000	5 600 000	6 150 000	6 000 000	5 820 000	40 100 000	
	1. Budowa kanalizacji sanitarnej dla części gminy Twardogóra obejmującej sołectwa: Goszcz, Grabowo Wielkie, Grabowo Małe, Olszówka, Nowa Wieś Goszczańska, Domaślawice, Łazisko i Dragów	2011	2020	40 100 000	330 000	0	5 000 000	5 700 000	5 500 000	5 600 000	6 150 000	6 000 000	5 820 000	40 100 000	
2.)	Infrastruktura drogowa	2011	2015	20 898 200	2 372 200	1 370 000	2 100 000	0	2 900 000	3 050 000	2 300 000	2 250 000	1 670 000	18 012 200	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Lp.	Wyszczególnienie	Okres realizacji (programu, zadania, umowy)		Łączne nakłady finansowe	Limity wydatków w poszczególnych latach										Limit zobowiązań
		od	do		2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
c)	- wydatki majątkowe	x	x	20 898 200	2 372 200	1 370 000	2 100 000	0	2 900 000	3 050 000	2 300 000	2 250 000	1 670 000	18 012 200	
	1. Budowa drogi gminnej w miejscowości Domasławice	2010	2012	1 312 200	1 312 200	0	0	0	0	0	0	0	0	1 312 200	
	2. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Olszówka	2012	2014	1 600 000	500 000	500 000	600 000	0	0	0	0	0	0	1 600 000	
	3. Budowa infrastruktury drogowej w ulicach; Akacyja, Wierzbowa, Polna, Bukowa, Sportowa i Kasztanowa w Twardogórze	2009	2014	4 386 000	500 000	500 000	500 000	0	0	0	0	0	0	1 500 000	
	4. Budowa dróg i chodników na terenie miasta i gminy Twardogóra	2012	2020	12 170 000	0	0	0	0	2 900 000	3 050 000	2 300 000	2 250 000	1 670 000	12 170 000	
	5. Opracowanie dok.projekt. "Przebudowa istniejącego skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową oraz drogą gminną w ulicach Wojska Polskiego, Oleśnicka, Plac Targowy i Poznańska w Twardogórze w rondo.	2012	2014	1 430 000	60 000	370 000	1 000 000	0	0	0	0	0	0	1 430 000	
	3) Rewitalizacja obszarów miejskich	2011	2013	537 000	37 000	0	500 000	0	0	0	0	0	0	537 000	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	537 000	37 000	0	500 000	0	0	0	0	0	0	537 000	
	1. Adaptacja poddasza w budynku Urzędu Miasta i Gminy	2011	2014	537 000	37 000	0	500 000	0	0	0	0	0	0	537 000	
	4) Infrastruktura sportowa	2011	2011	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	1.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	5) Infrastruktura mieszkaniowa	2012	2015	6 000 000	0	2 000 000	2 000 000	2 000 000	0	0	0	0	0	6 000 000	
	- wydatki bieżące	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	- wydatki majątkowe	x	x	6 000 000	0	2 000 000	2 000 000	2 000 000	0	0	0	0	0	6 000 000	
	1. Przebudowa i adaptacja biurowca po Fiat Auto Poland	2012	2015	6 000 000	0	2 000 000	2 000 000	2 000 000	0	0	0	0	0	6 000 000	
	d)	wieloletnie umowy, których realizacja w roku budżetowym i w latach następnych jest niezbędna dla zapewnienia ciągłości działania j.s.t. i których płatności przypadają w okresie dłuższym niż rok - razem, z tego:	x	x	59 300 000	5 300 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000	48 900 000
		- wydatki bieżące	x	x	59 300 000	5 300 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000	48 900 000
- wydatki majątkowe		x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
z tego:															
1) Umowa (nazwa+ wyszczególnienie wydatków na program) - razem, w tym:				59 300 000	5 300 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000	48 900 000	
- wydatki bieżące		x	x	59 300 000	5 300 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000	5 000 000	5 000 000	5 500 000	5 500 000	6 600 000	48 900 000	
- wydatki majątkowe		x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2) Umowa (nazwa+ wyszczególnienie wydatków na program) - razem, w tym:				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
- wydatki bieżące		x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
- wydatki majątkowe		x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
e)	wieloletnie gwarancje i poręczenia udzielane przez j.s.t. - razem - wydatki bieżące, z tego:	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	1) Umowa (nazwa + wyszczególnienie wydatków na program) - razem	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

O B J A Ś N I E N I A

1. **W zakresie dochodów bieżących** zwiększono ich kwotę o 10.200,- w pozycji: - dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej zwiększono o kwotę 10.200,- z przeznaczeniem na realizację rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne.
2. **W zakresie dochodów majątkowych** zwiększono ich kwotę o 37.200,- w pozycji : - dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej z Województwa Dolnośląskiego z przeznaczeniem na zadanie inwestycyjne o nazwie „Budowa drogi gminnej w miejscowości Domasławice” jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych .
3. **W zakresie wydatków bieżących** zwiększono ich kwotę o 56.925,- w następujących pozycjach: - wynagrodzenia i składki od nich naliczane zwiększono o kwotę 45.152,- (dotyczy Szkoły Podstawowej w Goszczu, Gimnazjum Miejskiego w Twardogórze, Szkoły Podstawowej w Grabownie Wielkim, Szkoły Podstawowej nr 2 w Twardogórze); - zmniejszono środki na rezerwach celowych budżetu o kwotę 45.152,- - pozostałe wydatki bieżące zwiększono o kwotę 56.925,- : - z tytułu wypłaty dodatków pielęgnacyjnych o kwotę 10.200,- - wydatki na remonty świetlic środowiskowych o kwotę 46.725,-
4. **Przychody nie zwiększające długu** zwiększono o kwotę 65.803, w pozycji dotyczącej wolnych środków w związku z bilansem wykonania budżetu za rok 2011.
5. **W zakresie wydatków majątkowych** zwiększono ich kwotę o 56.278,- w następujących pozycjach: - **wydatki majątkowe wynikające z przedsięwzięć** zwiększono o kwotę 37.200,-, w pozycji dotyczącej „Budowy drogi w miejscowości Domasławice” jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych - **pozostałe wydatki majątkowe** zwiększono o kwotę 19.078,- w pozycji „Budowa budynku gospodarczego przy Szkole Podstawowej w Grabownie Wielkim”
6. **W zakresie prognozy kwoty długu nie** dokonano żadnych zmian
7. **Wynik budżetu** – deficyt wynosi 213.533,- , jest to różnica między dochodami a wydatkami, w wyniku dokonanych zmian został zwiększony deficyt budżetu o kwotę 65.803,- .
8. **W zakresie załącznika dotyczącego przedsięwzięć realizowanych w latach 2011-2020** zmianie uległa jedna pozycja:

- wieloletnie programy i projekty realizowane z własnych środków zwiększono wydatki o kwotę 37.200,-; w zakresie wydatków majątkowych dotyczących infrastruktury drogowej zwiększono wydatki o kwotę 37.200,- w roku 2012 , i zwiększono całkowite nakłady w tej pozycji o 37.200,- z przeznaczeniem na zadanie „Budowa drogi gminnej w miejscowości Domasławie”

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

**UCHWAŁA NR2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 R.**

w sprawie: zmian budżetu i w budżecie gminy na rok 2012.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001 r. Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) art. 212 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009r. Nr 157, poz. 1240 ze zmianami), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Zwiększa się dochody budżetu o kwotę 37.200,- z kwoty 37.697.688,- do kwoty 37.734.888,-

Dział 600 – Transport i łączność zwiększa się o kwotę 37.200,-

Rozdział 60016 – Drogi publiczne gminne zwiększa się o kwotę 37.200,-

§ 6300 - Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych zwiększa się o kwotę 37.200,-

§ 2.

Dokonać zmian w budżecie gminy po stronie dochodów na 2012 rok w następujących pozycjach:

Dział 600 – Transport i łączność

Rozdział 60016 – Drogi publiczne gminne

§ 6267 – Dotacje otrzymane z funduszy celowych na dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji jednostek sektora finansów publicznych zwiększa się o kwotę 284.000,-

§ 6300 – Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych zmniejsza się o kwotę 284.000,-

§ 3.

Zwiększa się wydatki budżetu gminy o kwotę 103.003,- z kwoty 37.845.418,- do kwoty 37.948.421,-

Dział 600 – Transport i łączność zwiększa się o kwotę 37.200,-

Rozdział 60016 – Drogi publiczne gminne zwiększa się o kwotę 37.200,-

§ 6050 – Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych zwiększa się o kwotę 37.200,-

Dział 801 – Oświata i wychowanie zwiększa się o kwotę 19.078,-

Rozdział 801013 – Szkoły podstawowe zwiększa się o kwotę 19.078,-

§ 6050 – Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych zwiększa się o kwotę 19.078,-

Dział 851 – Ochrona zdrowia zwiększa się o kwotę 46.725,-

Rozdział 851154– Przeciwdziałanie alkoholizmowi zwiększa się o kwotę 46.725,-

§ 4270 – Zakup usług remontowych zwiększa się o kwotę 46.725,-

§ 4.

Dokonać zmian w budżecie gminy po stronie wydatków na 2012 rok w następujących pozycjach:

Dział 851 – Ochrona zdrowia zwiększa się o kwotę 10.000,-

Rozdział 85149 – Programy polityki zdrowotnej zwiększa się o kwotę 10.000,-

§ 2360 – Dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom pożytku publicznego zwiększa się o kwotę 10.000,-

Dział 926 – Kultura fizyczna zmniejsza się o kwotę 10.000,-

Rozdział 92605 – Zadania w zakresie kultury fizycznej zmniejsza się o kwotę 10.000,-

§ 2820 – Dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji stowarzyszeniom zmniejsza się o kwotę 10.000,-

UZASADNIENIE

Kwota 37.200,-	Umowa nr III.1408.11.28.11 z dnia 30.08.2011 wraz z aneksem Nr 1 do umowy z dnia 27.10.2011r. zawarta z Urzędem marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego , w sprawie dofinansowania zadania rekultywacyjnego o nazwie „Budowa drogi gminnej w miejscowości Domasławice” jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych.
Kwota 284.000,-	Umowa nr 00133-6922-UM0100038/10 zawarta z Województwem Dolnośląskim. o przyznanie pomocy na realizację zadania pn: „Budowa chodników we wsi Grabowno Małe”. Dofinansowanie w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW na lata 2007-2013. Wprowadza się zmianę po stronie dochodów w zakresie ujęcia w paragrafie.
Kwota 19.078,-	środki z przeznaczeniem na zadanie inwestycyjne w Oświacie „Budowa budynku gospodarczego przy Szkole Podstawowej w Grabownie Wielkim ”
Kwota 46.725,-	zwiększa się środki z przeznaczeniem na zadanie remontowe w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi „Remonty świetlic środowiskowych na terenie gminy”

§ 5.

1. Zwiększa się deficyt budżetu gminy na 2012 rok o kwotę 65.803,- z kwoty 147.730,- do kwoty 213.533,-
2. Zwiększa się przychody budżetu gminy o kwotę 65.803,- z kwoty 6.600.000,- do kwoty 6.665.803,- o kwotę wolnych środków z lat ubiegłych.
3. Źródłem pokrycia deficytu w wysokości 213.533,- będą wolne środki z lat ubiegłych.
4. Przypadające do spłaty w roku budżetowym zobowiązania finansowe z tytułu wyemitowanych obligacji i zaciągniętych pożyczek w latach ubiegłych w wysokości 6.452.270,- będą pokryte ze środków pochodzących z emisji obligacji komunalnych które będą zaciągnięte na ich spłatę w wysokości 6.400.000,- oraz z wolnych środków z lat ubiegłych w wysokości 52.270,-
5. Ustala się przychody budżetu gminy na kwotę 6.665.803,- i rozchody budżetu gminy na kwotę 6.452.270,- , zgodnie z załącznikiem nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 6.

1. Zmiany wynikające z treści uchwały w zestawieniu tabelarycznym przedstawia załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Załącznik Nr 2 do Zarządzenia Nr 308.2012 Burmistrza Miasta i Gminy Twardogóra z dnia 17 lutego 2012 roku o nazwie *"Plan remontów z budżetu gminy na 2012 r."* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem Nr 2 do niniejszej uchwały.
3. Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr XVI.98.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 9 lutego 2012 roku o nazwie *"Plan inwestycji na 2012r."* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem Nr 3 do niniejszej uchwały.
4. Załącznik Nr 5 do Uchwały Nr XVI.98.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 9 lutego 2012 roku o nazwie *"Przychody i rozchody związane z finansowaniem deficytu budżetu gminy Twardogóra na rok 2012"* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem Nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 7.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 8.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

Dział	Wyszczególnienie	D W	Zmiany wg Zarz.Nr 320.2012 Burmistrza Miasta i Gminy Twardogóra z dnia 12.03.2012 r.	Zmiany wg Uchwały Nr2012 RM w Twardogórze z dnia 27.03.2012 r.	Budżet po zmianach
		D	4 590 045,00	-	4 590 045,00
010	Rolnictwo i łowiectwo	W	1 510 544,00	-	1 510 544,00
		D	966 695,00	37 200,00	1 003 895,00
600	Transport i łączność	W	3 725 500,00	37 200,00	3 762 700,00
		D	19 782,00	-	19 782,00
630	Turystyka	W	54 782,00	-	54 782,00
		D	1 393 000,00	-	1 393 000,00
700	Gospodarka mieszkaniowa	W	100 000,00	-	100 000,00
		D	50 216,00	-	50 216,00
710	Działalność usługowa	W	209 542,00	-	209 542,00
		D	214 745,00	-	214 745,00
750	Administracja publiczna	W	3 828 965,00	-	3 828 965,00
		D	2 227,00	-	2 227,00
751	Urzędy naczelnych organów wł.państwowej, kontroli i ochrony prawa, oraz sądownictwa	W	2 227,00	-	2 227,00
		D	300,00	-	300,00
752	Obrona narodowa	W	300,00	-	300,00
		D	1 000,00	-	1 000,00
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	W	126 800,00	-	126 800,00
		D	15 058 513,00	-	15 058 513,00
756	Dochody od osób prawnych i fizycznych i od innych jedn.nieposiadających osobow. praw. oraz wydat.związ.z ich poborem	W	-	-	-
		D	8 081 803,00	-	8 081 803,00
757	Obsługa długu publicznego	W	659 986,00	-	659 986,00
		D	620 276,00	-	620 276,00
758	Różne rozliczenia	W	779 583,00	-	779 583,00
		D	11 465 403,00	19 078,00	11 484 481,00
801	Oświata i wychowanie	W	-	-	-
		D	206 000,00	46 725,00	252 725,00
851	Ochrona zdrowia	W	3 541 950,00	-	3 541 950,00
		D	4 552 155,00	-	4 552 155,00
852	Pomoc społeczna	W	-	-	-
		D	18 900,00	-	18 900,00
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	W	-	-	-
		D	11 502,00	-	11 502,00
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	W	1 720 800,00	-	1 720 800,00
		D	7 179 725,00	-	7 179 725,00
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	W	359 529,00	-	359 529,00
		D	879 289,00	-	879 289,00
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	W	917 500,00	-	917 500,00
		D	2 693 522,00	-	2 693 522,00
926	Kultura fizyczna i sport	W			
Ogółem dochody		D	37 697 688,00	37 200,00	37 734 888,00
Ogółem wydatki		W	37 845 418,00	103 003,00	37 948 421,00

D - Dochody

W - Wydatki

Załącznik nr 2 do Uchwały Nr2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012r.

Plan remontów z budżetu gminy na 2012 r.

L.p.	Nazwa zadania	Dział	Rozdział	rok rozpoczęcia/rok zakończenia	Planowane nakłady	
					całkowite	na rok 2012
1	2	3	4	5	6	7
1.	Remont dróg asfaltowych	600	60016	2012	60 000	60 000
2.	Remont dróg gruntowych	600	60016	2012	190 000	190 000
3.	Remonty bieżące chodników	600	60016	2012	10 000	10 000
4.	Remonty i naprawa rowów komunalnych i przepustów	600	60016	2012	15 000	15 000
5.	Przebudowa chodników na terenie miasta i gminy	600	60016	2012	200 000	200 000
6.	Remont drogi gminnej do cmentarza w Grabownie Wielkim	600	60016	2012	170 000	170 000
	Razem dział 600				645 000	645 000
7.	Remont pomieszczeń w budynku Urzędu Miasta i Gminy	750	75023	2012	23 500	23 500
	Razem dział 750				23 500	23 500
8.	Remonty bieżące w szkołach podstawowych	801	80101	2012	13 500	13 500
9.	Remonty bieżące w przedszkolu	801	80104	2012	5 000	5 000
10.	Remonty bieżące w gminazjum	801	80110	2012	36 530	36 530
	Razem dział 801				55 030	55 030
11.	Remonty świetlic środowiskowych na terenie gminy	851	85154	2012	47 719	47 719
	Razem dział 851				47 719	47 719
12.	Remonty bieżące w zakresie świadczeń rodzinnych	852	85212	2012	350	350
13.	Remonty bieżące w ośrodku pomocy społecznej	852	85219	2012	1 000	1 000
	Razem dział 852				1 350	1 350
14.	Remont urządzeń rekreacyjnych i wymiana piasku w piaskownikach	900	90095	2012	20 000	20 000
15.	Remont lokali użytkowych	900	90095	2012	80 000	80 000
	Razem dział 900				100 000	100 000
16.	Remont świetlicy w Domasławicach w ramach funduszu sołeckiego	921	92109	2012	1 500	1 500
	Razem dział 921				1 500	1 500
17.	Remonty bieżące w GOSIR	926	92604	2012	12 000	12 000
18.	Remont budynku szklarniowo - sanitarnego przy ulicy Sportowej w Twardogórze	926	92601	2012	180 000	180 000
	Razem dział 926				192 000	192 000
	Ogółem remonty				1 066 099	1 066 099

Plan inwestycji na 2012 r.

Lp	Nazwa zadania	Dział	Rozdz.	rok rozpoczęcia / rok zakończenia	Nakłady inwestycyjne	Planowane nakłady 2012 r.		
						ogółem	budżet gminy	inne źródła
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Dąbrowa	010	01010	2009/2013	4 010 000	1 500 000	1 500 000	0
	Razem dział 010				4 010 000	1 500 000	1 500 000	0
2.	Budowa chodnika Chelstówek - Chelstów	600	60016	2012	540 000	30 000	30 000	0
3.	Budowa chodników we wsi Grabowno Małe	600	60016	2011/2012	460 000	460 000	460 000	0
4.	Budowa drogi gminnej w miejscowości Domasławice	600	60016	2010/2012	1 312 200	1 312 200	1 312 200	0
5.	Przebudowa drogi w miejscowości Olszówka	600	60016	2012/2014	1 600 000	500 000	500 000	0
6.	Budowa infrastruktury drogowej w ulicach Akacjowa, Wierzbowa, Polna, Bukowa, Sportowa i Kasztanowa w Twardogórze	600	60016	2011/2014	4 386 000	500 000	500 000	0
7.	Przebudowa drogi łączącej drogę wojewódzką nr 448 z drogą powiatową nr 1470 D (dok. projektowa)	600	60016	2012	18 500	18 500	18 500	0
8.	Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. przebudowa istniejącego skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową oraz droga gminna w ulicach Wojska Polskiego, Olesnicka, Plac Targowy i Poznańska w Twardogórze w rondo.	600	60016	2012/2014	1 400 000	60 000	60 000	0
	Razem dział 600				9 716 700	2 880 700	2 880 700	0
9.	Odnowienie i uzupełnienie oznakowania istniejących szlaków turystycznych w Gminie Twardogóra, wytyczenie nowych oraz wydanie przewodnika po trasach turystycznych.	630	63003	2011/2012	54 782	54 782	54 782	0
	razem dział 630				54 782	54 782	54 782	0
10.	Wykup nieruchomości	700	70005	2012	100 000	100 000	100 000	0
	Razem dział 700				100 000	100 000	100 000	0
11.	Adaptacja poddasza w budynku Urzędu Miasta i Gminy - projekt	750	75023	2011/2014	537 000	37 000	37 000	0
12.	Zakup sprzętu komputerowego	750	75023	2012	10 000	10 000	10 000	0
	Razem dział 750				547 000	47 000	47 000	0
13.	Budowa budynku gospodarczego przy Szkole Podstawowej w Grabownie Wielkim	801	80101	2012	19 078	19 078	19 078	0
	Razem dział 801				19 078	19 078	19 078	0
14.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla części gminy Twardogóra obejmującej sołectwa: Goszcz, Grabowno Wielkie, Grabowno Małe, Olszówka, Nowa Wieś, Goszczalska, Domasławice, Łązisko i Dragów (opr. dok. projekt.)	900	90001	2011/2020	18 000 000	330 000	330 000	0
	Razem rozdział 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód				18 000 000	330 000	330 000	0
15.	Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna w wawozie przy centrum oświatowo-sportowym w Twardogórze	900	90008	2011/2013	950 000	307 000	307 000	0
	Razem rozdział 90004 - Utrzymanie zieleni				950 000	307 000	307 000	0
16.	Dobudowa nowych punktów oświetlenia drogowego na terenie gminy.	900	90015	2012	100 000	100 000	100 000	0
	Razem rozdział 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg				100 000	100 000	100 000	0
17.	Rehabilitacja budynków mieszkalnych w ciągu ulicy Ratuszowej w Twardogórze	900	90005	2010/2013	2 100 000	760 000	760 000	0
18.	Wykonanie wiat na plac zabaw w ramach funduszu sołeckiego	900	90005	2012	58 416	58 416	58 416	0
19.	Przebudowa placu miejskiego targowiska przy ulicy Wroclawskiej w Twardogórze	900	90095	2012	1 565 000	1 565 000	1 565 000	0
20.	Urządzenie placu zabaw i miejsc rekreacyjnych na terenie miasta i gminy	900	90095	2012	165 000	165 000	165 000	0
	Razem rozdział 90095 - Pozostała działalność				3 888 416	2 548 416	2 548 416	0
	Razem dział 900				22 938 416	3 285 416	3 285 416	0
21.	Revitalizacja zespołu pałacowo- parkowego w Goszczu, w tym:	921	92120	2012/2020		80 000	80 000	0
	20.1. Przebudowa zespołu pałacowego w Goszczu - fragment skrzydła północno-zachodniego			2012/2014	2 930 000	50 000	50 000	0
	a/ zakres I			2012/2013	1 405 000	25 000	25 000	0
	b/ zakres II			2013/2014	1 525 000	25 000	25 000	0
22.	Zagospodarowanie terenu wokół Centrum Inicjatyw Wiejskich w Chelstowie	921	92109	2012/2013	425 000	14 500	14 500	0
23.	Zakup i instalacja klimatyzacji w świetlicy wiejskiej w Grabownie Wielkim w ramach funduszu sołeckiego	921	92109	2012	8 000	8 000	8 000	0
	Razem dział 921				433 000	102 500	102 500	0
24.	Wypożyczenie kąpieliska w Twardogórze w spręż piknikowo-promocyjny	926	92601	2 012	44 000	20 000	20 000	0
	Razem dział 926				44 000	20 000	20 000	0
	Ogółem				37 862 976	8 009 476	8 009 476	0

Załącznik nr 4
do Uchwały Nr2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 r.

**Przychody i rozchody związane z finansowaniem
deficytu budżetu gminy Twardogóra na rok 2012**

Lp.	Paragraf	Treść	Przychody	Rozchody
1	2	3	4	5
1.	931	Przychody ze sprzedaży innych papierów wartościowych (emisja obligacji komunalnych)	6 400 000	-
		emisja obligacji komunalnych z przeznaczeniem na spłatę zobowiązań finansowych	6 400 000	-
2.	950	Wolne środki	265 803	-
3.	992	Splata otrzymanych krajowych pożyczek i kredytów, w tym:	-	1 452 270
		Pożyczki:		1 452 270
		WFOŚiGW Wrocław - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla wsi Chelstów, Chelstówek, Sosnówka i część Drogoszowic		620 000
		WFOŚiGW Wrocław - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Sądrożyce i Drogoszowice		673 770
		WFOŚiGW Wrocław - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przebudową drogi gminnej w Moszycach		158 500
4.	982	Rozchody z tytułu wykupu innych papierów wartościowych		5 000 000
		wykup obligacji komunalnych 2006 r. serii E w terminie do 30.09.2012 r.	-	1 000 000
		wykup obligacji komunalnych 2008 r. serii C w terminie do 30.06.2012 r.		2 000 000
		wykup obligacji komunalnych 2008 r. serii D w terminie do 31.12.2012 r.		2 000 000
6.		Razem	6 665 803	6 452 270

**UCHWAŁA NR2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 29 MARCA 2012 R.**

w sprawie: emisji obligacji komunalnych oraz określenia zasad ich zbywania, nabywania i wykupu.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001r. Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) i art. 89 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. nr 157, poz. 1240 z późniejszymi zmianami) oraz art. 2 pkt 2, art. 9 pkt 3 i art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (tekst jednolity z 2001 r. Dz. U. Nr 120, poz. 1300 z późniejszymi zmianami), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

1. Gmina Twardogóra wyemituje 640 (słownie: sześćset czterdzieści) obligacji komunalnych o wartości nominalnej 10.000,- zł każda (słownie: dziesięć tysięcy złotych), przy czym maksymalna wartość nominalna programu emisji obligacji komunalnych nie przekroczy kwoty 6.400.000,-zł (słownie: sześć milionów czterysta tysięcy złotych).
2. Emitowane obligacje będą obligacjami na okaziciela.
3. Emisja obligacji zostanie dokonana w trybie oferty niepublicznej i zostanie skierowana do inwestorów, w liczbie nie większej niż 99 inwestorów.
4. Emitowane obligacje nie będą zabezpieczone.
5. Emitowane obligacje nie będą posiadały formy dokumentu.

§ 2.

Celem emisji obligacji jest pozyskanie środków pieniężnych na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych oraz zaciągniętych pożyczek

§ 3.

1. Obligacje zostaną wyemitowane w ośmiu seriach :
 - 1) seria A na kwotę 500.000,- zł nie później niż w dniu 31.05.2012r.;
 - 2) seria B na kwotę 500.000,- zł nie później niż w dniu 31.05.2012r.;
 - 3) seria C na kwotę 500.000,- zł nie później niż w dniu 31.05.2012r.
 - 4) seria D na kwotę 500.000,- zł nie później niż w dniu 31.05.2012r.;
 - 5) seria E na kwotę 1.000.000,- zł nie później niż w dniu 31.08.2012r.;
 - 6) seria F na kwotę 1.000.000,- zł nie później niż w dniu 31.08.2012r.;
 - 7) seria G na kwotę 1.000.000,- zł nie później niż w dniu 30.11.2012r.
 - 8) seria H na kwotę 1.400.000,- zł nie później niż w dniu 30.11.2012r.;
2. Wartość nominalna każdej obligacji wynosić będzie 10.000,-zł.
3. Cena emisyjna obligacji każdej serii będzie równa wartości nominalnej obligacji.
4. Wydatki związane z organizacją emisji każdej serii będą pokryte z dochodów Gminy Twardogóra.

§ 4.

Wydatki związane z wykupem obligacji i wypłatą oprocentowania zostaną pokryte z dochodów własnych Gminy Twardogóra pochodzących z podatków i opłat lokalnych oraz udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w latach 2012 - 2020.

§ 5.

1. Obligacje zostaną wykupione przez Gminę Twardogóra w następujących terminach:
 - 1) obligacje serii A po upływie 1 roku od daty emisji;
 - 2) obligacje serii B po upływie 2 lat od daty emisji;
 - 3) obligacje serii C po upływie 3 lat od daty emisji;
 - 4) obligacje serii D po upływie 4 lat od daty emisji;
 - 5) obligacje serii E po upływie 5 lat od daty emisji;
 - 6) obligacje serii F po upływie 6 lat od daty emisji;
 - 7) obligacje serii G po upływie 7 lat od daty emisji;
 - 8) obligacje serii H po upływie 8 lat od daty emisji;
2. Jeżeli data wykupu obligacji określona w ust. 1 przypadnie na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, wykup obligacji nastąpi w najbliższym dniu roboczym.
3. Wykup obligacji następować będzie według wartości nominalnej.
4. Dopuszcza się nabycie przez Gminę Twardogóra obligacji dowolnej serii przed terminem wykupu w celu ich umorzenia.

§ 6.

1. Obligacje będą oprocentowane w stosunku rocznym obliczane w okresach kwartalnych lub półrocznych, przy czym oprocentowanie obligacji będzie każdorazowo ustalane na dwa dni robocze przed rozpoczęciem każdego kolejnego okresu odsetkowego na podstawie stawki WIBOR 3M lub WIBOR 6M powiększonej o marżę dla inwestorów.
2. Oprocentowanie będzie ustalane na dwa dni robocze przed datą emisji a następnie na dwa dni robocze przed datą zapadalności kuponu.
3. Oprocentowanie ustala się i wypłaca w okresach kwartalnych lub półrocznych liczonych od daty emisji, co określone zostanie w propozycji nabycia obligacji.
4. Oprocentowanie wypłaca się w następnym dniu po upływie okresu odsetkowego.
5. Jeżeli termin wypłaty oprocentowania określony w ust. 4 przypadnie w sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, wypłata oprocentowania nastąpi w najbliższym dniu roboczym.
6. Poczynając od dnia wykupu obligacje nie będą oprocentowane.

§ 7.

Upoważnia się Burmistrza Miasta i Gminy Twardogóra do:

- 1) dokonywania wszelkich czynności związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem emisji obligacji;

- 2) zawarcia umowy z bankiem, któremu zostaną powierzone czynności związane ze zbywaniem, gwarantowaniem i wykupem obligacji oraz wypłata oprocentowania;
- 3) wypełniania świadczeń wynikających z obligacji.

§ 8.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 9.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA PRAWNY

mgr Urszula Jaszczyk

**UCHWAŁA NR 12
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2012 ROKU**

w sprawie: wyodrębnienia w budżecie Gminy Twardogóra na rok 2013 środków stanowiących fundusz sołecki.

Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 15, ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2009 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. z 2009 r., Nr 52, poz. 420),
Rada Miejska w Twardogórze uchwala co następuje:

§ 1.

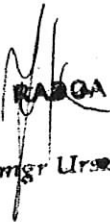
..... na wyodrębnienie w budżecie Gminy Twardogóra na rok 2013 środków stanowiących fundusz sołecki.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

**UCHWAŁA NR XVII....2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 ROKU**

**w sprawie: sprawozdania z działalności Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej
w Twardogórze za 2011 rok.**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz § 14 ust. 6 Statutu Miasta i Gminy Twardogóra, **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się sprawozdanie z działalności Komisji Rewizyjnej w Twardogórze za 2011 rok, stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADCA PRAWNY

mgr Urszula Juszczak

*Załącznik
do uchwały nr XVII...2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 roku*

Komisja Rewizyjna została powołana przez Radę Miejską w Twardogórze Uchwałą Nr II/3/10 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 1 grudnia 2010 roku w składzie:

- Andrzej Moczulski – Przewodniczący Komisji,
- Liliana Gawin - Kahla – Członek Komisji,
- Sylwia Sobczak – Członek Komisji,
- Mieczysław Plizga – Członek Komisji.

W roku 2011 Komisja Rewizyjna odbyła 6 posiedzeń.

- 1) W dniu 22 marca 2011 r. tematem posiedzenia Komisji była kontrola wydatkowania środków na remont chodnika i ulicy Przyjaciół Żołnierza.
- 2) W dniu 24 maja 2011 r. Komisja zajmowała się analizą sprawozdania finansowego za rok 2010.
- 3) W dniu 26 maja 2011 r. tematem posiedzenia było wydanie opinii do absolutorium dla Burmistrza Miasta i Gminy w Twardogórze za rok 2010 oraz opracowanie planu pracy Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej na II – gie półrocze 2011 roku.
- 4) W dniu 27 września 2011 roku Komisja przeprowadziła kontrolę wydatkowania środków na fundusz sołecki w sołectwach: Bukowinka, Domasławice, Chełstów Chełstówek za 2010 rok.
- 5) W dniu 18 października 2011 roku Komisja skontrolowała wydatkowanie środków na inwestycję pn. „Zagospodarowanie na cele rekreacyjno – wypoczynkowe terenu wzdłuż rzeki Skoryni w Twardogórze”.
- 6) W dniu 15 listopada 2011 r. Komisja zajmowała się kontrolą inwestycji pn. „Wykonanie podłogi oraz zakup stolików i krzeseł w Przedszkolu Miejskim”, opracowaniem sprawozdania z pracy Komisji Rewizyjnej za rok 2011 i opracowaniem planu pracy Komisji na I – sze półrocze 2012 roku.

Podczas przeprowadzanych kontroli Komisja Rewizyjna:

- nie korzystała z opinii podmiotów zewnętrznych,
- zapoznawała się z dokumentacją dotyczącą omawianych tematów.

W wyniku przeprowadzonych kontroli Komisja Rewizyjna wydała jedno zalecenie pokontrolne, aby oferty dotyczyły tego samego przedmiotu zamówienia w ilościach i rozmiarze oznaczonym.

**UCHWAŁA NR XVII....2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 ROKU**

w sprawie: sprawozdania z działalności Komisji Strategii i Rozwoju Rady Miejskiej w Twardogórze za 2011 rok.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz § 14 ust. 6 Statutu Miasta i Gminy Twardogóra, **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się sprawozdanie z działalności Komisji Strategii i Rozwoju w Twardogórze za 2011 rok, stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA MIEJSKA

mgr Urszula Jaszczałak

Twardogóra, marzec 2012 r.

Sprawozdanie z pracy Komisji Strategii i Rozwoju Rady Miejskiej w Twardogórze za rok 2011.

Sprawozdanie z pracy Komisji Strategii i Rozwoju przygotowano na podstawie protokołów z posiedzeń Komisji Strategii i Rozwoju Rady Miejskiej w Twardogórze oraz materiałów, opracowań i programów będących w dyspozycji Komisji.

Podstawa prawna funkcjonowania Komisji Strategii i Rozwoju.

- uchwała Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 29 września 2003 roku w sprawie Statutu Miasta i Gminy Twardogóra
- uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 1 grudnia 2010 roku oraz 29 grudnia 2010 roku w sprawie powołania Komisji Strategii i Rozwoju Rady Miejskiej w Twardogórze oraz określenia przedmiotu jej działania.

Przedmiot działania.

Przedmiotem działania Komisji Strategii i Rozwoju jest badanie potrzeb społecznych mieszkańców gminy, wypracowywanie i opiniowanie programów rozwoju gminy. Opiniowanie i rozpatrywanie spraw i uchwał przekazanych Komisji przez Radę, Burmistrza i inne Komisje Rady oraz przedkładanych przez radnych lub mieszkańców gminy.

Organizacja Komisji Strategii i rozwoju w roku 2011.

Komisja Strategii i Rozwoju powołana została uchwałą nr II/5/10 Rady Miejskiej z dnia 1 grudnia 2010 roku.

Rada Miejska w Twardogórze uchwałą z dnia 29 grudnia 2010 roku dokonała zmiany składu osobowego Komisji Strategii i Rozwoju na następujący:

1. Stanisław Adamski
2. Piotr Barański
3. Andrzej Drapiewski
4. Barbara Franc
5. Liliana Gawin-Kahla
6. Mieczysław Kowalski – przewodniczący
7. Andrzej Moczulski
8. Andrzej Obiegło
9. Przemysław Paprocki
10. Liviu Pecican
11. Mieczysław Plizga
12. Jerzy Skrzypiec
13. Sylwia Sobczak
14. Witold Szydełko
15. Mariusz Woźniak

Inni stali uczestnicy posiedzeń Komisji Strategii i Rozwoju.

Jan Dżugaj	- Burmistrz
Jan Bernacki	- Z-ca burmistrza
Izabela Kłosowska	- Skarbnik Miasta i Gminy Twardogóra
Janina Czekajło	- Sekretarz Miasta i Gminy Twardogóra
Aleksander Król	- Kierownik Referatu Infrastruktury Technicznej
Krzysztof Górecki	- Kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami i Ochrony Środowiska
Joanna Sobiś	- Podinspektor ds. obsługi Biura Rady Miejskiej

W zależności od omawianych tematów w posiedzeniach Komisji uczestniczyły również inne osoby reprezentujące Burmistrza i jednostki gminne oraz inne organizacje i instytucje.

Posiedzenia Komisji Strategii i Rozwoju.

W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 9 protokołowanych posiedzeń. Frekwencja członków Komisji na jej posiedzeniach była w roku 2011 na poziomie 91%.

Tematyka posiedzeń Komisji Strategii i Rozwoju.

Komisja pracowała w oparciu o plany pracy przyjęte uchwałami Rady Miejskiej z dnia 17 grudnia 2010 roku oraz 29 czerwca 2011 roku.

Tematy jakimi w 2011 roku zajmowała się Komisja obejmowały niemalże całą sferę życia społecznego i gospodarczego gminy, były to między innymi:

1. Funkcjonowanie gminnej oświaty
2. Gospodarka komunalna i mieszkaniowa
 - gospodarka wodno-ściekowa
 - gospodarka terenami, ochrona środowiska
 - zagospodarowanie przestrzenne
3. Utrzymanie gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej
4. Pomoc społeczna
5. Kultura, sport i turystyka
6. Ochrona zdrowia
7. Bezpieczeństwo i porządek publiczny
8. Finanse gminy
9. Roczne i wieloletnie prognozy finansowe

Opinie i uchwały wydane lub podjęte na posiedzeniach Komisji Strategii i Rozwoju.

Komisja w 2011 roku rozpatrzyła 66 projektów uchwał wydając do nich 66 pozytywnych opinii.

W ramach prac, Komisja odbyła spotkania, wysłuchiwała i przeprowadziła debatę nad takimi zagadnieniami jak między innymi:

- stan gminnej oświaty
- funkcjonowanie ZGKiM
- zmiana planów zagospodarowania
- realizacja budżetu gminy za 2010 rok i I półrocze 2011

- wykonanie planów finansowych biblioteki
- wykonanie planów finansowych SZ PZOZ
- stan realizacji inwestycji
- bezpieczeństwo

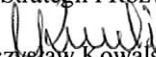
Komisja na swych posiedzeniach zajmowała się również wieloma innymi sprawami przedstawiając je bezpośrednio Burmistrzowi jako wnioski, bądź uwagi.

Szczegółowe materiały, projekty uchwał oraz protokoły z posiedzeń Komisji Strategii i Rozwoju dostępne są w biurze Rady Miejskiej.

Dziękuję członkom Komisji za aktywny udział w jej pracach.

Szczególne podziękowania i wyrazy uznania kieruję pod adresem Panów Burmistrzów, ich Współpracowników oraz Tych wszystkich, których trud i zaangażowanie włożone w pracę Komisji przyczyniło się do jej lepszego funkcjonowania.

Przewodniczący
Komisji Strategii i Rozwoju

Mieczysław Kowalski

**UCHWAŁA NR XVII....2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 ROKU**

**w sprawie: sprawozdania z działalności Komisji Budżetowo - Finansowej
Rady Miejskiej w Twardogórze za 2011 rok.**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz § 14 ust. 6 Statutu Miasta i Gminy Twardogóra, **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się sprawozdanie z działalności Komisji Budżetowo - Finansowej w Twardogórze za 2011 rok, stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

RADA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

*Załącznik
do uchwały nr XVII...2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 roku*

Sprawozdanie z pracy Komisji Budżetowo – Finansowej Rady Miejskiej w Twardogórze za rok 2011.

W roku 2011 Komisja Budżetowo – Finansowa pracowała w składzie: Piotr Barański – Przewodniczący Komisji, Barbara Franc oraz Andrzej Obiegło.

Komisja Budżetowo – Finansowa w roku 2011 spotykała się 9 razy w sprawach dotyczących omówienia i wydania opinii do projektów uchwał w sprawie zmian budżetu i w budżecie gminy na rok 2011:

- 24 luty 2011 r.
- 31 marca 2011 r.
- 27 kwietnia 2011 r.
- 13 czerwca 2011 r.
- 29 czerwca 2011 r.
- 6 września 2011 r.
- 7 października 2011 r.
- 23 listopada 2011 r.
- 16 grudnia 2011 r.

W posiedzeniach Komisji dotyczących zmian budżetu i w budżecie gminy uczestniczyli: Burmistrz Miasta i Gminy Twardogóra, Skarbnik Miasta i Gminy Twardogóra. W wyniku posiedzeń Komisja zapoznała się z przedstawionymi projektami zmian i wydała 9 pozytywnych opinii.